Ant.

6
16 M
9

IOA. IOSEPHI NOBILIS DE HAVERN

S. R. I. EQUITIS, AUGUSTAE A CONSILIIS BELLICIS, DAPIBUSQUE FERUNDIS,

DISSERTATIO APOLOGETICA,

QUA

AENEI, ET VNICI VESPASIAE POLLAE NUMI,

QUI IN EIUSDEM MUSEO HIC VIENNAE ADSERVATUR,

ANTIQUITAS, ET INTEGRITAS VINDICANTUR,

EVERSIS ARGUMENTIS,

QUIBUS EA IN II. AD EUNDEM EPISTOLA, HIC LOCI TYPIS EVULGATA, INPUGNAVIT

CLARISSIMVS E S. J. P. JOSEPHVS KHELL,

IN

THERESIANO NOBILIUM CONLEGIO

BIBLIOTHECAE GARELLIANAE, ET REI ANTIQUARIAE DOCENDAE PRAEFECTUS, ACADEMIAE HETRUSCAE CORTONENSIS SOCIUS.

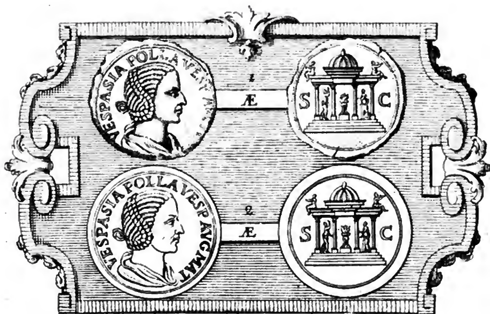
VINDOBONAE,

TYPIS JOANNIS THOMAE DE TRATTNERN

CAES. REG. AULAE TYPOGRAPHI ET BIBLIOPOLAE.

MDCCLXVI.

I. Fig. Numi, qualis hodie in Muſeo Haueriano Vindobonæ viſitur.
II. Fig. ejusdem, qualis olim cum integro limbo in primo ortu ſuo erat.

Minime miror, CLARISSIME KHELLI, ſi ad primum Apologiæ hujuſce meæ adſpectum reſponſi, ad tuam ad me Epiſtolam ſuper Veſpaſiæ Pollæ numo usque huc dilati, admiratio animum obcupet tuum. Plaudebas tu certe jam tibi de proſtrata Veſpaſia mea, ac fortean πρὸ τῆς νίκης τὸν παιᾶνα canebas; neque unquam putabas futurum, ut ejusdem in ære, veluti poſtliminio, reviviſcat memoria.

A

Si diuturnæ procraſtinationis meæ cauſſam adſero militarium negotiorum molem, atque bellicorum ſubſelliorum adſiduitatem; verum dico, at necdum totum: quodſi namque una hæc, ac omnis exſiſtat cunctationis meæ ratio, næ tu etiamnunc reſponſum fruſtra præſtoleris meum. Dicam igitur, quod caput rei eſt: cenſorius ille rigor tuus, atque Manliana propemodum ſeveritas, qua velut ſupremus rei monetariæ arbiter in aheneum Veſpaſiæ meæ numiſma proſcriptionis ſententiam tuliſti, me induxere, ut principio crederem te, niſi graviſſimis convictum & ſubſultum argumentis, in Pollam meam inſontem ea inclementia & aſperitate animadverſurum non fuiſſe; atque minime *de Tribus Capellis* tecum mihi litem intercedere, neque te ignorare:

Quid diſtent æra lupinis.

Quare in ſpinoſo hoc ac inplexo litium numariarum, contentionumque monetalium labyrintho haud absque Theſeo progrediendum mihi cenſebam: hinc eruditorum, atque cum in moneta veterum, tum antiqua hiſtoria adprime exercitatorum virorum mentem ac ſententias periclitandas (id quod tu probe perſpicis, absque magna & temporis & operæ inpenſa præſtari nequaquam potuiſſe) ante duxeram, quam cariſſimum numophylacii mei ocellum incertæ

aleæ conmitterem, tecumque inparatus cæco quaſi Marte, ac tumultuaria acie confligerem; tecum, inquam, qui tamquam primæ magnitudinis ſidus in cœlo antiquario exſplendeſcis.

Quidquid itaque iſthac in *Diſſertatione* aut ad retundenda tela tua, aut ad conprobandam numiſmatis mei γνησιότητα adcommodorum atque idoneorum repereris argumentorum (reperies autem non pauca) omne id primum literatorum, ſapientumque virorum, atque æquorum cauſſæ noſtræ arbitrorum conſilio & adprobatione ſuſceptum: tum adſenſu & autoritate mea executioni traditum; ac denique cujuſpiam Numophili opera, pennaque elaboratum eſſe ſcias velim. De hiſce mox in veſtibulo admonitum te volui, ut adeo mente a præjudicatis opinionibus, imaginibusque ante captis prorſus eximia, atque in unam modo veritatem intenta, id quod obnixe abs te poſtulo, qualem demum cumque hancce opellam pervolutare queas, & quidquid hic exaratum deprehenderis, id noris eo derivare, unde profluxerat.

Ex adhuc dictis jam quoque, opinor, intelligis, eccur exili huic *Diſſertationi* Inluſtre ſtrenuiſſimi noſtri ævi Herois, ſereniſſimi nimirum Principis IOSEPHI WENCESLAI LIECHTENSTEINII Nomen ac titulos præfixerim: volebam quippe literariæ *æneo* ſuper numo pugnæ atque cer-

A 2

tamini eum præesse ducem, qui veluti aliquis *ex machina Deus*, non *ænea* equidem moneta, at tamen, quod multo amplius est, *ænearum* omnis generis machinarum, aut recens stupendo ingenii partu excogitatarum, aut ad sublimiorem perfectionis apicem provectarum, majoremque ad efficacitatem instructarum, ingenti juxta, ac multiplici adparatu atque vi hostibus Austriacis maxime formidandis tantumdem damni, cladisque intulit, quantum alii exercituum ductores seu ferro, seu consilio. Profecto

Nostri Decus Admirabile secli!

Cupiebam una, sin auctius, at saltem tantum ex tanti Nominis splendore Vespasiæ meæ honori arcessere decus ac ornamentum, quantum justo severior penna tua de illo detractum ibat; ut hoc pacto lector in primo mox limine, splendidi adeo Nominis majestate inlectus, æquum facilemque meam erga Vespasiam induat animum: tu vero, KHELLI CELEBERRIME, objecto hoc MARTE FULMINATORE extimescas, explicatisque frontis rugis a Minoa tua severitate remittas aliquantum.

Et sane, iterum dico iterumque, imperiosum illud tuum senatus consultum: *Numus Vespasiæ Pollæ inter adulterinos*

proſcribitor: placido haud potis ſum concoquere animo. Quod ſi eruditas modo conjecturas, aut ſi quæ tibi oborta erant, literaria meo ſuper numiſmate dubia in medium adtuliſſes, ac mecum ingenue conmunicaſſes, id quod præprimis ipſa tuæ erga me, quam toties verbis declaraſti, humanitatis & amicitiæ obſicia abs te depoſcebant; næ tu cauſſæ tuæ melius conſulturus, primusque fors ego futurus eram, qui præclaro huic conſilio tuo adplauſiſſem. Noſti enim ut qui optime, imo Inluſtriſſimi diſcipuli tui COMITIS CRISTIANI ore loquens (*a*) ultro profiteris: *In re numaria non omnia profecto clara, atque evidentia poſtulanda, in pluribus enim multum præſtari, ſi probabili aliqua* CONJECTURA *ſpiſſæ antiquitatis tenebræ, tanquam exigua quadam luce excitata, non penitus quidem diſpellantur, ſed tamen minuantur aliquantum.* Non poſſum hac obcaſione conmittere, quin publico teſtimonio animi mei ſenſa de inluſtriſſimo hoc Comite CRISTIANI declarem. Eum hactenus & amavi, & ſuſpexi cum ob venuſtiſſimam juvenis Nobiliſſimi indolem, tum ob ſingularem ea in ætate hiſtoriæ juxta, ac monetæ veteris intelligentiam, quam præter conplura, quæ Thereſiano in Conlegio magno, & quod amplius, merito cum plauſu me coram teſte ſuſtinuit tentamina, non ſolum in *Adpendicula* mox

(*a*) *Com. Criſtiani Adpendic. ad Numiſm. Græc. Iac. Geſneri. pag.* 76

laudata, ſed Haymii quoque *Theſauri Britannici* Volumine I., eleganti latinitate donato, luculenter prodidit. Dignus hinc eſt, qui nedum magni Parentis, ſed propriis etiam cenſeatur meritis, quibus ipſis AUGUSTAM NOSTRAM fas eſt credere inpulſam, ut eidem uſque huc non perinde dominam, quam matrem ſe præſtaret. Hæc paucis hic adtigiſſe ſat ſit: jam e diverticulo ad viam.

Conmeminiſſe præterea debebas, KHELLI DOCTISSIME, eorum, quæ celeberrimus quondam tuus in arte numaria Magiſter FROELICHIUS ὁ νῦν ἐν ἁγίοις (α), in quo rara animi modeſtia cum ſcientia minime vulgari de palma contendebat, verbis uſus TERENTII (β), de ſe ipſe ſcribit: *Plane in me expertus ſum, uti ad vitam humanam, ita ad rem numariam veterem nunquam ita quemquam ſubducta ratione fuiſſe, quin res, ætas, uſus ſemper aliquid adportet novi, ſemper aliquid moneat, ut illa, quæ te ſcire credas, neſcias, & quæ tibi putaris prima, in experiundo ut repudies.* Eamdem in rem P. JOBERTUS ex tua pariter Societate in præclaro ſuo libello, *la Science des Médailles* (γ) inſcripto, ait: *L'on n'eſt point encore juſques ici convenu d'un juge*

(α) *IV. Tent. in Re Num. Vet. p.* 391.
(β) *Adelph. Act.* 5. *ſcen.* 4.
(γ) *Hiſtr. XI. p.* 2.

infaillible des controverſes, qui arrivent entre les curieux. Les plus habiles ſont obligés tous les jours de ſe rendre à la vue de certaines médailles, qu'ils ne connoiſſent point, & qui détruiſent en un clin d'ocil les principes, qu'ils avoient avancés comme indubitables. Necdum convenit inter antiquæ monetæ curioſos de veraci, fallique neſcio arbitro contentionum, quæ inter ipſos intercedunt. Horum præſtantiſſimi in dies ſingulos herbam neceſſe habent porrigere ad conſpectum certorum numiſmatum, quæ antea ipſis penitus ignota, momento evertunt rationes & argumenta, quæ pro indubitatis venditabant.

Iſtis tu ipſe ex integro adſentiri videris, quum, non jam alieno loquens ore, in *I.* tua ad me *Epiſtola pag.* 9. ita ſcribis: *Ex ipſo errore*, Vaillantii, *axioma illud altius inprimendum infero, quam* CAUTISSIMOS *nos eſſe oportere in ſtatuendis legibus univerſalibus, quas* UNICUS *forte inventus integerrimæ antiquitatis* NUMUS *evertit.* Atque utinam tibi iſthoc ſubiiſſet in altera tua, idem ferme ſub tempus ad me data, *Epiſtola*! Majore fortaſſean moderatione, minorive cum ſeveritate, certe ambigentis, minime decernentis, aut de ſubgeſto proſcribentis more, meo in numiſmate verſatus fuiſſes.

Enimvero tot σφάλματα ac prolapſiones etiam principum noſtra in arte Magiſtrorum, in quorum numero te me-

rito cenſent Numophili omnes, te timidiorem, atque in ſententia ferenda multo difficiliorem præſtare debuerant. Ut miſſa hic faciam conplura exempla errorum, quæ in Clariſſimis alias ſupellectilis numariæ promiscondis, MEDIOBARBO, PATINO, VAILLANTIO, aliisque viri docti jam ante me viderunt, atque adnotarunt; unum dumtaxat in præſens conmemorabo, propterea quod tuum ipſius lapſum, qui quidem cum inmortali memoria digniſſimo FROELICHIO tuo conmunis tibi adcidit, palam facit. Edendo quippe Auſtriaco Gazæ Cæſareæ Muſeo intentus, Græcum *Damaſtii* urbis numum *Damaſco* Syriæ adtribueras; id quod de te teſtatur laudatus ante Inl. Comes CRISTIANI (α) diſcipulorum gemma tuorum.

Maximo ſane opere cavendum tibi fuerat, ut juſtam mihi ne præberes anſam retorquendi potiori fortaſſis jure in te ipſum verba, queis Cl. HARDUINUM in laudata mox *Adpendicula* nomine tuo conripit Inluſtriſſimus CRISTIANIUS (β): *ſatis mirari non poteram*, exclamans, *qua* CENSORIA POTESTATE *vir reverendus in notis numos ab Andrea Marmora relatos*--FICTOS ET ADULTERINOS *promulget.*

Ipſi

(α) *Com. Criſtiani Adpendic. ad Numiſm. Græc. Jac. Geſneri p.* 28.
(β) *Id. Ib. p.* 57.

Ipſi adeo Critici Vindobonenſes in erudita, quam ſuper binis tuis ad me epiſtolis tulere, cenſura Veſpaſiæ meæ ſorti indoluiſſe videntur, quum & de ipſius numiſmate inter fictos abjecto, & de eadem hoc pacto monetali honore deſpoliata haud obſcure conqueruntur. Ego certe, quo adtentius rem omnem, ac cumprimis eminentem tuam numorum, monumentorumque antiquorum ſcientiam mecum reputo, eo firmius perſuaſum mihi habeo, te ipſum longe alia ab iis, quæ ſcripſeras, animo foviſſe ſenſa; atque adeo non ſerio, ſed vel dicæ ſolum cauſſa, vel nimia eruditionis, qua polles, ubertate abreptum, vel novitatis quodam ſtudio, vel etiam cereum mihi, aliisve naſum fingendi lubidine inductum, calamum in Veſpaſiam meam exacuiſſe. Id quod quam a vero abſit proxime, ipſum exile atque inane, quæ adducis, argumentorum pondus ſatis ſuperque docet. Iſthoc itaque cum jam, jamque demonſtratum eo, a veteri, qua me adhuc proſecutus es, amicitia tua, ut, quidquid unius veritatis ſtudio pro mei numiſmatis pretio ac honore tuendo, alienis licet verbis, dicturus ſum, æqui bonique conſulas, & expeto, & exſpecto; idque hoc amplius, quod tu ipſe iterum mihi, ac tertium aperte ſignificaſti, te nihil æque in votis habere, atque ut aliquando tibi copia fiat Apologiæ meæ cernendæ.

Ut igitur ne diutius te in limine morer, ad rem ipſam adgredior. Ne apicem quidem dictorum tuorum, quoad neceſſe erit, relinquam intactum, atque ordinem, quem tibi, VIR EXIMIE, ſervare adlubuit, ad amuſſim conſectabor, enervatisque, ut ex alio aliud ſeſe mihi obferent, ratiociniis tuis, juxta meam proferam atque conſolidabo ſententiam.

Primo loco tuum in proſcribendo Veſpaſiæ numo rigorem purgare adniteris exemplo Italorum quorumdam, quorum nomina neſcis, antiquariorum, qui ſimili jam cenſura eumdem notarint. At enim haudquaquam advertebas, te, ubi eodem ipſe tempore adductas eorumdem rationes penitus refellis, ac infirmas, omnem una ipſorum cenſuræ vim adimere & valorem; atque adeo tantum abeſſe, ut eorum exemplo, & autoritate tueri te poſſis, uti potius, ſi quid inde, totum id adverſus te conligatur ac efficiatur.

Sed jam gravioribus mecum argumentis te congreſſurum minitaris, ubi primum ea removeris, quæ γνησίαν numi antiquitatem mihi perſuaſerant. Initium ducis a can·

dida relatione mea, qua tibi paucis expoſueram, ut in meas inciderit manus Veſpaſiæ numus: nempe veniiſſe mihi eum, ajebam, in ſacco inter centum, & amplius alia ſinceriſſimæ integritatis numiſmata obliteſcentem, atque tam opaco veſtitum cortice, ut diuturno demum labore adhibito vultus, inſcriptioniſque literæ ſe in conſpectum darent. Hinc prudenter conjectare fas mihi putabam, numum hunc pari cum reliquis illis integritatis pollere prærogativa, idque vel maxime propterea, quod tam ſtolidum ac plumbeum, ſperatique lucri tantopere incurium mea effingere mente nequeam inpoſtorem, qui rem, qua adlicere debebat maxime, quamque adeo in primis oculo ſpectandam objicere neceſſe habebat, numi nimirum rariſſimi, imo ad hunc diem unici imaginem & epigraphen, adhibito potius niſu omni, ac dedita veluti opera obculere, atque adſpectui eripere maluiſſet. Suboluiſſe aliquantum tibi videtur hujus vis argumenti; unde tantiſper *fingere* me jubes, *numum a falſario, ſubinde aut* OBLITO, *aut mortuo deſoſſum, ab hærede, aliove forte inventum, imperito horum cimeliorum* propolæ, *aut pannoſo apellæ traditum*, denique *inter complures genuinos alios meas in manus veniſſe.* At, ſodes, fingito tu mihi id genus falſarium, qui numiſma rariſſimum, imo unicum, nulla prorſus lucri, quæſtuſve cupidine adlectus, ingenti cum moleſtia atque labore ex ære ad antiquam

adcurate ſcalpat, exprimatque normam! tum quidem continuo ego pro imperio tuo fingam, illum repente omnis ab ſe inpenſæ operæ, omnisque, quod inde exſpectabat, lucri ac emolumenti *oblitum*, jacturam ſibi ultro accerſere voluiſſe minime contemnendam.

Verum dices, fieri potuiſſe, ut aliquis antiquitatis peritus inpoſtor non quidem quæſtus, ſed animi dumtaxat cauſſa, aut ineruditos inludendi libidine adductus, ejuscemodi procuderet numum. At neque iſtum tibi conceſſero, ingenioſi conmenti ſui tam facile *oblitum* fuiſſe, niſi forte cum Poetis lethæum quempiam, de quo fortuitu delibarit, fontem conminiſci mavelis. Nam non ſumus ſic a natura conparati, ut eorum, unde vel quæſtum, vel voluptatem, vel inſignem aliquam famam nos conſecuturos confidimus, oblivione nos deſubito, aut facile capi patiamur. Haud gravatim itaque credidero, voculam illam *oblito* tuis ingratiis, atque aliud agenti tibi in calamum influxiſſe. Sed denique morte præventum eum dixeris: dabo id tibi, dum ante oſtendas, talem quempiam in vivis egiſſe falſarium, qui artem calluerit, quale eſt meæ Veſpaſiæ numiſma, nempe & metalli forma, & ponderis mole antiquis ſimillimum, maximeque geminum, denique ad omnem antiquitatis ſpeciem, & juxta eorum temporum ſcalprum ſeu χάραγμα quam ſcitiſſime

effingendi. Probe nimirum tenes, VIR ERUDITISSIME, venuſtiſſima illa, quæ *Cavinus* Patavinus, *Parmeſanus*, *Carteronus* ad antiquorum invidiam, arteque recentioribus haud imitanda flarunt, inciderunt que numiſmata, nihilominus partim æris fabrica ac colore, partim ponderis moliſque ratione, partim & præſertim literarum imaginumque forma per exercitatos antiquarios haud magno negotio a genuinis, atque ſincere antiquis dignoſci. Hoc poſtremum præprimis de Joanne illo *Cavino* teſtatur Ant: AUGUSTINUS *Dial. II. Patavinus quidam hac in plaſtica excelluit veteres numos feliciter exprimens, ut ſpectanti voluptatem præbeant, & niſi peccarent interdum vel* LITERÆ, *vel* IMAGINES, *nihil requiras amplius.*

Jam eam, quæ unum ex principibus tuis conplecti videtur argumentis, quæſtionem mihi moves: *Matri ſuæ numum feriri permiſerit pius Filius?* moxque tibi ipſe reſpondes: *Id enim vero in animum inducere non poſſum, non* INPIUM *faciam Veſpaſianum, ſed ab ingenio illius nimium abhorret magnifica iſtiuſmodi publico in ære majorum obſervantia.* Conroborare iſthæc niteris teſtimonio SUETONII (*a*) ſic loquentis: *Mediocritatem priſtinam neque diſſimulavit unquam, ac frequenter etiam præſetulit, quin & conantes quosdam originem Flavii ge-*

(*a*) *Suet. in Veſp. c.* 12.

neris ad Conditores Reatinos, comitemque Herculis - - - - referre, irrisit ultro. Et paulo post: *Ne Tribunitiam quidem potestatem, & Patris patriæ adpellationem nisi sero recepit.*

Candide hic tecum conloquor: qui tu Vespasiano ex scalpto Matri numo *inpietatis* notam conflare, adspergereque possis, neutiquam intelligo. Quis enim unquam filium, quod matrem, splendido alioqui genere oriundam, publica honoris significatione, publicove monumento colat, *inpium* propterea conpellet? Ecquisnam magnificam majorum observantiam probroso *inpietatis* nomine dedecorare ausit? præprimis quum sermo est de priscis illis seu Græcis, seu Romanis, quibus nihil sanctius, nihil solemnius fuisse constat, quam majorum, parentumque venerationem, adeo uti & divinos iisdem honores decernerent, defunctosque vel Deos crearent. Ipse certe SVETONIVS aperte Claudium Cæsarem deprædicat (α), quod *conversus ad officia* PIETATIS *jusjurandum neque sanctius sibi, neque crebrius instituit, quam per Augustum. Aviæ Liviæ divinos honores, & Circensi pompa currum elephantorum Augustino similem decernendum curavit. Parentibus inferias publicas: & hoc amplius, patri Circenses annuos natali die;* MATRI *carpentum quod per circum duceretur: & cognomen Augustæ ab Avia recusatum. Ne Marcum quidem*

(α) *Sueton. in Claud. c.* 1.

Antonium inhonoratum, ac ſine grata mentione tranſmiſit. Teſtatus quondam per edictum: tanto inpenſius petere ſe, ut natalem Patris Druſi celebrarent, quod idem eſſet & Avi ſui Antonii. Tiberio marmoreum arcum juxta Pompeji Theatrum -- peregit.

Tu ipſe paulo poſt exemplum adducis Caji, matrem numo ejus honori ſignato honorantis; imo, quum infra *pag. 24* mentionem infers ſignatorum Agrippinæ, ac aliarum *Auguſtalium* feminarum numorum, hæc adeo interferis verba: *in quibus*, numis, FILIORUM PIETAS *celebratur.* Idem ipſe, de quo ante, Cajus Cæſar publicam ſibi promeritus eſt *Pietatis* ſtatuam ob Templum, divi Auguſti proavi honoribus dedicatum; teſtatum id faciunt numiſmata ærea, quorum aliquot ipſe meo in Muſeo habeo. In area anteriore viſitur *Pietas ſedens d. pateram tenens, ſ. veſtem complexa;* inſcriptio in numi limbo: C. CÆSAR. AVG. GERMANICVS. P. M. TR. POT. PIETAS. In medio: DIVO. AVG. Poſtica repræſentat *Templum Hexaſtylon.* Tantum itaque abeſt, ut Veteres magnificam majorum avorumque ſuorum obſervantiam cenſerent *impiam*, ut potius ſummam in iis, non numo tantum, ſed vel templo honoratis *pietatis* laudem repoſitam putarent. Supervacaneum foret ad hoc firmandum plura hic percenſere priſcorum ſeu teſtimonia, ſeu exempla, quæ innumera ſunt, ac veterum codices, & monumenta conſulentibus obvia.

At insolentem, vanum, adrogantem eapropter dixeris Vespasianum? ne id quidem: nam feriundo Vespasiæ honoribus numo *mediocritatis* aut modestiæ limites transgressus minime dici potest, quum idcirco sibi, vel genti suæ *Flaviæ*, nempe teste SVETONIO (α) *obscuræ, ac sine ullis majorum imaginibus*, nihil quidquam seu laudis seu gloriæ alienæ adrogarit, aut præcerpserit; sed genus solummodo *Vespasiorum*, quorum alioquin, teste eodem (β), *conplura monumenta exstabant, magnum indicium splendoris familiæ, & vetustatis*, in Vespasia Polla congruo publici in ære monumenti honore inlustrarit, exemplo non modo decessorum suorum Augustorum, sed ipsorum adeo Triumvirorum Monetalium, qui Familiarum, ac majorum suorum memoriam flatis, signatisque numis posteritati consignarunt: id quod *Familiarum Romanarum Numismata* satis superque conprobant.

Unum modo hic commemorabo exemplum A. Vitellii, quod, quum iste proximus Vespasiani decessor fuerit, præsentissima adhucdum memoria conplecti debebat Vespasianus; signaverat ille numum in honorem Patris sui L. Vitellii, quem TACITUS tradit (γ) *Censorem, ac ter Consulem*

(α) *Sueton. in Vespasian. C.* 1.
(β) *Idem. ibid.*
(γ) *Tacit. Hist. I.* 9.

fulem fuiſſe: numiſmatis hujus meminere & Inl. MEDIOBARBUS, & Cl. VAILLANTIUS, uterque in numis Vitellii Imperatoris. Jam quis vitio verterat Vitellio, quod numiſmate nomen cohoneſtarit Patris, ampliſſimis Reipublicæ uſi honoribus, & cujus *amplitudine*, quod ait idem TACITUS (*a*), *omnia adeptus eſt* filius? Ecquis itaque Veſpaſianum vanitatis arceſſat aut inſolentiæ, ſi quidem in moneta conſignaſſet memoriam Matris, genere ortæ nobiliſſimo; & a qua ſtemmatis claritudinem, quin nomen ipſe ſortitus erat ſuum?

Verum cedo, num quia numus Veſpaſiæ Pollæ inſcriptus eſt, continuo Veſpaſianus filius eum feriundum permiſiſſe cenſendus eſt? An non nepotes Titus aut Domitianus idem præſtare poterant? quæ hic, amabo, rei hujus repugnantia? ſummam imo hujus deinceps tibi oſtendam convenientiam. Quid? quod hoc loco oblitus videris notæ S. C. qua conſignatus eſt numus, quæque manifeſto indicat, haudquaquam Veſpaſiani juſſu, aut arbitrio, ſed publica Senatus autoritate ac conſulto numiſma procuſum? Quippe compertum habes ex unanimi jam Antiquariorum conſenſu, atque etiam inferius *pag.* 25. confiteris, æris ſignandi, cudendique jus ac poteſtatem integram penes Senatum exſtitiſſe. Et certe temporum illorum conditioni valde conſentaneum fuiſſe

C

(*a*.) *Tacit. Hiſt. III.* 86.

videtur, ut, ubi (α) *rebellione trium Principum, & cæde incertum diu & quasi vagum imperium suscepit, firmavitque tandem gens Flavia*, senatus Romanus de adeo lætis, fortunatisque novi Principis primordiis sibi populoque gratulatus, una ejusdem, unde oriundus erat, generis nobilitatem, ab veteribus illis Romanis tantopere expetitam & æstimatam; quæque sola in Vespasiano, reliquis dotibus omnibus instructo, desideraretur, publico quopiam documento notam in vulgus, testatamque faceret; id quod, quum ex Vespasiani paterno, nempe novo, *obscuro*, *nullisque majorum imaginibus* claro, minime confieri posset, ex materno denique Vespasiorum, *ab splendore & vetustate* plurimum commendato genere, procuso Vespasiæ Matris honoribus numismate, confecerit conprobaritque.

Sane, quanta tum apud universos, præsertim urbis primores, advenientis novi Principis Vespasiani fuerit exspectatio atque amor, non aliunde certius discimus, quam ex FL. JOSEPHO, illis temporibus coævo, qui hac super re ita scribit (β): Τοιάυτης δ' ἐυνοίας ἐξ ἁπάντων ὑπαρχέσης, τοῖς μὲν κατὰ τὰς ἀξιώσεις προὔχουσι τῶν ἀνδρῶν ἐκ ἔτ' ἀνεκτὸν ἦν ἀναμένειν· ἀλλὰ ποῤῥωτάτω τῆς Ῥώμης ἀυτῷ προεντυχεῖν ἔσπευ-

(α) *Sueton. in Vespas. Cap.* I. *initio.*
(β) *Joseph. de Bell. Jud. VII.* 4.

δον ὑμὲν ὑδὲ τῶν ἄλλων τὶς ἠνείχετο τῆς ἐντεύξεως τὴν ἀναβολὴν, ἀλλ' ὑτως ἐξεχέοντο πάντες ἀθρόοι, καὶ πᾶσιν εὐπορώτερον καὶ ῥᾷον ἐδόκει τῦ μένειν τὸ ἀπιέναι, ὡς καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν τότε πρῶτον ἐν ἑαυτῇ λαβεῖν ὀλιγανθρωπίας αἴσθησιν ἡδεῖαν· ἦσαν γὰρ ἐλάττες τῶν ἀπιόντων οἱ μένοντες. *Quum autem tanta in eum omnium exsisteret benevolentia, viris quidem, dignitate eminentioribus, non ultra toleranda erat ejusdem exspectatio; sed longissime ab Roma prius se obviam ei dare properabant. Neque tamen aliorum quisquam moram ejus conveniendi ferebat, sed ita omnes confertis effundebantur agminibus, & universis expeditius ac facilius ire, quam manere videbatur, ut & ipsa urbs tum primum in se jucundam persentisceret hominum infrequentiam: nam qui manebant, pauciores erant abeuntibus.* Idem loco mox indicato luculenter quoque senatus Romani de Vespasiano existimationem his verbis declarat: Τῆτε γὰρ βυλῇ κατὰ μνήμην τῶν γεγενημένων ἐν ταῖς τῶν ἡγεμόνων μεταβολαῖς συμφορῶν, εὐκταῖον ἦν ἀπολαβεῖν ἡγεμόνα, γήρως σεμνότητι καὶ πράξεων ἀκμῇ πολεμικῶν κεκοσμημένον, ᾧ τὴν ὑπεροχὴν πρὸς μόνην ἠπίςαντο τὴν τῶν ἀρχομένων σωτηρίαν ἐσομένην. *Nam & senatus memor calamitatum, quas ex Principum mutatione adceperat, exoptabat suscipere Imperatorem, senectutis gravitate, bellicorumque gestorum gloria condecoratum, cujus eminentiam solum modo saluti subditis fore noverat.*

Cetera neque SUETONII autoritas te hoc loco ſatis tuetur, quippe fallax, & erronea: etenim Veſpaſianum neutiquam *ſero*, quod ille ait, *Tribunitiam Poteſtatem*, & *Patris Patriæ adpellationem*, verum quam mox primo, atque altero Imperii anno adcepiſſe numi teſtantur ſinceri, & conprobatæ vetuſtatis, totidem monumenta, certiora ipſis Hiſtoricorum manuſcriptis, publica, ſynchrona. Unus Inluſtriſſimus Comes MEDIOBARBUS in ſuis Romanorum Imperatorum Numiſmatibus quaterna cum ejusmodi inſcriptione, atque adpellatione ſub primo & ſecundo Veſpaſiani imperantis anno exhibet; hunc SUETONII errorem quoque notavit Cl. FROELICHIUS ὁ μακαρίτης (α).

Præterea qui tu mihi laudatam ab SUETONIO Veſpaſiani *mediocritatem* ſat apte conciliaris cum ſumptuoſiſſimis ab eo, teſte eodem (β), exſtructis *operibus*, *Templo Pacis foro proximo*, *Divique Claudii in Coelio monte; item Amphitheatro urbe media?* Sane quale, quantumque opus fuerit Templum hoc Pacis, id nos doceant ſcriptores antiqui: miſſos enim hic facio numos, ejus pariter rei teſtes. HERODIANUS (γ) illud nuncupat: Μέγιϛον, καὶ κάλλιϛον γενόμενον τῶν ἐν τῇ πόλει ἔργων, *operum cunctorum tota urbe maximum atque pul-*

(α) *Froelich. Tentam. I. p.* 20.
(β) *Sueton. in Veſpaſ. c.* 9.
(γ) *Herodian. L. I.*

cerrimum. Item: *Templorum omnium opulentiſſimum, multoque ornatum auro & argento.* In eamdem ſententiam PLINIUS (α) illud adpellat *pulcerrimum operum, quæ unquam.* Idem alibi (β) *Coronas,* ait, *ex cinnamomo interraſili auro incluſas primus omnium in Templis Capitolii atque Pacis dicavit Imp. Veſpaſianus Auguſtus.* Ab his minime diſſentit JOSEPHUS ſic loquens: (γ) *Magnis opibus largiter hanc in rem uſus, & priſcorum etiam præclara omnia adhibens, picturis & ſtatuis pulcerrimis illud,* Templum Pacis, *adornavit. Omnia namque in hoc Templum conlata, atque congeſta erant, quorum viſendorum ſtudio homines antea per totum terrarum orbem vagabantur, quo modo aliud apud alios ſe haberet, videre cupientes.* Ἀνέθηκε δ' ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἰουδαίων χρυσᾶ κατασκευάσματα, σεμνυνόμενος ἐπ' αὐτοῖς. *Repoſuit autem & ibi ex Judæorum Templo vaſa aurea, de iſtis* GLORIANS, & SESE EFFERENS. Audin' Veſpaſiani magnifice ſeſe extollentis modeſtiam & *mediocritatem?*

Porro qui tu, quod longe difficilius, eamdem hanc Veſpaſiani *mediocritatem* ac modeſtiam conciliaveris cum ſuperbiſſimo illo, quem de capta Judæa cum Tito filio (cui quidem uni, tamquam Hieroſolymorum expugnatori, Judææ everſori, atque belli Judaici confectori, id quod Cl.

(α) *Plin.* XXVI. 15. (β) *Id.* XII. 19. (γ) *Joſ. De Bell. Jud.* VII. 5.

VAILLANTIUS (α) quoque advertit, omnis ea pompa principe titulo debebatur) veluti ad ſe æquo jure pertinentem egerat triumphum? ſuper quo ipſe, *fatigatus* (β) *tarditate & tædio pompæ* conqueſtus erat: *merito ſe plecti*, inquiens, *qui triumphum quaſi aut debitum majoribus ſuis, aut ſperatum unquam ſibi tam* INEPTE *ſenex concupiſſet.* Adeo ille ipſe, at ſub finem demum, ejus pompæ vanitatem & *ineptiam* agnoviſſe, condemnaſſeque videtur. Profecto inſolentiſſimum, atque omnium ad eum diem actorum triumphorum ſuperbiſſimum fuiſſe teſtatur OROSIUS (γ) his verbis: *Ubi Veſpaſianus & Titus Imperatores, magnificum agentes de Judæis triumphum, urbem ingreſſi ſunt; pulcrum & ignotum ante cunctis mortalibus inter CCCXX. triumphos, qui a condita urbe uſque ad id tempus acti erant, hoc ſpectaculum fuit.*

Multo etiam his ampliora de illo conmemorat denuo Fl. JOSEPHUS ſcriptor ſynchronus, qui diligentiſſime Judaicarum rerum perſecutus eſt hiſtoriam, & quidem ſermonis lepore adeo conquiſito, ut D. Hieronymus eum *Livii Græci* nomine conpellet: *Α᾽μήχανον δὲ*, inquit ille, (δ) *κατὰ τὴν ἀξίαν εἰπεῖν τῶν θεαμάτων ἐκείνων τὸ πλῆθος καὶ τὴν με-*

(α) *Vaill. Num. Præſt. T. II. p.* 98.
(β) *Suet. in Veſp. c.* 12.
(γ) *Oroſ. Hiſtoriar. adverſ. gent. VII.* 9.
(δ) *Joſ. de Bell. Jud. VII.* 5.

γαλοπρεπίαν ἐν ἅπασιν, ὅις ἄν τις ἐπινοήσειεν, ἢ τεχνῶν ἔργοις, ἢ πλέτε μέρεσιν, ἢ φύσεως σπανιότησι. χεδὸν γὰρ ὅσα τοῖς πώποτ' ἀνθρώποις εὐδαιμονήσασιν ἐκτήθη κατὰ μέρος, ἄλλα παρ' ἄλλοις θαυμαςά, καὶ πολυτελῆ, ταῦτ' ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀθρόα τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἔδειξε τὸ μέγεθος. Ἀργύρετε γὰρ καὶ χρυσȣ̃, καὶ ἐλέφαντος ἐν παντοίαις ἰδέαις κατασκευασμάτων ἦν ὁρᾷν, ἐχ ὥσπερ ἐν πομπῇ κομιζόμενον πλῆθος, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις ῥέοντα ποταμόν. Nolo reliqua, ne longior ſim, græce proferre, ſed omnia latine modo reddo: *Pro merito narrari multitudo ſpectaculorum, magnificentiaque non poteſt in omnibus, quæ quisque aut artium egregiis factis, aut divitiarum oſtentatione, aut naturæ novitate excogitavit. Nam pene, quæcumque hominibus, qui uſquam ſunt, fortunatis paulatim obtigerunt, aliis alia mirabilia atque magnifica, hæc ſimul univerſa illa die Romani Imperii magnitudinem probaverunt. Etenim argenti, aurique, ac eboris in omni operum, machinarumque ſpecie multitudinem, non ut in pompa ferri cerneres; ſed quaſi ſi quis dixerit decurrentem fluvium: & alias quidem veſtes ex purpura rariſſima, alias vero conquiſitis picturis arte Babylonica variatas. Gemmæ etiam, aliæ quidem aureis coronis inſertæ, aliæ vero aliis operibus incluſæ, in medium tam magno numero adlatæ ſunt, ut hinc diſcere liceret, fruſtra nos earum aliquid rarum eſſe exiſtimaſſe. Quin & Deorum ſimulacra ferebantur, magnitudine apud ipſos mirabilia, & arte eximia elaborata: ho-*

rumque nihil, nisi quod ex pretiosa materia. Insuper animalia diversæ naturæ traducebantur, omnia ornamentis sibi propriis induta. Erant autem quoque, qui singula portarent, homines multi, purpureis vestibus atque inauratis ornati: quique ad pompam fuerant destinati, insignem, & admirabilem ornamentorum magnificentiam præseferebant. Præterea neque captivorum turbam cernere erat inornatam; sed vestium varietas, hujusque pulcritudo natam ex corporum fatigatione deformitatem oculis subtrahebat. Maximæ vero admirationi erat ferculorum, quæ portabantur, adparatus: nam vel propter magnitudinem de gestationis firmitate metuebat, quicumque obcurreret. Multa quippe in tertium tabulatum, quartumque surrexerunt; atque magnificentia fabricæ delectationem adferebat una, ac stuporem incutiebat. In multis namque auratæ erat vestis amictus, & argentum, atque ebur adfabre elaboratum singulis erant adfixa.

Visum est hæc fusius referre, tum quod, qui hæc conscripsit JOSEPHUS, suis eadem ipse oculis usurparit, tum quod veluti facem præferant, quo quis facilius superbissimi ejus post natos homines triumphi pompam ac magnificentiam animo sibi fingere queat. Age tu jam, & Vespasiani *mediocritatem* cum hoc triumphali fastu conponito! Ut nihil jam dicam de ejusdem avaritia, nihil de vanis honorum vocabulis, quæ suis inscribi numis passus est: de his namque uberior

rior infra erit ediſſerendi campus. An non certius *mediocritatis* laudem ſibi aut conparaſſet, aut conſtabiliſſet Veſpaſianus, ſi, contempta triumphi pompa ac vanitate, ea ſerio ſecum ipſe reputaſſet argumenta, quæ alia TULLIUS (α) occaſione Piſoni inludens ſubgeſſerat: *Quid tandem habet iſte currus? quid vincti ante currum duces? quid ſimulacra oppidorum? quid aurum? quid argentum? quid legati in equis & tribuni? quid clamor militum? quid tota illa pompa? inania ſunt iſta, mihi crede, delectamenta pene puerorum, captare plauſus, vehi per urbem, conſpici velle, quibus ex rebus nihil eſt, quod ſolidum tenere poſſis.* Quid? quod laudatus aliquoties JOSEPHUS teſtatur (β), eo inſuper vanitatis proceſſiſſe cum Tito Veſpaſianum, ut & per loca, alias ſpectaculis dumtaxat deſtinata, triumphalem pompam deduceret, ὅπως εἴη τοῖς πλήθεσιν ἡ θέα ῥᾴων. *Quo multitudini facilior foret adſpectus.* En inſolitam, & inmodicam hominibus ſeſe oſtentandi cupiditatem! Aliam profecto, multoque tutiorem, qua modeſtiæ, & mediocritatis famam conſequeretur, viam iniit Hadrianus Imperator, de quo SPARTIANUS (γ) ſequens raræ in ambitioſis iis Principibus moderationis ſpecimen memoriæ prodidit: *Cum triumphum ei ſenatus, qui Trajano debitus erat,*

(α) *Cic. Orat. in Piſon.* 25.
(β) *Joſeph. de Bell. Jud. L. I.*
(γ) *Spartian. in Hadrian. c.* 6.

detuliſſet, recuſavit ipſe, atque imaginem Trajani curru triumphali vexit, ut optimus Imperator ne poſt mortem quidem triumphi amitteret dignitatem.

At denique te ipſum jam triumphalis ejus magnificentiæ, an vanitatis? faſtidium atque ſatietas ceperit. Tranſibo itaque tecum ad examinandum Veſpaſiæ vultum: aniles tu in hoc deſideras rugas, quas quidem in numiſmate nullas adeſſe adſeveras. Sed neque juvenilem, quod tu dicis, vultum refert numus meus, cujus quidem ectypon ab ſcalptore, quantumvis tertium eapropter admonito ac conrecto, minus adcurate expreſſum ſi longe aliam, ac reapſe eſt, Pollæ meæ ſpeciem obtutui tuo objecit, illius, non mea id culpa adcidit. Intuere jam numiſmatis imaginem, opellæ huic præfixam, atque a meliore artifice multo majori cum arte fideque in æs inciſam, & *juvenilem* hic *pupam* aliquam mihi detege, cui jocularia illa ex MARTIALE *tatarum*, & *mammarum* agnomina ex vero adcommodare poſſis. Carmini, quod ex ejusdem L. *III. Epigr.* 88. ad *nitentis*, quem SUETONIUS vocat, Veſpaſiani vultum adplicas, ſequens ex illius *L. II. Epigr.* 87. de eodem Veſpaſiano addo:

Qui faciem ſub aqua, Phœbe, natantis habes.

Viden', ut tuum *τὸ nitentis* ex SUETONIO cum meo *τῷ natantis* ex MARTIALE belle congruat? Verum quid nugis iſtis

inmoramur? Ut largiar tibi, juvenilem omnino Vespasiæ in numismate repræsentari faciem, tamen inde contra hujus integritatem & antiquitatem nihildum concluseris. Habes rei hujus non tot, quin plura documenta atque specimina in plerorumque recentioris ævi Principum numis, quorum sexagenariorum eadem sæpe, quæ vicenariorum, aut tricenariorum, oris lineamentorumque in monetis prostat conformatio: ad investigandam hujus adserti veritatem haud opus habes alio, præterquam oculorum ipsorum testimonio, atque contuitu. At tamen ut uno velut ictu omnem hanc, si quæ sit, subcidam difficultatem, utque tu majorem antiquorum in ejusmodi commatibus excidendis adcurationem ne obtendas, ipsa adeo Inlustrissimi Baronis DE LA BASTIE pulcerrima verba, ex ejusdem, a te alibi (α) dilaudato in *Numariam P. Joberti Scientiam* Conmentario (β) excerpta, & quidem, quo brevior sim, integerrima fide latine conversa isthic subjungo:

Pro modica, quam quis hauserit ex tractatis antiquis numismatibus, notitia atque consuetudine ignorare haud potest, eumdem crebro Principem, seu eumdem Imperatorem oris vultusque habitu parum congruo, ac valde dissimili repræsentari usque adeo, ut, nisi unum idemque inscriptio referret nomen, binos

(α) *Epist. I. pag. 9.*
(β) *Tom. II. p. 315.*

ſæpenumero ejusdem Principis numos binis ab invicem magnopere diſcrepantibus Principibus adtribueret. Iſthæc veritas præcipue elucеſcit in argenteis Getæ, & Severi Alexandri numis: in prioris numiſmatibus jam forma admodum juvenis, jam barba adfatim hirſutus, virique quadragenario majoris viſitur vultus; quamquam Geta vivendo non adtigerat, niſi annum tertium ſupra viceſimum. Hujus teſtes & advocatos ipſe ego meo ex numophylacio quinos conſtituere poſſum Getæ numos, quorum ne uni quidem cum altero convenit; alius certe eumdem refert ſub ſpecie juvenis, vix ad viceſimum ætatis annum adcedentis; ubi e converſo alius ſpiſſa, beneque promiſſa ejus mentum obvolvit barba, eumque totius vultus exhibet habitum, qui ab ſexagenario recedat proxime.

Quod ad Severum Alexandrum adtinet (proſequitur laudatus Inluſtriſſimus Conmentator) *ſi quis adtente ipſius conſideret numiſmata, in his copiam deteget eorum, in quibus plane eadem hujus Imperatoris, quæ Elagabali, exſiſtit facies, adeo ut, absque inſcriptionis adminiculo, quisque dubio procul in errorem induceretur. Vidi præterea argenteum numum Trajani Decii, vultu habituque juvenili, quamvis plerumque in numiſmatibus compareat ætatis ſat provectæ.* Argenteo huic æneum ex quatuor denis, quæ meo in Muſeo cuſtodio, ejusdem Imperatoris numiſmatibus liceat hic mihi adjungere; iſthoc Trajanum Decium inberbem, ſpecieque prodit juvenili, ubi

contra in reliquis barbatus, natuque grandis, qualis ſolet, & qualem tu quoque in I. ad me *Epiſtola* exhibes, conſpicitur. *Adeo* (ad rem prorſus adpoſite concludit Vir ille Doctiſſimus) *nihil ſolidi ſtatui, conficique poteſt ſuper ætatis, orisque lineamentorum diverſitate, quæ in vultibus monetali opere effictis adparet.* Audiſtin', quam levis, aut nullius potius ponderis ſint argumenta, ex diverſa oris lineamentorumque conpoſitione deſumpta? Ita ſane meis in numiſmatibus bina numero Domitiæ inſcripta, diverſiſſimi utrumque vultus: alia pariter bina Marcianæ conſecrationem exhibentia, vultus quoque habitu admodum diſparili. Ita ex ſeptenis, quos adſervo, Sabinæ numis quaterni formam oris referunt inpendio diſcrepantem. Præterea Lucillæ, Fauſtinæ, aliarumque numiſmata, quæ quamquam quoad inſcriptionem, metallique ſpeciem ac fabricam ſibi ſunt æqualia, minime tamen inter ſe conveniunt quoad lineamentorum conformationem.

His jam ultra quod addam, neceſſe non habeo: interea tamen, ne quid prætermiſiſſe videar, iſtis velut cumulum exemplo plane gemino addo binas totidem Auguſtorum, nempe Agrippinam Caji, & Agrippinam Neronis, Matres: in iſtarum tu mihi numis aut rugas, aut formam, quæſo, exhibe ſenilem! cur igitur rugas, cur ſenectam in ſola Veſpaſiani Matre requiris? At illas dices ætate media, annis-

que non admodum graves diem obiisse. Verum hanc, Vespasiam puta, unde, ex quonam scriptore antiquo, ex quo monumento vetere tu mihi eviceris rugosam aut annosam? Adde, hujus forte effigiem tum, quum ætate adhucdum florebat, vigebatque, id quod hodieque in nobilium præsertim feminarum imaginibus fieri solet, ab Apelle quodam coloribus, pigmentisque expressam; vel a Phidia aliquo in marmor aut æs incisam; atque ab hac adeo ipsa Triumvirum, sive coelatorem monetarium typarii sui formam mutuatum fuisse. Quid hic absurdum, quid cernis absonum? Cetera da mihi eum ex antiquis scalptorem, qui omnes etiam minimos lineamentorum apiculos, qui subtilissimos rugarum sulcos, vix oculis conspicuos, tenuissimaque pilorum stamina in exili æris frustulo ad numerum, ad nativam expresserit, reddideritque formam: atque esto, expresserit licet; num temporis edax dens per continuam decem & septem seculorum seriem nihil quidquam inde detriverit? En! ad quas aniles rugas, an nugas? delapsi sumus, ut si lis nobis foret similis illi, qua quis disceptet: utrum Aeneas, in Italiam adpulsus, primum dextro, an pede lævo terram tetigerit?

Age igitur, relictis his nucibus, aliam excutiamus quercum! Revocatam ajo Vespasiæ mortuæ memoriam. Ecce tibi uno hoc ictu prostratam, eversamque omnem illam futilem de rugis, senioque contentionem! sed tu contra: *Arbi-*

tror, ais, *aviæ Tertullæ potius æternitati conſulturum fuiſſe Veſpaſianum, a qua in prædiis Coſanis educatus erat, matre, ut videtur, minus ſolicita, & amante, cum teſte* SUETONIO *eum identidem anteambulonem fratris adpellaret.* Quin obpono ego, ex hoc eodem SUETONII loco (α.) plane fieri apertum, matrem de Veſpaſiano ut quam maxime fuiſſe *ſolicitam.* Audiamus modo totum orationis, quam tu conſulto mutilaſſe videris, contextum: *ſumta toga virili, latum clavum, quamquam fratre adepto, diu averſatus eſt: nec ut tandem adpeteret,* COMPELLI *niſi a Matre potuit. Ea demum extudit magis* CONVITIO, *quam* PRECIEUS *vel* AUTORITATE, *dum eum identidem per* CONTUMELIAM *anteambulonem fratris adpellat.* An ea tibi Mater de filii honore *minus ſolicita* videtur, quæ, ubi *preces*, ubi *autoritatem* necquidquam' profutura animadvertit, ipſis adeo *convitiis*, *contumeliarumque* aculeis filium urget, atque *conpellit* ad congrua dignitatis, honorisque inſignia adſumenda?

Verum enim vero *Aviæ memoriam tantopere dilexit, ut ſolennibus ac feſtis diebus pocillo quoque ejus argenteo potare perſeveraverit.* (β). Quam connexa ſententia, proſequeris tu, hic addidiſſet Hiſtoricus: *matrem vero exemplo Caji etiam numo ejus honori ſignato honoravit.* Quam connexo potius ora-

(α) *Sueton. in Veſpas. c.* 2.
(β) *Id. ibid.*

tionis filo, excipio ego, hic addidiſſet Hiſtoricus: eidem, ſcilicet aviæ, exemplo Caji etiam maximos honores decernendos, & numum ſignandum curavit; quum enim minime de matris, ſed de aviæ dumtaxat amore, quo hujus memoriam profecutus erat Veſpaſianus, mentionem hoc loco faciat SUETONIUS, non, niſi inportune rupto filo, ſermonem ad matrem detorſiſſet. Cetera quid mirum, *quod educatus ſub paterna Avia Tertulla* (α) hanc tantopere dilexerit, quum quoque & loco incunabulorum ſic adficeretur, ut eum *aſſidue* (β) *frequentaret, manente villa, qualis fuerat olim: ne quid ſcilicet oculorum conſuetudini deperiret.* Nempe primæ, quæ mollibus puerorum cerebris, animisque inprimuntur, rerum imagines atque adfectiones, & inſident firmiſſime, & earumdem recordatio nunquam non adcidit jucundiſſima!

Sed cur aviæ tantopere dilectæ nomen metallo ad inmortalitatem non conſecravit? Itane vero? tu hic non dubitas *inpium* facere Veſpaſianum, qui aviæ paternæ (de hac namque hic ſermo) nimirum *obſcuro genere* ortæ, publicum præcipui honoris monumentum, ut puta numum feriundum decreverit, priſtinæ ſuæ, abs te cum SUETONIO tantopere ſuperius dilaudatæ, *mediocritatis* oblitus? Veſpaſianum, inquam,

eum

(α.) *Id. Ibid.*
(β. *Id. l. l.*

eum, quem paulo ante ob numum Matris, licet ex *ſplendidiſſima* ac *vetuſtiſſima Veſpaſiorum* gente prognatæ, honori ſignatum, *impium facere* verebare? Sed omnis, ſi quæ ſit, hæc difficultas penitus conruit, Pollæ numiſmate nec Veſpaſiani, ut ſupra jam innui, juſſu, neque autoritate percuſſo.

At cur, urges, de ſignato hoc numo nihil quidquam in tabulis adnotatum invenitur? aut eccur numum, qui ſub Trajano vixit TRANQUILLUS, videre autem debuerat, vel non vidit, vel non recenſuit? ſi modo illa, quorum in antiquis tabulis aut codicibus ſit mentio, numiſmata in ſincerorum ac genuinorum loco cenſere velis, VIR PLURIMUM REVERENDE, quot nobis ex univerſo antiquorum, qui, ſecundum Inluſtriſſimi Baronis DE LA BASTIE conputum, quinquagies ſuperat milleſimum, notorum, atque uſque huc conpertorum numorum numero reliqua forent probatæ, teſtatæque integritatis numiſmata? quot fors tibi ipſi, & in his cariſſima quæpiam, quæ tuo in Muſeo ut totidem ocellos cuſtodis, in conmentitiorum, aut ſaltem dubiorum cenſum rejicienda eſſent? An neſcis, ipſam Hiſtoriam (id quod Cl. P. JOBERTUS (α) quoque teſtatur) ſæpenumero a numis, quippe fidiſſimis, omniſque doli expertibus teſtibus, fidem atque autoritatem mutuari debere? *Nova nempe*, huic ſub-

E

(α) *P. Jobert la Science des Méd. Inſtr. V.*

fragatus dicit Cl. FROELICHIUS tuus ὁ μακαρίτης (α), *subsidia e numis adhuc historia præstolatur.*

Et sane mille eventuum, de quibus altum in historicis Conmentariis silentium, cognitio nos destitueret, nisi de illis numi, historicorum vice perfuncti, omni adcuratius scriptore certiores nos redderent. An non enim hodieque ignoraremus, filium Antonino ex Faustina procreatum, atque Marcum Annium Galerium Antoninum nominatum fuisse, absque testimonio ænei mediæ formæ numi Græci, quem rarissimum Cl. PATINUS (β) prodidit? Eadem ratione Vespasiani Aug. filius ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ ΝΕΩΤΕΡΟΣ *Vespasianus junior* ex Smyrnæorum numismate ab Harduino prolatus est. In *æterna* fortasse *pace* (posterior quippe numismatis area hanc continet inscriptionem: PAX AETERNA) quiesceret Pacatiani Imperatoris nomen, nisi numum hujus argenteum rarissimum vulgasset P. Chamillardus (γ). Unde, nisi itidem e numis, conperissemus, ab Vespasiano Vestæ, & ab Antonino Pio D. Augusti Templum fuisse restitutum, uti erudite conjecere Cl. Cl. MEDIOBARBUS, & VAILLANTIUS? Sic ex numismatibus quoque palam est, Sallustiam Barbiam Orbianam (cujus bina elegantissima numismata meo servo

(α) *Frœlich. Tent. I. p.* 15.
(β) *Patin. Impp. Rom. Numism. pag.* 186.
(γ) *P. Chamillard. Epist. A.* 1701. *inpressa.*

in Museo) Severi Alexandri, atque Herenniam Etruscillam, de qua antehac diu addubitatum fuit, Trajani Decii uxorem fuisse, id quod a Cl. SEGUINO (α) in Epistola, *Octavio Falconierio* inscripta, solido argumentorum robore constabilitum est. Marcianam præterea Trajani sororem, ejusque filiam fuisse Matidiam, ex similibus numorum monumentis innotuit. Sic Gnea Cornelia Supera, non nisi a numis nota, a VAILLANTIO, & Comite MEDIOBARBO Valeriani junioris conjunx declarata est. Tranquillinam, Gordiani Pii uxorem, *Furiam Sabinam* conpellatam esse, numismata prodiderunt.

Si itaque Pollæ consignatus fuit in ære numus, cur TRANQUILLUS, rogitas iterum, *illum non vidit, quem tamen videre debuerat*? quid tu isthic inquis, *videre debuerat*? num tu, num ego, num alius quisquam cunctos ac singulos nostrorum, qui nostra, aut patrum nostrorum memoria vixere, Principum numos, pro varia temporum, seu eventuum conditione varios signatos, cusosque vidimus, vel videre debuimus? Atqui vidit, ajo, Pollæ numisma SUETONIUS. Eccur ergo illius non meminit? At, amabo, cur idem non meminit aliorum numismatum, ipsius Vespasiani honori cum singulari quadam tituli prærogativa percussorum,

(α) *Seguin. Sel. Numism. p.* 287. *seqq.*

qualia ſunt ea, in quibus Veſpaſianus adpellatur AUGUR TRI. POT., quum tamen hoc nomen, teſte Froelichio (α), in aliorum Auguſtorum ære ſignato vix deprehendatur? Cur nullam infert mentionem numorum ejuſdem Veſpaſiani, ac filiorum Titi, & Domitiani cum *Cenſòris* titulo, quem, adteſtante denuo laudato mox Froelichio (β), ſoli hi tres Auguſti (& Domitianus inſuper, quod refert P. Jobertus (γ), *ſe ſit* Censor Perpetuus, *ſans que depuis lui on puiſſe jamais rencontrer cette qualité ſur les Médailles, ſe creavit Cenſorem perpetuum, quin hanc prærogativam in ullis poſt ipſum numis reperire ſit*) in veteri metallo uſurpavere, quamvis cenſoriam quidem poteſtatem Auguſtus, & ejus in imperio ſubceſſores ſuſceperint.

Et cur ille idem Domitillæ, cur Juliæ Titi filiæ, cur Domitiæ, cur filii, Domitiano ex hac eadem Domitia procreati, conſecratique, ac cum aliis e gente Flavia inter ſidera conlocati, numos ſubticet? ubi tamen horum ultimi Statius (δ) meminit in Domitiani gratiam:

Huc & ſub nocte ſilenti,
Cum ſuperis terrena placent, tua turba relicto

(α) *Froelich. Tent. I. pag.* 21.
(β) *Id. ibid. p.* 22.
(γ) *P. Jobert. Inſtr. VI.*
(δ) *Stat. Papin. Sylv. I.*

Labetur cælo, miſcebitque oſcula juxta.
Ibit in amplexus NATUS, *fraterque Paterque,*
Et ſoror; una locum cervix dabit omnibus ASTRIS.

MARTIALIS quoque de eodem canit (α):

Templa Deis, mores populis dedit, otia ferro,
Aſtra ſuis, cælo SIDERA, *ſerta Jovi.*

Hoc ipſum numiſma exhibet VAILLANTIUS (β), in quo viſitur *infans globo inſidens, circumdatus ſtellis.*

Cur denique conplura alia ſilentio involvit numiſmata, quæ tamen, quippe in currentis monetæ uſum ſignata, ſibique coæva, atque aliis ſub idem tempus conſpecta, videre debuerat TRANQUILLUS? An tu fors omnia hæc ob SUETONII ſilentium ſubleſtæ fidei argues, aut adulterina pronuntiabis?

Simili fere argumentandi genere uſi ſunt, qui ſæculo ſuperiore *Othones æreos* exſiſtere, id quod jam hodiernorum nullus Antiquariorum in controverſiam vocat, acriter non minus, atque audacter negarunt. Ipſa adeo, alias literatiſſima Suecorum CHRISTINA, regni perinde ac ſexus ſui Or-

(α) *Martial. L. IX. Epigr.* 104.
(β) *Vaillant. Num. Præſt. T. II. p.* 111.

namentum, teste CHIFFLETIO (α) (qui, uti tu modo Epistolam contra æneam Vespasiam meam, ita olim integram in *Othones æreos* Dissertationem exitu infausto, conatibusque literariis minime respondente conscripserat) quum inaudisset, adlatum e Germania Serenissimo Archiduci LEOPOLDO GUILIELMO Belgarum Proregi *Othonem æneum*, in hæc verba prorupit: *qui æreum Othonem repererit antiquum, Philosophicum lapidem invenerit.* Pol! beatos hodie *Alchymistas*, si cum altero alterum hujus sententiæ membrum æquali nexu conjunctum foret! AENEAS VICUS *Parmensis*, Antiquariorum Primipilus ait (β): *Di Othone non dico, la cui effigie niuno, senza suo inganno, si vanta aver veduta stampata in rame. De Othone nihil dico, cujus effigiem nemo citra proprium errorem jactat se vidisse æri impressam.* Idem alio loco (γ) repetit: *Le Medaglie di Othone in argento, ed in oro sono tutte rare; ma di rame fin qui non ne ho veduta alcuna antica, nè parlando con vecchi Professori di queste cose, in tutta Italia non ho ancor trovato uno, che veduto ne abbia: ma si ben di finte assai. Numismata Othonis argentea, & aurea omnia sunt rara; sed antiquum nullum hactenus vidi æreum; neque agendo cum senibus rerum antiquarum Præceptoribus vel unum per totam Italiam nancisci mihi licuit, qui vidisset; sed adulterata complura.*

(α) *Chifflet. Dissert. de Othon. Æreis. c.* 2.
(β) *Discorsi di Enea Vico. c.* 6.
(γ) *Ibid. cap.* 18.

Nullum, ratiocinando concludit loco ante indicato CHIFFLETIUS, *Adolphus Occo refert, ille ſedulus ſcriniorum in Germania ſcrutator: nullum Joannes Triſtanus, qui in hoc ſtudio conſumpſit ætatem: nullum Franciſcus Angelonus, numiſmatum nuperus editor. Pol, iſti cum non loquuntur, conſentiunt!*

At enimvero quid ex omnium horum, doctiſſimorum licet, Scriptorum ſilentio CHIFFLETIUS, quid ex oculatorum teſtium inopia VICUS effecere contra æneos Othonis numos, quorum in præſens conperta, explorataque eſt integritas, atque antiquitas? Quid tu denique, VIR EXIMIE, ex unius TRANQUILLI reticentia in Pollæ meæ numiſma decernes? Tu adeo ipſe *Epiſt. tuæ pag.* 33. tueris te autoritate numi Antonini Pii, *qui numus*, tua ſunt verba, *Hiſtoricorum aut negligentiam, aut temporis injurias, quibus Codices ſunt abſumpti, ſubplet.* Nempe ficulneorum inſtar gladiorum ſunt argumenta, ab uno Scriptorum ſilentio, vel ab antiquorum monumentorum jejunitate repetita, præſertim ubi habetur vel *unicus* ſinceræ antiquitatis *numus*! Talis profecto erat Othonis *æreus maximi moduli*, quem VAILLANTIO in Italia inſpectare, verſareque licuit. Similiter *unicus* eſt Anniæ Fauſtinæ *argenteus*, quem in *D. Abb. de Rothelin* Cimeliarchio cuſtodiri teſtatur Inl. BARO DE LA BASTIE. His jure meritoque ad-

censeri possunt singulares duo meo ex Museo Pescennii Nigri numi, græcus alter, alter latinus, uterque æneus. *

DIVAE jam titulum meo in numismate, quippe Vespasiæ memoriæ post obitum consignato, requiris? Obcupas, quæ tibi jure objicere poteram, exempla tum Agrippinæ Germanici, tum etiam Agrippinæ Neronis, tum Domitiæ, atque aliarum Feminarum Augustalium, in quarum numis, licet ab earum morte filiorum autoritate percussis, nulla pariter conparet DIVAE conpellatio. Obcupas, inquam, obtrudendo mihi Matris nomen, quod in illarum numismatibus non una litera M. sed MAT. tribus saltem elementis scalptum legi, contra in meo ne spatium quidem reperire ais. Id cujusquemodi argumentum ut primo mox ortu jugularem, imperio tuo ad literam obsecundans, plumbeum continuo stylum adripui, atque servatis intervallis, & literarum æquali dimensione inscripsi P. ut VES. conpleretur; adjeci AUG. tum tandem intrusi MAT. Id quod ut e re mihi cesserit, testem jam & arbitrum adpello universum Inlustrium Antiquariorum Senatum, quorum gratia *secundam* numismatis mei *iconem*, fronti hujus *Dissertationis* præfixam, quæ illud cum inte-

(*) *Hos ambos integerrimæ fidei, & quam optime conservatos numos ipse ego, qui hanc Apologiam nomine & auspicio Inlustris HAVERI conscripsi, haud absque voluptate in pretiosissimo Ejusdem Museo hic Vindobonæ repetitis vicibus contrectavi, atque versavi.*

integro limbo, quale nimirum in primo ortu suo erat, absque detrimentis, subinde a vetustate captis, exhibet, a perito ejus generis scalptore *Mansfeldo* integerrima fide nativam secundum formam depingi, atque in æs incidi feci, uti hoc pacto ipsorum oculorum judicio res omnis decernenda permitteretur; paratus quoque ipsum æneum, qualis meo in Museo exstat, numum cujuscumque, qui petierit, conspectui atque indagini sistere. Viden' jam, qui Nævii, ut ais, filicem feliciter secuerim, ac certum, quod putabas, *adulterationis* seu *νοθείας* argumentum everterim? Itaque jure a te, VIR PRÆSTANTISSIME, nunc postulare ausim, ut sin minus pro vetere tua in me propensione, certe pro sententiæ tuæ propriæ æquitate, proque prompto, quo imperata tua exsecutus sum, studio non mihi, at Veritati des manus, seu adsensum potius tuum, meumque ab omni jam *adulterationis* ignominia juxta proprium effatum tuum absolvas numisma.

Redis tu ad DIVAE titulum in Agrippinæ Germanici moneta omissum; propositum enim tibi, inquis, numisma confictum ita deartuare, ut murænam exossaverunt coci. Mihi vero deliberatum est, vel ipsos, quemadmodum mox principio promiseram, tuarum contra Vespasiæ meæ monetam argutiarum apices calamo sic insectari, ut Vespasiæ nepos Domitianus, teste SVETONIO, *muscas stylo præacuto cap-*

F

tavit, atque confixit. Dicis, nullum certæ γνησιότητος æneum Agrippinæ exsistere numum, in quo DIVAE conpellatio absit. Mirarer, tua memoria hic excidisse numisma indubitatæ antiquitatis æreum, quod Inlust. MEDIOBARBUS (α) ex Cl. SPANHEMIO producit, ubi in aversa parte *Porticus cum figura muliebri* conspicitur; adversæ autem hæc legitur inscriptio:

AGRIPPINA. M. F. MAT. C. CAESARIS. AVGVSTI.

Absque ullo *DIVAE* ornamento: mirarer, inquam, nisi tu ipse quam mox erroris memor eum conrigere ac purgare adniterereris dicendo: *Abest in ejus generis DIVAE titulus: verum an non satis conpensatur per aversæ epigraphen: MEMORIAE AGRIPPINAE tum per typum Carpenti a mulis vecti?* Atqui viden', ut denuo in vado adhærescas una cum Carpento tuo? ubi namque, cedo, in numo mox indicato aut *Epigraphe* antedicta, aut *mulorum* typus? Sed plura jam aliarum quoque feminarum Augustæ familiæ numismata adductum eo, simul deservitura ad convellendum id, quod hoc loco subjicis, nempe: *Ea enim vero usque ad Marcianam Trajani sororem ratione* (scilicet *Epigraphe* memorata, aut *typo Carpenti a mulis vecti*) *senatus Romanus, cui æris signandi po-*

(α) *Mediobarb. Impp. Rom. Numism. fol.* 75.

testas permissa, CONSECRATIONES FEMINARUM AUGUSTÆ FAMILIÆ *publica in moneta solebat fingere.*

Ut alia Liviæ Augustæ consecratæ numismata prætercam, unum hic sisto æneum ex Inl. MEDIOBARBO (α); in hoc sequens legitur inscriptio: DIVA. LIVIA. DIVI. AVGVSTI. CONSECRATIO. S.C. & repræsentatur figura *Pavonis*: atque adeo, quamvis hic numus publicam senatus autoritatem præseferat, tamen in eo nec adest *Epigraphe* indicata, neque *Carpentum mularum*. Addit doctissimus MEDIOBARBUS loco laudato: *Ut animas Impp. ab aquila Jovis alite in cœlos delatas credidit Antiquitas, sic* AUGUSTARUM *a* PAVONE *Junonis avi eo deductas asseruit: unde in numis* PAVO SOLUS CONSECRATIONEM AUGUSTÆ *designat.* Eamdem in sententiam Cl. FROELICHIUS *Pavonem* dicit (β) *perpetuum, propriumque* MULIEBRIS CONSECRATIONIS *symbolum*; ubi etiam argenteum Faustinæ senioris numisma, a VAILLANTIO in rarioribus numeratum, numis veterum Monetariorum culpa vitiosis adcenset propterea, quod cum Epigraphe CONSECRATIO. aquilam exhibet: *Neque enim*, ibidem concludit hic Vir veterum peculii peritissimus, *constans ille sincerorum numismatum consensus in aliquo perturbari uno, & altero adulterinæ monetæ testimonio citra injuriam potest.*

(α) *Mediob. Lib. I. fol.* 53.
(β) *Froelich. IV. Tent. p.* 402. *& seq.*

Conmemorandi præterea hoc loco veniunt ex laudato Inl. MEDIOBARBO (α) terni ahenei numi Drusillæ, a Cajo Cæs. fratre post mortem consecratæ, in quorum pariter nullo ante adductam seu *Epigraphen*, seu *Carpenti* figuram cernere est. His merito adcedat meo ex Cimeliarchio ante dictæ Agrippinæ Germanici moneta ænea cum inscripta posticæ S. C. nota, absque ullo tamen DIVAE titulo, aut MEMORIAE epigraphe, aut alio quopiam *Consecrationis* δείγματι. Isthoc hic numisma testem produco hoc confidentius, quod scio, idem ipsum, ex ære Corinthiaco effictum, ac perbelle conservatum, abs te, quum meum censoriis oculis tuis Numophylacium perlustrares, inter alia conspectum, & conlaudatum fuisse: cujus proinde rei memoriam minime te hoc loco abjicere, aut negligere oportebat.

Verum tu tertium ad Agrippinæ numismata, velut ad cramben recoctam, reverteris, atque conminisceris, id a me objectari, quod quidem, quippe a quæstione nostra prorsus alienum, ne in mentem quidem mihi venire poterat, videlicet: *In pretiosiore metallo*, nempe auro & argento, *Agrippinæ omissum Consecrationis qualecumque testimonium;* quum tamen omnis contentio nostra in ære solummodo ver-

(α) *Mediobarb. L. l. f.* 80.

ſetur. Ad diluendam inſuper hanc extra ſcopum adfictam mihi objectationem argumento uteris adeo caduco atque incerto, ut præ te, lugubri licet in materia, jocantis ſpeciem feras. *Arbitror*, ais, *DIVAE compellationem in nummis, juſſu Filii ſtatis, illius imperio a III. viris omiſſam, ne acerba matris mortuæ recordatio in animum rediret.* Subin relata funebri ex SUETONIO pompa, qua confeſtim imperii initio Cajus matris, fratriſque cineres ex Pandateria, & Pontiis Romam tranſtulit, hunc in modum exclamas: *Quid niſi tenerrima amoris ſigna hic vides, altumque vulnus, quod vix cicatricem duxit?* Quodnam tu hic *recens*, cui vixdum obducta cicatrix, exiſtimas *vulnus*? num ex morte matris acceptum? at hæc integro ante quadriennio evenit, quam Cajus imperii habenas capeſſeret: nam Agrippina Caji mater, teſte Tacito (*a*), *Ser. Sulp. Galba, L. Cor. Sulla. Coſſ.*, atque adeo *A. V. C.* 786. *XV. Kal. Novembris* inedia voluntaria extincta eſt; Cajus vero imperare cœpit *Coſſ. Cn. Acerronio Proculo, & C. Pontio Nigrino A. V. C.* 790. atque adeo quadriennio poſt matris deceſſum. Ubi igitur hic luctus, dolor, *vulnus recens*? num fors ex tranſlatis recens matris cineribus? atqui ipſe, quem adducis, SUETONIUS dumtaxat *pietatis, venerationis, religionis* Caji hoc loco meminit, ne verbulo quidem luctus, aut doloris inlato.

(*a*) *Tacit. Annal. VI.* 25.

At largiar etiam, in Caji animo funeſtæ ejus ſcenæ obcaſione triſtitiæ vulnus recruduiſſe. Eapropter DIVAE conpellationem in matris numis omitti juſſerit? Noſtin' DIVAE vocabulum, numis adpoſitum, Romanis perinde ſignificaſſe, ac quod *Conſecrata*, ſeu *in Dearum numerum relata*, quod tantum abeſt, ut triſte, aut funeſtum quid portenderet, ut potius ſummi *honoris*, *religionis*, atque *gratulationis* argumentum exſiſteret; quum apud Romanos nihil tam ſolemne ac feſtivum fuerit, quam dies & pompa *Conſecrationis*, ſeu ἀποθεώσεως? Ita ſane VELLEJUS PATERCULUS (α): *Sacravit*, inquit, *parentem ſuum Cæſar Tiberius*, *non imperio, ſed* RELIGIONE; *non adpellavit*, *ſed fecit Deum.* Ita PLINIVS (β) ad Trajanum: *Quem tu Nervam lacrymis primum ita, ut filium decuit, mox templis* HONESTASTI, *non imitatus illos, qui hoc idem, ſed alia mente fecerunt. Dicavit Cælo Tiberius Auguſtum, ſed ut Majeſtatis Numen induceret: Claudium Nero, ſed ut irrideret: Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille, ut Dei filius, hic ut frater videretur.* Sic CAPITOLINUS (γ) de Antonini Philoſophi Conjuge Fauſtina: *DIVAM etiam Fauſtinam a ſenatu adpellatam* GRATULATUS EST Antoninus. In eamdem ſententiam canit STA-

(α) *Vell. Paterc. Hiſt. Rom. Lib. II.*
(β) *Plin. in Paneg.*
(γ) *Jul. Capitol. c. 26.*

TIUS (a) de Polla, Lucanum maritum defunctum adorante, licet non sub ficta Bacchi, alteriusve Numinis figura, uti tum mos ferebat:

Hæc te non thyasis procax, dolosa
Falsi numinis induit figura;
Ipsum sed COLIT, *& frequentat ipsum,*
Imis altius insitum medullis:
Ac solatia vana subministrat
Vultus, qui, simili notatus auro,
Stratis prænitet, incubatque somno.
- - - - - - - - - - - - -
Quicquid fleverat ante, nunc ADORAT.

Nihilominus *Vota*, objectas, *pro Consecrationis dilatione concepta;* testimonium depromis ex MARTIALIS *L. VIII. Epigr.* 39.

Esse velis, oro, serus conviva Tonantis.

Sed quis hic non intelligat, mortis potius, quam Consecrationis dilationem optari exemplo nostro, qui, ut quisque nobis inmortalis vitæ delicias quam quod maxime cupiamus, ne-

(a) *Stat. Sylv. II.* 124. 134.

mini tamen alteri celerem hac ex vita exceſſum earum potiundarum ergo adprecari conſuevimus ? En aliud ex eodem MARTIALE (α)Carmen ad inluſtrandam hanc ſententiam meam oppido oportunum:

Natales mihi Martiæ Kalendæ,
Lux formoſior omnibus Kalendis,
Qua mittunt mihi munus & puellæ:
Quinquageſima liba, ſeptimamque
Veſtris addimus hanc focis acerram;
Hic vos, ſi tamen expedit, roganti
Annos addite ter, precor, novenos!
Ut nondum nimia piger ſeneƈta,
Sed VITÆ TRIBUS AUREIS PERACTIS,
LUCOS ELYSIÆ *petam* PUELLÆ.
Poſt hæc tempora nec DIEM *rogabo.*

Viden', ut non niſi poſt longævam vitam, vegetamque ſeneƈtam *Lucos Elyſios petere*, id eſt, *mori* expetat MARTIALIS ? nempe quinque & ſeptuaginta annis exaƈtis: totidem enim denariis æſtimabantur *tres aurei* Romani. DIO (β): Χρυσοῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ τὸ νόμισμα, τὸ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς δυνάμενον, κατὰ τὸ ἐπιχώριον ὀνομάζω. *Aureum ego equidem* numiſma

(α) *Martial. L. X. Epigr.* 24.
(β) *Dio. L. V. p.* 556.

numiſma id, quod quinque & viginti denarios valet, populari nomine voco.

Interea cur, cedo, ſola & una DIVAE, alioquin honorificentiſſima, conpellatio, non tam *mortuæ*, quam *conſecratæ* matris index, plus Caji animum ferire potis erat, atque ipſa ejusdem imago, quam averſæ ſuorum ipſius numiſmatum parti adpingendam curavit? Quod ſi DIVAE vocabulum pari ratione, qua *crucula*, quam conmemoras, in parentum noſtrorum *epitaphio imminens*, triſtem mortis imaginem repræſentet, minime diſparili uſus cenſeri poteras conparatione.

Ceterum an tu Cajo animum usque adeo facilem, atque ad lenitatem, dolorisque ſenſa exiſtimas fuiſſe proclivem, ut vel una, matris mortuæ memoriam refricans, vocula eidem foret conmovendo ac percellendo? ſi quidem, quem pro te laudas, conſulo SUETONIUM; multo diverſam in Cajo deprehendo animi indolem, nimirum inſignem parentum, majorumque contemptum ac inſectationem, ſummamque *ingenii ſævitiam*. Audi TRANQUILLUM ipſum (*a*): *Prædicabat Matrem ſuam ex inceſto, quod Auguſtus cum Julia Filia conmiſiſſet, procreatam; ac non contentus hac Auguſti*

(*a*) *Sueton. in Caj. c.* 23.

insectatione, Actiacas, Siculasque Victorias, ut funestas populo Rom. & calamitosas vetuit solennibus feriis celebrari. Liviam Augustam proaviam, Vlyssem stolatum identidem adpellans, etiam ignobilitatis quadam ad Senatum epistola arguere ausus est, quasi materno avo decurione Fundano ortam . . . . Aviæ Antoniæ secretum petenti denegavit . . . nec defunctæ ullum honorem habuit, prospexitque e triclinio ardentem rogum. Fratrem Tiberium inopinantem repente inmisso tribuno militum interemit. Silanum item socerum ad necem, secandasque novacula fauces compulit. Et paulo post (α): *Leve ac frigidum sit his addere, quo propinquos, amicosque pacto tractaverit, Ptolomæum regis Jubæ filium consobrinum suum (erat enim & is M. Antonii ex Selena filiā nepos) & in primis ipsum Macronem, ipsam Enniam adjutores imperii: quibus omnibus pro necessitudinis jure, proque meritorum gratia cruenta mors persoluta est.* Audistin' tenerum, piumque in parentes ac propinquos Caji animum? Perinde sinistro ac incerto, quod quidem ipse subverebare, subcessu tu hic *venam Caji tentasti*, ac supra Vespasiani ingenium.

Diu hactenus multumque disseruimus super *Consecratione.* Istis enim inmoratus eram consulto, ne tibi quidquam debere videar, etsi cuncta, quæ adhuc de ἀποθεώσει in

(α) *Idem in eod. c.* 26.

medium adlata fuere, minus propofitum in argumentum conveniunt. Quippe falfo tu ifthic ponere videris, mortuorum memoriam *publico numismate quopiam honeftatam*, aut eosdem *publico folemnique ritu confecratos*, feu in Deorum numerum relatos effe, unum Antiquis fonuiffe, idemque; atque adeo in quibusvis, defunctorum memoriæ & honori procufis, numis confuetam *Confecrationis* notam ac fymbolum, aut faltem DIVI, aut DIVAE, aut MEMORIAE epigraphen exprimi debuiffe. Verum ifthæc ab fe quam longiffime disjuncta, non vocabulorum modo illorum etymon, fed ipfa præterea Veterum confuetudo & exempla abunde demonftrant. Quod fi igitur dixero, Pollæ meæ defunctæ numum effe fignatum absque ulla prorfus ἀποθεώσεος prærogativa; ecce tibi uno flatu disjecta omnia, quæ inftruxifti *Confecrationis* machinamenta, DIVAE ornamentum, MEMORIAE epigraphen, *Carpentum*, *thenfamque mularum*!

Exftant certo Claudii Drufi Germanici numifmata in omni metallo, quorum pleraque faltem, primum ab ejus morte percuffa fuiffe, non folum GERMANICI, quam exhibent, epigraphe, fed ipfum etiam Claudii Cæfaris nomen, quod conplura eorum, præfertim ænea, habent adjunctum, planum facit atque indubitatum. Fuit quippe Dru-

ſus iſte Claudii Imperatoris pater, diemque obiit anno ætatis triceſimo, *V. C.* 745. Claudio tum bimo infante, qui non niſi octavo & quadrageſimo poſt anno, nempe *V. C.* 794. atque adeo 50. natus annos, imperare obcoepit: unde neceſſario relinquitur, longo poſt Druſi obitum tempore ſignatos eſſe cunctos ejusdem numos, ſequenti inſignes epigraphe, poſticæ adjecta:

TI. CLAVDIVS. CAESAR. AVG.
P. M. TR. P. IMP. P. P. S. C.

Non minus alii, ejusdem Druſi Neronis Imp. honori ac memoriæ procuſi numi, qui GERMANICI cognomen, *Arcumque triumphalem cum Tropæis* repræſentant, inter alios funeris honores mortuo obtigerunt. Nam adteſtante SVETONIO (α) *Corpus ejus per municipiorum, coloniarumque primores, ſuſcipientibus obviis ſcribarum decuriis ad urbem devectum, ſepultum eſt in Martio campo. Ceterum exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem deinceps ſtato die quot annis miles decurreret . . . Præterea ſenatus inter alia complura* MARMOREVM ARCVM CVM TROPAEIS *via Appia decrevit, & GERMANICI cognomen ipſi poſterisque ejus . . . . cum Auguſtus tantopere & vivum dilexerit, ut*

(α) *Sueton. in Claud. c.* 1.

cohæredem semper filiis instituerit, sicut quondam in senatu professus est; & defunctum ita pro concione laudaverit, ut Deos precatus sit: similes ei Cæsares suos facerent, sibique tam honestum quandoque exitum darent, quam illi dedissent. Nec contentus elogium tumulo ejus versibus a se compositis insculpsisse, etiam vitæ memoriam prosa oratione composuit. Nihilominus tantus Heros, de Republ. æque, atque de familia Augusta optime meritus, tantisque ab obitu ornamentis cumulatus, numisque quam plurimis posteritati commendatus, publico solemnique ἀποθεώσεως sive *Consecrationis* honore caruit. In ejus certe numismatibus ne minima quidem *Consecrationis* comparet nota.

Hujus ex merito latus stipet Germanicus, a Tiberio adoptatus, & TI. IVL. TI. AVG. F. GERMANICVS. CAESAR. dictus; cujus quoque numismatum partem majorem post ipsius obitum, qui Epidaphne in Syria contigit, a Cajo filio, vel a Claudio fratre cusam testatur MEDIOBARBVS (*a*), quin eapropter in Deorum censum venerit, solemni *consecrationis* pompa decreta, aut quin ullam hujus notam illius præferant numi; licet eximiis, ac prope

(*a*) *Mediobarb. Impp. Rom. Numism. fol.* 73.

divinis ab obitu cumulatus fuerit honorum ornamentis, quæ conquiſitis verbis diffuſe deſcribit TACITVS (α).

Iſtis velut coronam addo Antoniam Auguſtam, laudati ante Druſi uxorem, atque adeo matrem Claudii Auguſti, feminam rara iis temporibus honeſtatis ac continentiæ laude inſignem: iſtius pariter numiſmata pleraque ſeu aurea, ſeu argentea, ſeu æneа, nempe illa, quæ AVGVSTAE cognomen, & *Conſtantiæ* ſymbolum, Ti. Claudio Imperatori peculiare, cum hujus ipſius Imp. nomine referunt, primum ab ejusdem exceſſu mallei ictum adcepiſſe, duo ſunt, quæ evincunt. Alterum eſt autoritas SVETONII (β), qui Claudium, ait, matri decreviſſe *cognomen AVGVSTAE ab* VIVA *recuſatum:* ſic enim mendoſum illud *ab* AVIA expurgandum ac legendum, non verus modo dictorum ſenſus atque contextus, ſed ipſa quoque LIPSII, aliorumque doctorum virorum autoritas atque conſenſio ſuadent. Alterum, idque multo certiſſimum eſt ipſe Antoniæ obitus, cujus, teſte eodem SVETONIO (γ), autor erat ipſe Cajus illius nepos; unde omnino manifeſtum fit, numos, ſub Ti. Claudio, Caji ſubceſſore, matris Antoniæ honori ac memoriæ ſignatos, niſi poſt hujus mortem, non exſtitiſſe. Habes in hac plane geminum Veſpaſiæ meæ

(α) *Tacit. Annal. II.* 83.
(β) *Sueton. in Claud. cap.* 11.
(γ) *Id. in Caj. c.* 23.

exemplum: nempe Avia, & Mater Auguſtorum Antonia poſt mortem monetæ honore a Claudio filio decoratur, atque in metallo inmortalis efficitur; quin tamen uſitata *Conſecrationis muliebris* prærogativa, notave, puta *Pavo*, aut ſecundum ſententiam tuam *Carpentum thenſave mularum*, aut etiam DIVAE, ſeu MEMORIAE epigraphe in ullo ejusdem numo conſpicienda ſe præbeant: quamquam eadem ipſa, perhibente SVETONIO, jam ſub Cajo nepote omnibus, quos unquam Livia Auguſta ſuſceperat, honoribus uno Senatus Conſulto cumulata, atque præterea a Claudio filio eidem decretum fuerat *Carpentum*, quod per circum duceretur.

Conſulto hic prætermitto Familiarum Romanarum numiſmata, quæ propemodum omnia ab eorum, quorum honoribus conſignata ſunt, obitu in lucem prodiiſſe conſtat, at nulla ἀποθεώσεως hedera adpenſa.

Id, quod de ſenatus adulatione ſubjicis, nihil moror: nam ea opus mihi haud eſt ad apotheoſin Pollæ decernendam, quippe quæ, id quod modo diſceptavi, neceſſaria non fuit, vel certe in numo exprimi non debuit; ſed neque, ut ejusdem numum tutum præſtem tectumque, eo confugiendum mihi eſt. Quod namque tu adſentationi, id

ego amori possum adscribere, hocque neutiquam citra propositum. Nimirum ex eodem, quem tu hic adplicasti, DIONIS (α) loco id stabilio: Συσσίτους τὲ ἔκ τε ἀυτῶν ἐκείνων, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων καθ' ἑκάστην ἡμέραν συχνοὺς ἐποιεῖτο, καὶ πολλάκις καὶ ἀυτὸς παρὰ τοῖς πάνυ φίλοις ἐδείπνει· τό, τε σύμπαν, τῇ προνοίᾳ τῶν κοινῶν ἀυτοκράτωρ ἐνομίζετο· ἐς δὲ δὴ τἆλλα πάντα κοινὸς καὶ ἰσοδίαιτος σφίσιν ἦν. *Convivas quoque ex iis ipsis*, senatoribus, *atque ex aliis quotidie frequentes adhibebat, ac crebro etiam ipse apud familiares coenabat: in summa, quoad curam Reipublicæ Imperator habebatur, quoad cetera omnia æquabili cum ipsis jure degebat.*

Jam Principi honoris sui tantopere studioso, tamque in se comi, propenso, atque familiari senatus mutua amoris denegarit officia? an non potius pari eum, ejusque familiam conplexus sit studio? Quid ergo vetat, quin & matrem popularis adeo, cunctisque cari principis vel post fata pro gratæ memoriæ monumento in metallo redivivam, spectandamque populo sistat?

Interea num sic adulationis atque blanditiarum saturos, uti tu contendis, sub Vespasiani imperio Patres Romanos fingere mihi liceat, haud scio: quippe qui paucis dum-

(α) *Dio Cass. Hist. Rom. Lib. LXVI. in Vesp.*

dumtaxat menſibus ante, id quod bene advertit Cl. PATINVS (α), ſtultitiæ ac vanitati Vitellii Imp. eo usque adulati ſunt, uti in eum unum feliciſſimorum, ſapientiſſimorumque Principum, ut Auguſti, elogia congeſſerint, percuſſis eum in finem publico S. C. compluribus numis, quorum aliquot loco indicato laudatus recenſet PATINVS. Præterea an nulla prorſus ſenatus adulantis indicia reperire ſit in ipſius numis Veſpaſiani? quid igitur ſibi volunt ii S. C. notati, adeoque publica ſenatus autoritate conſignati numi copioſiſſimi, qui ſequentes oſtentant epigraphes, titulosque ſuperbos:

ADSERTORI LIBERTATIS PVBLICAE.
SECVRITAS POP. ROMA.
LIBERTAS RESTITVTA.
VICTORIA AVGVSTI.
AEQVITAS AVGVSTI.
FELICITAS PVBLICA.
HONOS ET VIRTVS.
JVDAEA CAPTA.
JVDAEA DEVICTA.
MARS VICTOR.
ROMA RESVRGENS.

(α) *Patin. Impp. Rom. Numiſm. pag.* 105.

VICISTI CAES.
CLEMENTIA AVGVSTI.

Mitto conplures id genus numos alios, qui omnes vivo Vespasiano ex senatus, quod singuli exhibent, consulto signati sunt, quique magnificis ejuscemodi scatent adpellationibus, variisque Romani fastus insignibus. Mitto quoque pompam triumphalem post natos homines superbissimam, eidem ab senatu decretam. Hisce in cunctis, atque praesertim in superbo illo titulorum, præconiorumque cumulo & adparatu, nihilne tu adsentationis, nihil vanitatis, nihil nugarum vides ? adeone senatum ab omni omnino adulationis nota absolves, purgabisque ?

Quibus non salibus, prosequeris tu, *ut erat facetus, vel auditum patrum consilium de matris numo inlatum perfricuisset, qui de sua ipse consecratione morbo ingruente nugabatur noto illo apud* SVETONIVM : *ut puto, Deus fio ?* In postremo primum tantisper inhærebo. Nugatum ain' de consecratione Vespasianum ? quid si serio, minimeque ludibundus isthic de se, Divis ab morte adcensendo, locutus fuisset Vespasianus, eodem puta sensu, quo Adrianus, adoptato Aelio Vero, languido ac brevi morituro, dixit autore SPARTIANO (α) : *Ego mihi* DIVUM *adoptavi, non filium?*

(α) *Ael. Spartian. in Vita Adrian.*

Eamdem in ſententiam Antoninus Caracalla teſte eodem (*α*), obciſo fratre Geta, quum vereretur tyrannicam ex parricidio notam, audiretque poſſe mitigari facinus, ſi DIVUM fratrem præſtaret, adpellaretque, repoſuiſſe fertur: *ſit* DIVUS, *dum non ſit vivus.* Et enim certum ſecurumque de Divinis honoribus, *&* *coeleſtibus*, quas TACITUS (*β*) vocat, *religionibus*, ſibi a morte, pro more jam tum recepto, decernendis jubebant Veſpaſianum cum ſenatus, populique in ipſum ſtudia, tum Titi filii ac ſubceſſoris pietas atque obſervantia. Ipſa ad hæc narrationis connexio, qualis in DIONE exſtat; Flavium docet ex animo locutum: *τῶν δὲ ἰατρῶν ἐπιτιμώντων αὐτῷ, ὅτι τῇ τε διαίτῃ ὁμοίᾳ νοσῶν ἐχρῆτο, καὶ πάντα τὰ προσήκοντα τῇ ἀρχῇ ἔπραττε, τὸν αὐτοκράτορα δεῖ, ἔφη, ἑστῶτα ἀποθνήσκειν.* *Quum autem increparent eum medici*, refert DIO (*γ*), *quod morbo correptus eadem victus ratione uteretur, faceretque omnia, quæ ad principatum ſpectarent, reſpondit: Imperatorem ſtantem mori oportet.* Ecquis his dictis ludicrum quid ineſſe ſuſpicetur, aut non intelligat, *ſtantem* eamdem hic vim ac ſententiam habere, quam *negotioſum*, ſive *muneri intentum*? Cur igitur id, quod continuo in laudato DIONE ſubjicitur, in jocularium dictorum

H 2

(*α*) *Id. in vita Anton. Getæ.*
(*β*) *Tacit. Lib. I. Annal.*
(*γ*) *Dio Lib. LXVI. in Veſp.*

numero putandum ſit? ἐπειδή τε ἐπίστευσεν, ὅτι τελευτήσει, ἔφη, Θεὸς ἤδη γενήσομαι. *Poſteaquam autem credidit ſe moriturum, Deus, inquit, jam efficiar.*

Enim vero conceſſis, relictisque his Veſpaſiano ſua ſuper conſecratione nugis, examinemus jam ſales, quibus tu inlatum Patrum de matris numo conſilium ab eo perfricandum fuiſſe autumas. Et cur idem auditum Patrum de tot ſuis, quorum ante mentionem intuli, numiſmatibus, magnificisque inſcriptionibus conſilium non perfricuit, aut non præpediit? viden', in quod, quantumque denuo conjeceris diſcrimen laudatam a te hic, uti ſupra, Veſpaſiani mediocritatem atque moderationem? Verum ſalva præſtabo ego omnia, ubi modica digreſſiuncula facta in præſens paucis oſtendero, id quod ſupra etiam adtigi, æris ſignandi poteſtatem usque ad conlabentis imperii tempora penes ſenatum plenam & integram fuiſſe, atque adeo eum neutiquam ad flanda, feriundaque ex ære numiſmata opus habuiſſe Imperatorum neve juſſu, neve conſenſu, ſaltem ſpeciatim expreſſo.

Præterquam quod communis, hodiernorum cumprimis, Antiquariorum atque rei numariæ Magiſtrorum ſententia huic veritati ſubfragetur, ipſa adeo id demonſtrant nu-

mifmata *ænea*, in quibus S. C. nota usque fe & undique confpicuam præbet, ubi in *aureis*, & *argenteis*, quæ Imperatorum usque ad Gallienum tempore procufa funt, eadem pene difparuit, demptis pauculis, in quibus S. C. infcriptio non tam metallum, unde numus effictus, quam typum, ipfi metallo inpreffum, refpicit. Refervarunt equidem fibi Imperatores jus & arbitrium *aureæ*, *argenteæque* monetæ feriundæ, quarum aeque, atque *æreæ* copia, ftante adhucdum & libera Republ., penes fenatum erat omnis. At enim jam inde ab Julii Cæfaris temporibus, id quod inter alios Cl. quoque VAILLANTIVS fua in *Præfatione ad numos Familiarum Romanarum* docuit, monuitque, divifum erat uti Provinciarum, ita & monetæ imperium, ea quidem ratione, ut penes Imperatorem *Auri*, *Argenti*, penes Senatum vero *Aeris flandi*, *feriundi* poteftas foret omnis, & arbitrium.

Hujus velut dimidiati Auguftum inter, ac Senatum imperii monetalis argumenta præbent quam plurima cum fcriptores, tum monumenta antiqua. Sic PLINIVS (α) *de aureis* fcribit numis: *Paulatim Principes imminuerunt pondus* AUREORUM. LAMPRIDIVS (β) de Elagabalo: *Varias numorum* AUREORUM *formas invenit caufa largitionis*. Rurfus

(α) *Plinius XXXIII. 3.*
(β) *Aelius Lamprid. in vita Heliogab.*

idem de Alexandro Severo (α): *Alexandri habitu plurimos numos figuravit, & quidem* ELECTREOS *aliquantos, ſed plurimos tamen* AVREOS. Electrum, teſte PLINIO (β), auro ſimul, argentoque, vel natura vel arte mixtis, conſtabat. Ultra LAMPRIDIVS de eodem Alexandro Imp. narrat (γ): *Tuncque primum ſemiſſes* AVREORUM *formati ſunt: tunc etiam cum ad tertiam partem* AVRI *vectigal decidiſſet, tremiſſes, dicente Alexandro, etiam quartarios futuros, quod minus non poſſet* &c. Nulla prorſus iſthic ſit mentio de aliqua, quam Severus adtentarit, monetæ *æneæ* inmutatione: ſcilicet nolebat videri, arguive ullo pacto in ſenatus jura involaſſe. PLVTARCHVS (δ) de Othone meminit: Ἀποςάντος δὲ Γάλβα, πρῶτος αὐτὸς προσεχώρησε τῶν ἡγεμόνων, καὶ φέρων ὅσον εἶχεν ἐν ἐκπώμασι καὶ τραπέζαις ἄργυρον καὶ χρυσὸν, ἔδωκε κατακόψαι ποιουμένῳ νόμισμα. *Deficienti, a* Nerone, *Galbæ primus ex rectoribus Provinciarum adgregavit ſe, adferensque, quidquid in poculis & menſis* AVRI & ARGENTI *haberet, tradidit*, Galbæ, *ad ſignandam ex eo* MONETAM. De numis præterea *argenteis* SVETONIVS (ε) in Auguſto: *Numum* ARGENTEVM *nota ſideris Capricorni, quo natus eſt, percuſſit.*

(α) *Id. in vit. Alex. Severi.*
(β) *Plin. Lib. I. c.* 34.
(γ) *Lamprid. l. l.*
(δ) *Plutarch. in Galba.*
(ε) *Sueton. in Aug. c.* 24.

Ad hæc STATII (α) verſus, quos ad levandum Hetruſci, mortuum patrem lugentis, dolorem concinnaverat, nobis manifeſto indicant, eumdem Hetruſcum præfectum fuiſſe metallo, nomine Cæſarum ſignando:

Quæ DIVVM *in vultus igni formanda liquescat*
Maſſa, quid Auſoniæ ſcriptum crepet igne MONETÆ.

Id autem metallum, quo cudendo obcupabantur Monetarii Cæſarum, exſtitiſſe *aurum & argentum*, denuo luculentiſſime demonſtrat Inſcriptio antiqua, Romæ ſub exitum ſeculi ſexti ſupra decimum detecta, & a GRVTERO prolata. Iſtius Inſcriptionis, imperante Trajano factæ, initium ita habet: (β)

FORTVNAE AVG.
SACRVM
OFFICINATORES. MONETAE
AVRARIAE. ARGENTARIAE
CAESARIS.

Jam vero quod de plena ſenatus autoritate in *ſignando ære* dixi, id præter hactenus dicta adfirmo inſuper,

(α) *Stat. Sylv. L. III.* 433.
(β) *Grut. LXXIV.* 1.

& conroboro autoritate DIONIS (α), cujus hæc ſunt verba de Caligula: Τῇ δὲ δὴ τȣ̃ Γαΐȣ μνήμῃ ἀχθόμενοι, τὸ νόμισμα τὸ χαλκȣ̃ν, πᾶν ὅσον τὴν εἰκόνα ἀυτȣ̃ ἐντετυπωμένην εἶχε, συγχωνευθῆναι ἔγνωσαν. *Caji memoriam ægre ferentes*, ſenatores, *omne* AEREVM *numiſma, quod ejus imaginem habebat impreſſam, conflari juſſerunt. Aereum* dumtaxat Caligulæ numiſma conflatum ſcribit DIO, non *aureum*, non *argenteum*: quia ſcilicet *æreum* ſolum juſſu ſenatus ſignatum fuerat, atque adeo ejusdem decreto conflari ſolum poterat. Huc valde quam adpoſite facit, quod Inluſtriſſimus Baro DE LA BASTIE (β) hanc in ſententiam ſcribit: *Nota S. C. ſeu autoritatis ſenatoriæ* δόγμα *comparet in omnibus majoris & mediæ formæ numis æneis ab Auguſto usque ad Florianum & Probum, & in iis, qui minoris ſunt moduli, usque ad Antonini Pii tempora, poſt quæ nullum, minoris formæ quidem, æneum reperire eſt numiſma, quod Romæ percuſſum credi poſſit, usque ad Trajanum Decium, ſub quo denuo ejusce moduli reperiuntur numi cum S. C. Diverſitas* (concludit Doctiſſimus hic Antiquitatis Inveſtigator) *adeo conſtans, unaque adeo memorabilis, quandoquidem moneta aurea & argentea præter* εἰκόνα *Cæſaris, quam præſeferebat, nihil quidquam prærogativæ aut meriti ad uſum & commercium quotidianum adferebat, quum contra ænea Cæſaris*

imagini

(α) *Dio Lib. LX.*
(β) *In Commentar. ad P. Jobert Science des Méd. T. I. p. 209.*

imagini notam præterea ſenatoriæ autoritatis adderet ; talis , inquam, diverſitas an aliunde exſtitiſſe judicanda ſit , quam ex partitione rei , poteſtatisque numariæ , Cæſarem inter , atque ſenatum facta ?

Ut ergo in *auream* , & *argenteam* Imperatores omne ſibi jus vendicabant monetam , ita ſenatui integerrima *æneæ* relicta eſt copia atque poteſtas , usque adeo , ut haudquaquam neceſſe habuerint quampiam ex ære monetam flaturi , & ſignaturi , aut novum Principis imperium conſenſumve præſtolari , aut ejusdem , ſi qua forte ex auro argentove prior feriunda curaſſet numiſmata , exemplum actutum in ære imitari. Hinc fortaſſean & ratio peti poſſit , cur , ubi *complures aurei & argentei* Othonis numi præſto ſunt , adeo tamen pauci & rari ejusdem exſiſtant *ænei latini.* Nempe habebat ſibi Otho ſenatum Romanum perinſenſum , atque infeſtum. PLVTARCHVS (α) rogantes inducit milites : Τί γεγόνασιν οἱ Καίσαρος πολέμιοι οἱ συγκλητικοί; ubi eſſent HOSTES CAESARIS SENATORES ? TACITVS (β), eo defuncto , ait : *Milites* INFENSVM *Othoni* SENATVM *adhuc arbitrabantur.* His non abſimilia documenta etiam DIO profert.

(α) *Plutarch. in Othone.*
(β) *Tacitus Lib. I. Hiſtor.*

Inde nunc adeo conlige tibi refponfum ad ea, quæ adhuc de juffu, confenfu, & autoritate Vefpafiani, ut fi ifta ad æneum Vefpafiæ numum cudendum neceffaria fuiffent, fenfifti & fcripfifti, quæque hoc infuper loco de imitando ab fenatu Vefpafiani exemplo conmemoras. Quamquam neque iftiusmodi pro cauffa mea egeo refponfi: liberum enim mihi eft dicere, de quo quidem infra ex propofito acturus fum, Pollæ numifma fub Nepotibus Tito aut Domitiano effe fignatum; unde tota, fi quæ tibi fuper, difficultas circa Vefpafiani feu mediocritatem, feu autoritatem, penitus tollitur conciditque.

Unum etiamnum mihi fuperat ifthic dubium de numis Domitillæ, Vefpafiani conjugis, cujus tu effigiem extra dubium effe ais, a Tito tandem in moneta fignatam. Huic namque fententiæ adverfatur ejusdem numifma, quod Cl. PATINVS (α) exhibet: in hujus adverfa caput Domitillæ adparet cum epigraphe græca: ΦΛΑΟΥΙΑ ΔΟΜΙΤΙΛΛΑ. Averfa repræfentat *ferpentem equi currentis dorfo impofitum* cum nota fubfcripta: LS. λυκάβαντος ἕκτȣ *anno fexto*, nempe imperantis Vefpafiani. Addit PATINVS fequentia: *Uxoris imaginem (cujus memoriam Imperatori jucundam Græci nove-*

(α) *Patinus Impp.* Rom. *Numifm. f.* 109.

rant) quasi redivivæ, ex ære cuderunt dignitatis summæ, quam illi fata inviderant, participem facturi. Hoc vero symbolum SERPENTIS, *&* EQUI *vitæ brevitatem Domitillæ designare videtur: serpente enim annus in se recurrens, equo currente celeritas exprimitur.* Verum multo certius, atque luculentius testimonium præbet mihi proprius, quem meo in Museo hodieque adservo, ejusdem Domitillæ numus, in cujus parte altera expressis verbis legitur: ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΟΥΕΣΠΑΣ. *Imperator Cæsar Augustus Vespasianus*, cum adjecta in medio nota: LΔ. imperii annum quartum designante; altera caput refert Domitillæ. Neque dixeris, isthæc Domitillæ Vespasiani filiæ esse numismata: quippe hæc nusquam legeris absque MEMORIAE epigraphe, & adjecto Titi fratris, sub quo primum in metallo ad inmortalitatem consecrata fuit, nomine. Intelligis hinc, opinor, non omnia omnino, quod ais, Domitillæ Vespasiani Conjugis numismata primum sub Tito filio procusa.

Scena mutata inter Ψεκάδας, & Ornatrices te ingeris, minime veritus, dum meæ Vespasiæ fiat male, ne te fors ipsum, virum moribus antiquis gravem, atque non nisi cum doctis, mortuisque confabulari solitum, procax alioquin & nugax puellarum cubicularium chorus male adcipiat, faciatque ludos. Cultum capitis ut cum ornatu certarum

ejus temporis Auguftarum conparem, præcipis. Conparavi; infpexi inprimis caput Domitillæ; neque hujus capillorum fabricam deprehendi valde diffentaneam illi, quam mea præfert Vefpafia: examinavi præterea Statiliæ Meffalinæ Neronis, Valeriæ Meffalinæ Claudii, Galeriæ Fundanæ Vitellii Impp. uxorum capita; neque hæc multum abfimilia inveni. Tu ipfe confiteris, Vefpafiam meam ad Juliam Piam Severi uxorem adcedere, quin cum Salonina commatis Alexandrini belle congruere. Cave, quæfo, latina infcriptione te finas prohiberi ab hac cum illa conparanda: cur enim Alexandriæ præter græcos non æque latini aliqui poterant fignari numi, atque in aliis Græciæ urbibus? annon habemus numifmata & græca, & latina urbis Patraffenfis in Achaja? annon Cl. HARDVINVS (α) inter Damafci numos recenfet jam latino, jam græco folum, jam utroque fimul loquentes idiomate? Certe fub Vefpafiani Imperatoris primordia Alexandriæ græcam una, & latinam fignatam effe monetam veri eft quam quod fimillimum. Audiamus DIONEM (β): Αὐτὸς δὲ, τά τε ἐν τῇ Συρίᾳ ἐπιδὼν, καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ἰουδαίους ἄλλοις τισὶ προστάξας, ἐς τὴν Αἴγυπτον ἐκομίσθη· καὶ συνέλεγε χρήματα, ὧν που καὶ τὰ μάλιστα ἔχρῃζε, καὶ σῖτον, ἵν᾽ ὅτι πλεῖστον ἐς τὴν Ῥώμην ἀποστείλῃ.

(α) *Harduin. Opp. Sel. pag.* 48.
(β) *Dio. Lib. LXV. in Vitellio.*

Ipse, Vespasianus, *inspectis rebus Syriæ, præfectisque aliis Ducibus bello Judaico, in* AEGYPTVM *contendit*, & PECVNIAM, *qua maxime ei opus erat, itemque frumentum conligit, ut Romam, quam maximum numerum possit, mittat*. PECVNIA isthæc certo signabatur in totius Ægypti metropoli Alexandria; erat hæc urbs præterea emporium celeberrimum; aliqua tum exercitus, Vespasiani imperiis subditi, pars cum eodem ibi conmorabatur: quid itaque mirum, si in ea urbe præter Græcam & Latina cudebatur moneta, tum copiarum Romanarum stipendiis, tum ipsorum incolarum inter se, & cum militibus conmercio deservitura, tum etiam Romam transmittenda? Quin itaque hic dixero, ipsum Vespasiæ numum Alexandriæ signatum? Alexandrini namque Vespasianum, narrante eodem DIONE (*a*), *πρῶτοι αὐτὸν αὐτοκράτορα πεποιήκεσαν*, *primi omnium Imperatorem fecerant*; poterant igitur ad inlustrandos ejusdem natales, quum minus id per obscuram ad id tempus Flaviorum gentem liceret, splendorem mutuari ab Vespasiæ matris genere nobilissimo juxta, ac vetustissimo, ejusque nomine monetæ inpresso, in populum vulgare, efferreque; præsertim quum ipse quoque Vespasianus inde nomen traheret suum, atque in ipso aliorum nihil decorum & ornamentorum, Principe dignorum, desideraretur præter unam natalium claritudinem, generisque

(*a*) *Dio Lib. LXVI. in Vespas.*

nobilitatem, priſcis nihilominus illis ſumme expetitam, maximique penſam. Annon Tiberius Alexander, Aegypto præfectus, quique legiones ſuas Veſpaſiano, tum primum ſalutato Imperatori, adjunxerat, alia inter, & Veſpaſiæ poterat procudere numiſma ad honeſtandum hoc pacto filii ortum, maternique generis claritudinem oſtentandam? Satis enim liquet, Quæſtores ac Prætores Provinciarum jus atque poteſtatem habuiſſe monetæ non militibus modo diſtribuendæ, verum & cudendæ. Nolo jam in his copioſior eſſe, quippe plura ſub *hujus Diſſertationis* finem, ubi ſimile recurret argumentum, dicturus.

At dabo etiam, cultui capitis Veſpaſiæ meæ cum aliarum ejus temporis Auguſtarum ornatu non convenire, quid tu inde? Jam ego te inſpicere jubeo, atque contenta opera contemplari Auguſtarum numos; & his fere omnibus inſpectis, vix binas adſero te inventurum pari prorſus modo cincinnatas, comptasque. Tu igitur continuo ſingulos harum numos inter adulterinos eapropter proſcripſeris? En ut denuo malleum inter & incudem medius hæreas! Hæc ipſa tanta varietas firmum ſuper capitis, capillorumque cultu haud patitur nos ferre judicium. Nempe id, a capitis ornatu in volubili adeo ſexu petitum, argumentum levioris etiam ponderis eſt, ac illud, quod ſupra ex oris, lineamen-

torumque diverſitate hauſiſti. Quam autem mutabile hac in parte feminarum ingenium fuerit, non tu tantummodo noſti, ſed veterum quoque abunde copertum faciunt exempla.

Sic illa tempeſtate jam veluti *rhinocerontes* femineis prominebant ex capitibus, jam *cometæ* vacua horum ſpatia pererrabant. Erant, quæ crinem faſtigiabant, & ſummum in verticem adſtringebant, ut veluti turritam Cybelen referre viderentur; de hujuscemodi aliqua JVVENALIS (α):

Tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Erant, quæ adſcititios inſuebant crines, quibus nimirum non erant promiſſi. APVLEJVS (β): *Adtextis capite crinibus feminam mentiebatur.* *Acus* quoque *comatoria*, ut hodieque non nullis, ſic antiquis erat ſolemnis. PETRONIVS (γ) *Pſyche acu comatoria, cupienti mihi invocare Quiritium fidem, malas pungebat.* MARTIALIS (δ) item:

(α) *Juvenal. ſatyr.* 6.
(β) *Apulej. Libr. XI.*
(γ) *Petron. in Satyr.*
(δ) *Martial. lib. II. Epigr.* 66.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus, incerta non bene fixus acu.

ISIDORVS in eamdem ſententiam (α): *Acus ſunt, quibus in feminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant.* Acus haſce ex VLPIANO liquet gemmis fuiſſe diſtinctas, quod & hodie fieri ſolet. Varia hæc cultus ſeu ornatus muliebris diſcrimina paucis conplexus eſt TERTVLLIANVS (β), ubi ſic loquitur: *Quod crinibus veſtris quieſcere non licet, modo ſubſtrictis, modo relaxatis, modo ſuſcitatis, modo eliſis. Aliæ geſtiunt in cincinnos coercere, aliæ, ut vagi & volucres elabantur, non bona ſimplicitate. Adfigitis præterea neſcio quas enormitates ſutilium atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quaſi vaginam capitis, & operculum verticis; nunc in cervicem retro ſubgeſtum.*

Superſedeo ſexcentis aliis, quas feminæ in capitis, comarumque cultu olim adhibuere, formis modisque hic percenſendis; quum propemodum ad *lanam caprinam*, nempe *pilos*, horumque formam noſter devolutus ſit ſermo. Age jam, & inſtabili adeo atque incerto innitere fundamento! Ipſe certo P. JOBERTVS, & Inluſtriſſimus ejus Con-

menta-

(α) *Iſidor. Lib. XIX.*
(β) *Tertull. de Cultu Fem.*

mentator, a me alias laudatus, fatentur, necdum vocabula nobis ſubpetere, quibus tam diverſas capitum capillorumque femineorum fabricas, in antiquis obcurrentes numis, conmodum explicemus.

Cultu Veſpaſiam Nurſiano exhiberi pace mea adfirmaris, aut negaris; quamquam nolim, inde concludas, hunc Nurſianis ſolum mulieribus fuiſſe capitis ornatum: eum namque vel maxime Romanis Veſpaſiani ævo matronis familiarem exſtitiſſe, inter alia teſtatum facit Monumentum, quod *ad aquarum receptacula Thermarum Veſpaſiani* conditum e *Boiſſardo* GRVTERVS (α) producit; in iſto Effigies Hellenicæ, quæ id marito, filio, filiæque, & ſibi poſuit, cum capillorum fabrica illi, quam Veſpaſia meo in numiſmate refert, germaniſſima cernitur. Interim, miſſo hoc, illa, quæ mox adjungis, verba ad limam revocare, atque exactiore trutina examinare conſtitui. *Contra adſenſum filii*, inquis, *jam diſputavi ſuperius, cedo quis effigiem furtim ſublegerit?* Diſputaſti tu equidem contra adſenſum Veſpaſiani; quo autem ſubceſſu id feceris, argumenta, quæ adverſa ex acie obpoſui, doceant. Cetera plane atque latine tibi dico, me penitus latere, quid illa tua hoc loco ſibi velit quæſtio: *cedo, quis effigiem furtim ſublegerit?* Ad hoc namque ut

K

(α) *Gruter. Pag. DCCCXXXII.*

Vespasiæ imago in æs incidi, scalpique posset, sat erat, si eadem a familia, aut filio Principe, id quod tu ipse isthic admittere videris, eo in cera fuerat adservata modo ac more, qui tum nobiles apud Romanos obtinebat, vigebatque.

Atque profecto neque tu facile adseveraveris, Vespasianum eo usque aut matris defunctæ inmemorem, aut maternæ claritudinis incuriosum exstitisse, ut ne ejus quidem imagini, secus atque tum nobilium illius seculi mos ac genius ferebat, inter alias avorum maternorum ceras locum penes se relinqueret. Sed neque a temporum illorum ratione & consuetudine remotum, neque ab Vespasiani dignitate alienum, contra e re potius ipsius futurum erat, si paterni Flaviorum generis obscuritatem materni Vespasiorum claritudine velut cooperiret, aut, si mavis, inlustraret; atque adeo & nobilitatis laude in populo clarescceret. Habebat ille præ oculis exemplum Germanici Cæsaris, cui, ut refert TACITVS (a), sub Tiberio aula præ Druso favebat, quia CLARITVDINE MATERNI GENERIS *anteibat avum M. Antonium. Contra Druso proavus Eques Rom. Pomponius Atticus dedecere Claudiorum* IMAGINES *videbatur.* Nec minori ad materni generis claritudinem tuendam & amplectendam, præcipue ubi paternum inhonorum atque obscurum est, incitamento esse

(a) *Tacit. Annal. II.* 43.

poterat Sabina Poppæa Augusta, Neronis Imperatoris uxor secunda, quæ *T. Ollio patre genita*, verba sunt ejusdem TACITI (α), *sed nomen* AVI MATERNI *sumpserat, inlustri memoria Poppæi Sabini, Consulari & triumphali decore præfulgentis. Nam Ollium, honoribus nondum functum, amicitia Sejani pervertit.* E converso Cajus Imp., quod prodidit SVETONIVS (β), *Agrippæ se nepotem neque credi, neque dici ob* IGNOBILITATEM *ejus volebat, succensebatque, si qui vel oratione vel carmine* IMAGINIBVS *eum Cæsarum insererent.* Ad hæc laudatus ante TACITVS(γ)adducit Firmium Catum senatorem, qui juvenem nobilissimum Libonem Drusum e Familia Scriboniorum *ad luxum & æs alienum hortatur, dum proavum Pompejum, amitam Scriboniam, quæ quondam Augusti Conjunx fuerat, consobrinos Cæsares, plenam* IMAGINIBVS *domum ostentat.*

Optime tenes, KHELLI ERVDITISSIME, Romanis *Nobilitatem*, & *Imagines* ejusdem vocabula fuisse valoris atque sententiæ, ita ut si quis *una* tantum, nempe sua gauderet imagine, *homo novus*, si *nulla*, *ignobilis & obscurus*, si majorum *imaginibus*, *nobilis*, & *imaginibus clarus*, & quo plures hæ essent, eo etiam ille nobilior censeretur. Ita

(α) *Tacit. Annal. XIII.* 45.
(β) *Sueton. in Calig. c.* 23.
(γ) *Tacit. Annal. II.* 27.

quoque *Jus imaginum* consequi, idem illis sonabat, ac *Nobilitatem* seu Magistratus & *honores* adipisci. CICERO (α): *Ego me ob ædilitatem mihi delatam adeptum esse intelligo antiquiorem in senatu dicendæ sententiæ locum, Togam prætextam, sellam curulem*, JVS IMAGINIS *ad memoriam, posteritatemque prodendam.* Hæ majorum *imagines* in atriis adservabantur, &, quum quis ex ea gente defungeretur, in funere præferebantur. SENECA (β): *Qui* IMAGINES *in* ATRIO *exponunt, & nomina familiæ suæ longo ordine ac multis stemmatum illigata flexuris in parte prima ædium collocant, noti magis sunt, quam nobiles.* PLINIVS Major (γ) Vespasiani famulus: *Apud majores nostros in Atriis hæc erant, quæ spectarentur, non signa externorum artificum ærea aut marmorea.* EXPRESSI CERA VVLTVS *singulis disponebantur armariis, ut essent* IMAGINES, *quæ comitarentur* GENTILITIA FVNERA, *semperque defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus.* SILIVS: (δ)

Non Conjunx, native aderant, non juncta propinquo
Sanguine turba virum, aut celsis de more feretris
Præcedens prisca exsequias decorabat IMAGO.

(α) *Cicero Orat. in Verr.*
(β) *Seneca de Ben. III.* 28.
(γ) *Plinius Hist. Nat. XXXV.* 2
(δ) *Sil. Ital. de Bello Punic. L. X.*

TACITUS libro ante laudato: (α) *Sotta Messalinus, ne* IMAGO *Libonis exsequias posterorum comitaretur, censuit.* Idem alibi: (β) *Viginti clarissimarum familiarum* IMAGINES *antelatæ sunt* &c.

Imagines etiam *annulis* insculptas gestabant veteres. OVIDIUS: (γ)

Hæc tibi dissimulas, sentis tamen omnia dici,
In digito qui me fersque refersque tuo:
Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Cara relegati, quæ potes, ora vides.

CICERO (δ): *Nec tamen Epicuri licet oblivisci, si cupiam, cujus imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & in* ANNELLIS *habent.* PLINIUS Junior (ε): *Quod paulo tardius feci, dum requiro gemmam quam sibi habentem imaginem Pacori, & quibus insignibus ornatus fuisset, subtractam indicabat.* In *annulis* præterea *signatoriis* imagines ad-

(α) *Tacit. L. I.* 32.
(β) *Id. Annal. III.* 76.
(γ) *Ovid. Trist. I. Eleg.* 7.
(δ) *Cicero de Fin. bon. & mal. V.* 1.
(ε) *Plin. Epist. X.* 16.

hibebant; in hanc rem SVETONIVS de Augusto (α) loquitur: *In diplomatibus, libellisque, & epistolis* SIGNANDIS, *initio* SPHINGE *usus est: mox* IMAGINE *Magni Alexandri, novissime* SVA, *Dioscoridis manu sculpta, qua* SIGNARE *insecuti quoque Principes perseveraverunt.*

Jam ab solemni hac & communi, apud cunctos Romanos nobiles obtinente, *Imagines* suæ gentis fingendi, adservandi, gestandi, ac præcipue in funeribus præferendi consuetudine soli abstinuerint, desciverintque Vespasiæ propinqui? Nihil quidquam matri Vespasianus, & Sabinus, nihil aviæ Titus & Domitianus, nihil adfini & propinquæ alii e Vespasiorum gente adfines, necessarii & propinqui, an potius nihil sibi ipsis, generi nimirum ac nobilitati suæ, tribuisse censendi sint? Erat Vespasia, id quod sæpius jam ex SVETONIO audisti, genere nobilissimo, ac vetustissimo oriunda; exstabant igitur illius *imagines* æque, atque majorum cum *ad memoriam, posteritatemque prodendam*, tum *ad comitanda gentilitia funera*. Neque fors dixeris, nobilium tantummodo virorum, sed non feminarum imagines ab antiquis expictas, atque custoditas fuisse: & enim ex paulo ante dictis, adductisque exemplis in conperto est, materni quoque generis *claritudinem* ac *nobilitatem*, atque adeo & *imagines* priscis in numero, atque pretio habi-

(α) *Suet. in Octav. Aug. c.* 50.

tas. His addo præterea, quod SVETONIVS (α) de Galba Imp. conmemorat: *Nullo gradu contingens Cæsarum domum; sed haud dubie nobilissimus, magnaque & vetere prosapia: ut qui .... Imperator etiam* STEMMA *in atrio proposuerit, quo paternam originem ad Jovem:* MATERNAM *ad Pasiphaen Minois uxorem referret.* IMAGINES, *& Elogia* VNIVERSI GENERIS *exsequi longum est.* En hic mentionem & *Maternæ originis*, & *imaginum universi*, adeoque *materni* etiam *generis*!

Ad hæc perbene nosti tum ex græco Vocabuli etymo, tum ex autoritate PLINII (β) dicentis: STEMMATA *lineis discurrebant ad* IMAGINES *pictas*: isthæc fuisse *coronas*, in quarum medio cera expressi erant majorum vultus, *lineis discurrentibus ad imagines pictas*, & signantibus cognationis gradus. Vnde rursum manifestum exsistit, nobilium quoque *feminarum imagines, ab stemmate in atrio proposito*, exhibitas fuisse ad prodendam Nobilitatem, indicandosque necessitudinis gradus. TACITVS (γ) item duarum nobilissimarum feminarum *imagines* profert: EFFIGIES *Poppææ proruunt. Octaviæ* IMAGINES *gestant humeris, spargunt floribus, foroque ac templis statuunt.* Quam plurima id genus

(α) *Sueton. in Galb. cap.* 2.
(β) *Plin. Hist. Nat. XXXV.* 2.
(γ) *Tacit. Ann. XIV.* 61.

teſtimonia alia & exempla ſubpeterent, ſi ad alia properanti aut animus, aut neceſſitas foret eorum hic percenſendorum.

Aliud nempe hic mihi adhucdum ſubit: memini ſupra jam ex SVETONIO, *Veſpaſiorum conplura* MONVMENTA *exſtitiſſe, magnum indicium ſplendoris Familiæ & vetuſtatis.* Jam denuo ex nominis etymo palam eſt, *monumentum* eſſe, ac dici, quod ſervandæ memoriæ gratia exſiſtit. Hinc, teſte FESTO, Fana, porticus, ſcripta, & quidquid ob memoriam alicujus factum eſt, nomine *monumenti* venit. Sic thermæ, Pantheon, & porticus Vipſania vocantur *Monumenta Agrippæ* a TACITO *Annal. XV. 39.* Hic idem (α) Baſilicam Aemilii Pauli vocat *Aemilia Monumenta*: *Jisdem diebus Lepidus a ſenatu petivit, ut Baſilicam Pauli*, AEMILIA MONVMENTA, *propria pecunia firmaret, ornaretque.* In monumentorum numero præprimis quoque cenſebantur defunctorum *ſepulcra.* VARRO (β): *Monumenta ideo ſecundum viam, quo prætereuntes admoneant, & ſe fuiſſe, & illos eſſe mortales.* Sepulcris vero *ſtatuas*, & *imagines* mortuorum fuiſſe inpoſitas ille demum ignorat, qui neſcit, quanta religione & adfectu veteres, præſertim Romani, in propin-

(α) *Tacit. Annal. III. 72.*
(β) *Varro de Ling. Lat. V. 6.*

pinquos & neceſſarios, fato functos, tum etiam, quam inſano fervore ac ſtudio in hujusmodi ſigna & ſtatuas ferebantur. Ad id firmandum bina modo adducam teſtimonia CICERONIS: (α) *Ejus*, Tanagræae, *non longe a Tanagris* SIMULACRUM *e marmore in* SEPVLCRO *poſitum fuit.* Idem in eadem oratione: *Hanc Deam quisquam violare audeat* IMAGINEM *meretricis*, *ornamentum* SEPVLCRI. Huic tertium coronidis loco adcedat teſtimonium ex LIVIO: (β) *Alii Romæ*, *alii Literni & mortuum*, *& ſepultum*; *utrobique* MONVMENTA *oſtenduntur &* STATVAE. *Nam & Literni* MONVMENTVM, MONVMENTOQUE STATVA *ſuperimpoſita fuit* .... *Et Romæ extra portam Capenam in Scipionum* MONVMENTO *tres* STATVAE *ſunt.* POLLVX (γ) *ſtatuas* quoque in ſepulcrorum ornamentis numerat. FESTVS item *in ſtatua Ludii* ait: *ſuper oſſa ejus columna cum ipſius* EFFIGIE *poſita eſt.* Taceo jam ipſa ſepulcrorum ſigna marmorea, in veterum monumentis obvia, atque paſſim viſenda.

Noli mirari, diutius me his inmoratum: ex præparato id egi, quo iis, quæ iſthic ſuper *Ceris*, *Imaginibus*

L

(α) *Cicero pro Domo.* 43.
(β) *Livius XXXVIII.* 56.
(γ) *Pollux III.* 19. *VIII.* 42.

Gemmis, & *Statuis* in unum quaſi locum conſtipaſti, una omnibus obcurrerem, eaque tamquam in radice ſubciderem.

I nunc, & percontare: ecquisnam Veſpaſiæ *effigiem furtim ſublegerit?* Non opus hic *furtiva ſublectione*, ubi illam ſeu in familiæ, neceſſariorumque *atriis*, ſeu in ipſo *ſepulturæ loco*, ſeu denique in *monumentis* aliis in propatulo cuique intueri licebat. Neque opus inepti cujusdam plaſtæ, aut pictoris, qui

Delphinum ſylvis adpingat, fluctibus aprum,

arte conquiſita, ſeu conmentitia, qua diverſum longe ab eo, quo viva uſa ſit Polla, capitis cultum eidem adfinxerit; ubi prototypa præſto erant, viventis tempore, atque adeo ſecundum nativam expicta formam: unde et Triumvir Monetalis, aut flator, aut typarii faber, qui in effigie Veſpaſiæ obcupabantur, capitis ahenei formam mutuari poterant; niſi forte tu iterum Veſpaſiam, feminam nobiliſſimam una, atque honoris ſui ſtudioſiſſimam, adeo ab nobilium tum conſuetudine abhorrentem, imo generis & nobilitatis ſuæ eouſque incurioſam fingas, uti effigiem ſuam neque in cera, neque alia in materia ullo pacto exſtare voluerit;

quum tamen vel libertorum, fervorum, fcortorum fuperba undique cerneret monumenta.

Certe Sabinus Pollæ meæ filius major natu, quem SVETONIUS (α) *ad præfecturam urbis ufque proceffiffe* teftatur, quique matri carus, & honorum admodum adpetens videbatur, materni generis claritudinem atque nobilitatem minime neglexiffe, aut obliteraffe cenfendus eft. Erat ei hujus conteftandæ multiplex copia & obcafio; quippe *Præfectus urbi*, id quod pluribus declarat Antiquariorum Lumen SPANHEMIUS (β), fummo a Confulibus apud Romanos potiebatur imperio, ut adeo PLUTARCHUS (γ) *Præturam urbanam* dicat τὴν μέγιςον ἔχεσαν ἀξίωμα, *eam, quæ maximam habeat dignitatem.* SVETONIUS (δ) de Domitiano tradit: *Cæfar confalutatus bonorem* PRAETURAE VRBANAE *confulari poteftate fufcepit.* Quum itaque fumma rerum, *Confulari* nempe *Poteftate* potiretur Sabinus; numquid & hanc circa æs fignandum, flandumque, quippe jus unice a Confulum Patrumque arbitrio pendens, exercere ipfi fas erat? Tot, tantaque eidem hac fuper re prælucebant exempla in-

(α) *Sueton. in Vefp. c.* 1.
(β) *Spanh. de Præftant. & Ufu Num. Ant. Diff. X. p.* 119. & *fqq.*
(γ) *Plutarch. in M. Brut. p.* 986.
(δ) *Sueton. in Domitian. cap.* 1.

ferioris longe dignitatis Magiſtratuum, nimirum Triumvirorum Monetalium, qui e familiis ſuis defunctos, publica etiam urbis moneta, ad duraturam nobilitatis ac gentis ſuæ memoriam, conſignare non dubitarunt. Ita præ plurimis aliis habebat quoque is exemplum C. Marii Trogi, qui omnem Auguſti familiam in uno exhibuit numo, in quo capita Caji & Lucii Cæſarum, ab Auguſto adoptatorum, una cum Julia eorum *matre*, & Agrippæ conjuge intermedia repræſentabantur: producit hunc conquiſitæ elegantiæ numum VAILLANTIVS *Tom. II. Numiſm. Præſt. p. 22.* Habebat inſuper exemplum Bruti, qui plane, quod DIO (α) teſtatur, ἐς τὰ νομίσματα, ἃ ἐκόπ]ετο, εἰκόνα τε αὐτῦ ἐνετύπε, *numiſmatibus, quæ faciebat, ſuam ipſius imaginem inpreſſit.*

Eccur igitur filius, ampliſſimo uſus honore aci mperio, matris memoriam æneo numo cohoneſtare aut formidaſſet, aut detrectaſſet? Adſervabat ille in atrio inter avorum maternorum ceras, totidem nobilitatis ac ſplendoris proprii teſtimonia, matris dilectiſſimæ juxta, ac nobiliſſimæ imaginem: iſthanc Triumviro, coelatori, flatori, fabro monetario monſtravit, an conmodavit monetæ incidendam? Hicne denuo confugies ad *ſubreptionem furtivam*? Annon

(α) *Dio XLVII. p.* 341.

ſimiliter Veſpaſiæ frater, quem *Senatorem Prætoriæ dignitatis* conpellat SVETONIVS (α), tot aliorum inductus exemplis, in ſororis juxta, atque gentis ſuæ Veſpaſiæ decus, & monumentum perenne, æreum ferire procudereque poterat numiſma? quum aliunde conſtet, Provinciarum Prætoribus monetæ ſignandæ jus fuiſſe.

Sed iſthic denique locus eſt aliquid dandi, quam toties deprædicaſti, Veſpaſiani *mediocritati.* Poterat fortaſſis nonnihil feriiſſe Principis animum conſpecta matris imago, publico urbis in ære, fratris vel avunculi ſui imperio, ſe aut inſcio, aut etiam invito, conſignata; hinc eam aut ſubpreſſerit, aut aboleverit. En non incongruam aliquam ſingularis Veſpaſiæ numi cauſſam! Simile quid ſupra de æneorum Othonis numorum raritate adnotaveram.

Ex adhuc dictis, & porro dicendis ſatis cognoris, me minime in eas conjectum eſſe anguſtias, uti opus habeam confugere ad ſacram, quam jactitas, anchoram, nimirum AENEAE VICI librum, cui titulus: *Auguſtarum imagines æneis formis expreſſæ.* Interea tamen tantum abeſt, quod tu contendis, ut ejus autoritas numismati meo obficiat, ut po-

(α) *Sueton. in Veſpaſ. c.* 1.

tius ad propositum faciat, quam quæ maxime. Eidem namque falso adpingis hæsitationem super imaginum, quas adducit, sinceritate propterea, quod in præfatione dicat: *Hæc quidem*, nimirum picturarum exemplaria, *an vere ex antiquis numismatibus, vel sculpturis, vel ex statuis deprompta fuerint, non facile adfirmaverim.* Nullum hic indicium *hæsitationis* de exemplarium integritate: hæsitat modo de fonte, unde hausta sint. Noverat quippe vir doctissimus, diversos esse fontes, unde ii, qui veteris monetæ studiis adtendunt, sua delibant testimonia, videlicet: *Codices, numos, marmora, lapides, statuas*, & quæ sunt cetera his similia monumenta.

Tribus primis, quas ex FULVII libro, quem laudatus VICVS testem adhibet, depromptas adducis, matronis, numi honore destitutis, alias ex eodem, & quidem multo plures obpono, nominatim: Juliam Augusti filiam; Liviam ejusdem uxorem: Agrippinam Tiberii Conjugem; Antoniam; Drusillam & Livillam Caji Cæs. sorores; Octaviam Claudii filiam; Valeriam Messalinam; Statiliam Messalinam; utramque Domitillam, matrem & filiam: harum singularum numos recenset Inlustrissimus MEDIOBARBVS; in istarum numero & censu, & quidem serie non interrupta, Vespasiam meam locat Andreas FVLVIVS. Cur ergo tu

hanc unam ab reliquarum iſtarum coetu eximis, & monetali prærogativa exuis?

Quid? quod præterea FVLVIO fictionis notam inpingere non vereris? audiamus cauſſam: *Poterat aliquarum matronarum, quæ ibi referuntur, vultus ex monumentis aliis, puta ſtatuis, expingere; at tamen hoc de Veſpaſiani matre iterum inficior.* Adeo nempe firmiter tuo jam animo inſedit opinio, nullum uſpiam exſtitiſſe Pollæ ſeu numiſma, ſeu imaginem, ut FVLVIVM pene cogas in ſtatuis aſylum quærere. Verum, age, hæreamus tantisper in ſtatua! *Cedo*, ſciſcitaris tu, *a quo hæc poſita fuiſſet? a filio? an ab ſenatu?* Senatus autoritatem hic ſupervacaneam ajo: Igitur a filio? ſin minus a Veſpaſiano, ut hoc tibi dem; certe ab Sabino, quem paulo ante audiſti *Prætorem Urbanum*, maxima munitum poteſtate, ſtatuta fuerit. Adcepiſti prius, ſepulcris ſtatuas inponi ſolitas. Inmodicam Romanorum, qua in ſtatuas non tam ferebantur, quam rapiebantur, propenſionem, inſanamque libidinem tu ipſe in Libello, quem *de Numiſmate Auguſti aureo formæ maximæ ex ruderibus Herculani eruto* nuperrime luci publicæ donaſti, & fateris, & priſcis ex ſcriptoribus conprobas. Profecto eo illi proceſſerant, ut non ſolum claro ortis genere, ſed & ignobilibus, imo ipſis adeo mancipiis, & ſcortis, quid plura? brutis animantibus ſu-

perba erigerent monumenta, ac ſimulacra; id quod ſepulcrorum rudera, & inſcriptiones hodieque teſtantur. Sepulcra, ſtatuis carentia, veluti per contemptum *pagas* adpellabant. Unius jam Veſpaſiæ matronæ nobiliſſimæ monumento in conmuni illa, & inolita conſuetudine *ſtatuam* nega ſodes!

Atqui neque a filiis poſitam demus. Numquid Veſpaſiæ fratri, de quo paulo ante ex Svetonio, prætoriæ ſenatori dignitatis aut indecorum, aut inlicitum dixeris ſimili, pro ſeculi genio, ſororis, tot avorum imaginibus claræ, ſepulcrum conluſtrare ornamento? An non ipſa Veſpaſia, adhucdum in vivis degens, *ære ſuo* ſepulcrum ſibi condendum, idque de more ſtatua ornandum curarit, exemplis inducta alienis, quorum teſtes, quæ ſepulcris, ſtatuisque inſcriptæ leguntur, ſequentes ſunt *ſiglæ*: S. P. P. P.S.C. *ſua pecunia propria poni ſibi curavit.* Annon Pollæ propinquis, neceſſariis, amicis, aliisve in matronæ hujus nobiliſſimæ, imo auguſti genitricis honorem *ære conlato* ſtatuere fas erat ſtatuam? Hujus iterum teſtimonium præbent Epigraphæ, quæ viſuntur antiquæ: EX AERE CONLATO, & AERE CONLATO. Exemplum adfert Svetonivs (α): *Medico Antonio Muſæ* Statvam Aere Conlato *ſtatuerunt.*

Huic

(α) *Suet. in Aug. c.* 59.

Huic geminum addit PLINIVS (α): *P. Minutio, Præfecto annonæ, extra portam trigeminam unciaria* STIPE CONLATA. Age jam, & ex his, qui potior tibi adriserit, lege modum, cui cui demum Phidiæ, ſtatuam Veſpaſiæ locandi!

Id, quod hoc loco ex SVETONIO, & DIONE CASSIO addis de Veſpaſiano, *ab Legatis pro decreta ſibi non mediocris ſummæ ſtatua coloſſea*, argentum potius depoſcente, nihil quidquam efficit, præterquam nimiam, quæ Veſpaſiano merito ab omnibus vitio vertebatur, pecuniæ cupiditatem, qua eum incitatum idem DIO (β) tradit: Πολλὰ μὲν γὰρ χρήματα καὶ ἄλλως παρ' ἀυτῶν ἐξέλεξε, μηδένα πόρον, μηδ' ει ἐπαίτης τὶς ἦν, παραλιπὼν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν ὁμοίως χρηματιζόμενος. *Pecuniam tam multam conlegiſſe, nullo genere tributi prætermiſſo, ut ne mendicis quidem pepercerit, ac de divinis ſacrisque rebus pecuniam fecerit.* Sane SVETONIVS (γ) illum adfirmat, & *lotii vectigal* conmentum eſſe. Id genus vectigalis nullum ad ejus tempora exſtabat veſtigium: quid itaque mirum, ſi Veſpaſianus, aliorum Impp. (qui ab amicis, & clientibus, imo ab urbibus loco coronarum & ſtatuarum aurearum,

M

(α) *Plin. XXXIV. 5.*
(β) *Dio LXVI. in Veſpaſ.*
(γ) *Suet. in Veſp. c. 23.*

quæ alias ipſis, maxime poſt decretum triumphum, obſerri conſueverant, pecuniam adceperunt magis ſub ratione muneris, quam liberi cujusdam decreti beneficio) exemplum, quo majorem æris vim redigeret, ſtrenue imitatus, pro ſtatua argentum flagitaret? Hac certe ratione J. Cæſarem magnam pecuniæ ſummam coacervaſſe itidem narrat Dio: (α) Πλὴν ὅτι κἀν ταῦθα πολλὰ ἠργυρολόγει, τὰ μὲν τινὰ ἐν δωρεᾶς μέρει, στεφάνους καὶ ἀγάλματα, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, λαμβάνων· τὰ δὲ καὶ δανειζόμενος δῆθεν, οὐχ ὅτι παρὰ τῶν ἰδιωτῶν, ἄλλα καὶ παρὰ τῶν πόλεων. *Præterquam quod & illic magnam pecuniæ vim cogebat, quam partim in muneris loco, ut ſunt coronæ & ſtatuæ, & id genus alia, partim etiam mutui ſcilicet obtentu, idque non a privatis tantum, ſed ab ipſis quoque urbibus adcipiebat.* Hujusmodi pecuniæ, ſeu *auri Coronarii*, quod uſitato vocabulo nominat Tvllivs *Orat. I. Agr.*, *& in Piſon.* ab Jul. Cæſ. toto orbe expilati & exacti, ſumma adſurgit ad numerum duorum millionum, quingentorum & quadragenorum millium, una cum mille & quadringentis aureis (β). En uberrimum fontem, unde auri famem aliquo modo explere poterat avarus Veſpaſianus! hujus aviditatem ac ſordes denuo videris, ut cum laudata abs te alibi mediocritate concilies. Adeo malo nodo malum quæſiſti cuneum!

(α) *Dio XLII. p.* 208.
(β) *Græv. Theſ. Antiq. Rom. T. XI. p.* 1597.

Res tibi in vado jam hærere videtur; hinc vela vertis, et a gemmula arceffis Vefpafiæ meæ præfidium, at pariter fupervacaneum: quippe quo me neutiquam egere ex hactenus dictis adfatim perfpicis. Interim veri effe fimilius adfero fecundum eorum, quæ ante retuli, rationem, & in gemmis ac annellis, de more tum obtinente, Pollæ enituiffe effigiem. Quod fi quæris, cur in antiquarum gemmarum, quas luftrafti, ferie hanc tibi intueri non licuerit, utcumque idoneum ex Plinio tibi reddam refponfum: *Fuit & alia*, verba funt ejusdem (α), *Claudii Principatu differentia in folis his, quibus admiffionum liberti jus dediffent* Imaginem Principis in Annulo *gerendi, magna criminum obcafione: quæ omnia falutaris exortus Vefpafiani Principis abolevit.* Si propriam in *annulo* geftari *imaginem* vetuit Vefpafianus, quidni & matris in *gemma* effigiem interdixerit circumferri? Quidquid tamen de hoc fit, totum hoc ratiocinium eo recidit, quo illud, quod fupra ex Svetonii, & Scriptorum filentio contra me evincere adnitebaris, abunde ibidem a me confutatum. Hic modo adjungo id, quo tu ipfe mox in tuæ contra numifma meum Epiftolæ limine adverfus Italorum quorumdam antiquariorum uteris, argumentum hujus fententiæ: *Si univerfi numi illi*, addo gemmæ, *qui hactenus in antiquariorum manus non venere, nigro Theta*

(α) *Plinius XXXIII. 3.*

præfiguntur, quos tandem habebimus ἀνεκδότες? Et quæ præterea, pergo & percontor ego, fors illos maneret numos necdum editos, quorum in lucem emittendorum curis honestiffimis obcupari te nunc adeo, quum hæc fcribo, cum voluptate intelligo? Ad hæc quot, quantarumque rerum notitias pulcerrimas in pofterum conbibituros nos fperare poffumus ex ACADEMICORVM HERCVLANENSIVM præclaris laboribus in eruendis, quæ in terræ vifceribus adhuc incognitæ oblitefcunt, Antiquitatis opibus & reliquiis? Harum jam quartum Volumen REGI CHRISTIANISSIMO nuperrime a Legato Siculo oblatum publicæ nuntiarunt Ephemerides.

Id quoque Volumen IV. ad me perlatum recens adcepi, jucundiffimam mihi adceffionem ad priora tria, quæ Regia VTRIVSQVE SICILIAE MONARCHAE Munificentia, ac Exellentiffimi MARCHIONIS TANVCCI, qui fecundus ab Rege, primusque Regni Adminifter pari ad Cives, Exterofque cum Prudentiæ & Aequitatis laude publicam usque modo rem moderatus eft, benevolentia, propenfisque in me ftudiis fimiliter dono mihi obtigere; quod quidem beneficii genus in grati animi τεκμήριον hoc loco memorandum, honorique mihi duco hoc majori, quod, viris nifi primariis, non facile conferatur.

At inter centum & amplius feminarum Auguſtarum capita, quæ in pretioſorum lapillorum conlectione optimæ memoriæ *Joſ. de France* exſtant, nullum ſimile, ſeu vultum, ſeu capilli diſcrimen ſpectes, videre tibi licuit. Iſthoc contra jam diſputavi ſuperius, ubi una dixi, Auguſtarum capita quoad pilorum fabricam cultumque ſibi ſic eſſe ſimilia, uti ovibus ova.

Ad VICVM reverſus, me juxta recinere eamdem cogis cantilenam, quam tibi in aurem ante inſuſurravi, nimirum me ad ſtabiliendam cauſſam meam non jam indigere numiſmatis, quod ex FVLVIO exhibet VICVS: quamvis haud diffitear, cultui capitis Pollæ meæ valde quam belle convenire cum eo, quem VICVS obfert expictum. *Verum diverſa*, obcinis tu, *ſunt reliqua omnia.* Quæ illa? *Epigraphe ſpectato τῷ MAT. magis ad morem antiquum adcommodata.* Vix ab riſu temperaram, niſi noſſem te, virum adſiduis diſtentum curis literariis, ad ſingula animum, in plura ſtudia diſtractum, adtendere minus poſſe: non advertebas tu certe iſthic ad id, quod ſupra *pag. 25.* ſcripſiſti, quum me adrepto ſtylo plumbeo jubebas intrudere MAT. *Tentavi idem*, addebas, *neque tamen niſi pro ſolo M. ſpatium reperi.* Nullam tu tum, quæ MAT. referret, cernebas notam, aut epigraphen; at neque cernere poteras, quippe vetuſtate ero-

ſam. *Vide iconem numiſmatis I. Diſſertationis hujus fronti præfixam.* Ac enim hoc loco tam acutum vides, ut plane diſpicias, quanto propius epigraphe ectypi, ab VICO exhibiti, *ſpectato τῷ MAT.* ad morem antiquum adcedat, ac ea meo in prototypo, quam tibi, ut antehac tuos, omniumque oculos effugerit, hoc tamen mox loco placet reddere adſpectabilem. Vin' ſecundo Nævii ſecem ſilicem?

Literarum ordo, pergis, *aliis limbi partibus reſpondens: vultus alter, magisque ſenilis: dein ad ſiniſtram converſus, qui tuo in numo dextram reſpicit.* De oris, lineamentorumque habitu, qui in numis adparet, ſuperius jam ſatis ſuperque diſputaſſe me exiſtimo. Quod ad literarum ordinem adtinet, ut tribuam, hunc tuis, in Veſpaſiæ Numiſmatis perniciem æquo plus acutis, oculis videri diverſum ab eo, qui in moneta mea ſpectatur, aliisque limbi partibus reſpondentem; quid denique hinc eviceris, præterquam ſeu incuriam, ſeu errorem Chalcographi, qui FVLVII ectypon ſcalpſerat? Quam facile enim, atque proclive ſit in minutos id genus errores incidere ac prolabi, te certe latere minime poteſt, qui tantam jam numorum veterum copiam æri inſculpi feciſti. Verum ſuper his mox plura. *An putas*, ſciſcitando concludis, *diverſa elaborata eſſe typaria Veſpaſiæ?* ſcilicet, quod Pollæ vultus in VICI numo ſiniſtram, in meo

autem dextram respiciat, atque aliis limbi partibus, ut tibi placet, literarum ordo respondeat, diversa continuo elaborata sint typaria? Isthoc qui tu inde efficias, non video: satis namque mihi sit dixisse, VICI, aut potius FVLVII scalptorem, qui Vespasiæ os, e numo petitum, in æs iterum inciderat, aut scientem prudentemque, aut errore prolapsum, in alterum conversam latus scalpsisse Pollæ faciem, atque in literarum, limbum coronantium, intervallis seu discriminibus dimetiendis, circumscribendisque minus curiosum ac solertem exstitisse. Sin minus hoc placeat, melius subgeram: intellexisti antehac, pro conmuni olim obtinente more, imagines Vespasiæ in necessariorum, familiæque nobilissimæ atriis adservatas; itidem intellexisti, ejusdem sive effigiem, sive statuas in sepulcro, aliisve monumentis propalam visenda exstitisse; quid itaque vetat, quin FVLVIVS, vel ante hunc alius, ex superstite vetere id genus monumento aut archetypo, aut ectypo imaginem numi sui deprompserit?

Sunt mihi bina Vespasiani numismata ænea, ex integro gemina, ejusdem nimirum commatis, ejusdem formæ, ejusdem anni cum hac epigraphe: IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. PON. MAX. TR. POT. P. P. COS. V. CENS. in eo dumtaxat diversa, quod *caput* Vespasiani *laureatum* in altero dextrorsum, sinistrorsum in altero

fit verfum. In his tu duo agnofces typaria ? fit ita; at non neceffario duo archetypa: poterat alterum apotypon effe alterius fic, ut fecundi faber a primi typo defciverit, imaginis faciem in partem traducendo obverfam.

At fi dixero etiam, duo diverfa, & quidem prototypa elaborata effe Vefpafiæ typaria; nil quidquam edixero novi: nam utrumque in prius dictis jam a me didicifti. Alterum equidem, ubi fupra declaravi, ab Alexandrinis fub imperii Vefpafiani primordia Pollæ numum, quo materni generis claritudo, Principi novo, ac Imperatori cum maxime nafcenti, fed qui obfcuro ortus effet patre, perhonorifica, in luce & in oculis omnium poneretur, fuiffe procufum. Alterum autem, ubi paulo ante oftendi, a Flavio Sabino, Vefpafiæ filio majore, Prætoris Urbani, adeoque dignitate & poteftate maxima prædito, vel etiam a Pollæ fratre, prætoriæ fenatore dignitatis, in genitricis Auguftæ, aut fororis honorem nullo difpendio monetam æneam potuiffe fignari. En bina ex hactenus dictis confecta Vefpafiæ typaria! queis cumulus, bona venia tua, etiam tertium, imo quartum & quintum in dicendis adcedent: non quod putem, ea reapfe fingula fabricata, vel ad honorem numifinatis mei tuendum neceffaria; verum ut oftendam,

me

me haud perinde inopia, ac copia laborare, utque tibi liberum eorumdem ſingulatim relinquam delectum.

Unum me jam alio, jamque tranſiturum, hoc etiamnum loco tantisper moratur: illa videlicet verba tua, queis hic adſeveras, Veſpaſiæ nullum unquam numum in alicujus Antiquarii manum veniſſe. Quid ſi, jam ex te quæro, JOANNES TRISTANVS, unus e primis ac celeberrimis Galliæ Antiquariis, aliquem Pollæ meæ numum vidiſſet, & adtrectaſſet? Recenſet ille inter alia Veſpaſiani numiſmata unum quodpiam (*a*), cujus antica exhibet effigiem hujus Imperatoris cum epigraphe: VESPASIAN. de poſtica vero ſic loquitur Cl. Vir: *Au revers il y a l'effigie d'une femme ſans inſcription. Cette Médaille eſt de Bronze, & hors de tout ſoupçon de falſité, la quelle le Sieur de Bretagne m'a communiquée; or cette tête ne rapporte aucunement aux effigies & pourfils des Domitilles femme & fille de Veſpaſian, qui ſe remarquent en leurs Médailles, non ſeulement de celles, que j'ai vuës, mais même de celles, que Vicus, Scotus, & Strada nous exhibent. C'eſt donc la difficulté de ſavoir, ſi elle ne repréſente point* VESPASIA POLLA *Mere de Veſpaſian. In poſteriore area exſtat Caput mulieris ſine inſcriptione: hoc numiſma eſt ex ære, atque indubitatæ integritatis, quod mecum communicavit D. de Breta-*

N

(*a*) *Triſtan. Commentair. Hiſtoriq. T. I. p.* 289.

gne. Jam capiti illi nulla prorſus ratione convenit cum Domitillarum, Conjugis & Filiæ Veſpaſiani, capitibus, qualia in iſtarum numis conſpiciuntur effićta, non modo in iis, quos ego vidi, ſed neque in aliis, quos Vicus, Scotus, & Strada nobis produnt. Difficultas igitur in eo ſita videtur, ut ſciamus, annon numiſma repræſentet VESPASIAM POLLAM, *Matrem Veſpaſiani.*

Hæſitat equidem paulo poſt, & ſubdubitat Vir ille ſapientiſſimus, an non ſors potius Coenidi, Veſpaſiani concubinæ, adſcribendum ſit numiſma. Cauſſa dubitandi præter levioris momenti alias, quas alibi a me convulſas hic non tango, præcipua illi eſt, quod ſecundum SVETONII teſtimonium Coenidem Veſpaſianus ſumme dilexerat, ac pene juſtæ uxoris loco habuerat. Verum bona Viri hujus, de re numaria quam optime meriti, pace dicere mihi liceat, eam infirmam prorſus ac caducam cauſſam videri, tanti certe non eſſe, ut idcirco numus Veſpaſiæ abjudicetur. Quod ſi ulla, hac ſane in re, te, KHELLI AMANTISSME, ſecundum me ſenſurum ſpero: nam quem tu ante pietatis ac mediocritatis adeo ſtudioſum adſeruiſti Veſpaſianum, ut ne quidem matris, feminæ nobiliſſimæ, imaginem æri inſculpi permiſerit; huncne eumdem jam tu cum TRISTANO eo usque admiſeris inpudentem, ut vel ignobili pellici, & con-

cubinæ publicam consecrarit monetam, imo illius capiti suum in ære jugatum prostare voluerit? Absit ab utroque nostrum hæc Vespasiano nimiopere ignominiosa sententia. Quare quum neque uxori, neque filiæ, neque denique concubinæ Vespasiani, neque etiam alteri cuipiam ejus temporis feminæ illud jure tribui queat numisma, omnino Vespasiæ matri ut adjudicetur, necesse est.

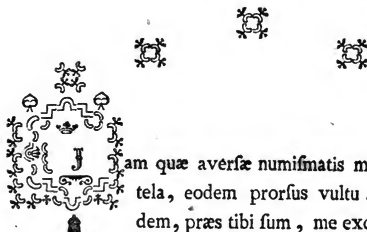
Exempli facem Vespasiano prætulere Cajus, & Nero Impp., qui Matrum suarum capita suis conjungenda curarunt in numis, quorum specimina exhibent Cl. Cl. VAILLANTIVS, & MEDIOBARBVS. Eccur illorum exemplum imitari renuisset Vespasianus? Ego profecto nunquam induci me patiar, ut credam, eum Vespasianum, qui magnificentissima æque, atque sumptuosissima exstruxit ædificia, & de iis gloriatus est; qui superbissimum post natos homines triumphum, ne pleno quidem jure sibi debitum, ab senatu & decernendum curavit, & decretum splendidissime egit; qui gloriosissima honorum vocabula numis suis inscribi & fecit, & sustinuit (quæ omnia & singula in superioribus adfatim demonstrata sunt) qui denique ipsum adeo matris Vespasiæ nomen adsumpsit, suisque inseruit titulis: eum, inquam, nihilominus credam Vespasianum, idem ipsum respuisse in ære nomen matris illius, a qua omnem natalium splendorem, pri-

N 2

mamque nobilitatis laudem adceperat? Eum demum credam, in una matris imagine numo æneo inprimenda inanem modeſtiæ famam adfectaſſe, inque hoc dumtaxat uno religioſum tantopere, atque mediocritatis ſtudioſum exſtitiſſe?

Cave obtendas, poſticæ inſcriptionem in eo TRISTANI numiſmate deſiderari: præterquam enim, quod vetuſtate, tam longo temporis tractu, conſumptæ, ac exeſæ dici queant literæ, ſuper quo & alibi a me pluribus diſputatur; id cuicumque hic ſat eſto, quod numus memoratus, ut ex TRISTANI teſtimonio liquet, indubitatæ ſit fidei & antiquitatis, atque manifeſto feminæ præferat caput, quod quum nulli alteri ejus temporis mulieri, uti pariter ex prius dictis palam eſt, recte & ratione adtribui poſſit; neceſſario hinc conficiatur, illud eſſe caput Veſpaſiæ. Placuit hanc curſim hoc loco tetigiſſe materiem, non quia credam, iſto mihi opus eſſe argumento, aut eidem robur ineſſe peculiare ad conſtabiliendam numiſmatis mei integritatem ſeu fidem: hæc quippe firma ipſi conſtat, conſtabitque, etſi nunquam in ullius antiquariorum manus neve ipſum, neve ſimile quodpiam Veſpaſiæ numiſma veniſſet, quemadmodum cum ex adhuc dictis, tum ex porro dicendis planum apertumque eſt; ſed ut conmonſtrem, aliquod ſaltem numiſmatis mei veſtigium, ac teſtimonium contra men-

tem atque ſententiam tuam, & hic & alibi declaratam, in celeberrimo Antiquario reperiri. Quid? quod Inluſtriſſimum Antiquariorum Decus SPANHEMIVS ὁ πάνυ hunc eumdem e TRISTANO Veſpaſiæ numum conmemorandum ſibi duxerat in *Diſſertat. XI. pag. 270.*

am quæ averſæ numiſmatis mei parti intentas tela, eodem prorſus vultu, fronteque eadem, præs tibi ſum, me excepturum ac diſjecturum, qua quæ in illius vibraſti adverſam. Primum mox arietem, mecum coniſcans, admoves Templa, de quibus inperterrite adſeris: *Si quid hactenus in re numaria didici, id ſcio, Auguſtorum, Auguſtarumque vultibus fere, ſi Templa in poſtica Romani commatis exhibentur, ea conſignata eſſe, quæ aut ab ipſis ſtructa, aut vitio facto ſuis, aut publicis inpenſis fuerant reſtituta.* Id inductis aliquot templorum typis, quorum in antica Principum capita depicta cernuntur, conprobare adlaboras. At mox in oſtio aqua hæret. Pau-

cula ſolum modo, ne longum faciam, hic in contrariam partem adducam exempla; quum alioquin ex Cl. SPANHEMIO (α) notum ſit, *numos cum Templis* cuſos quoque fuiſſe ad *ſignandam Imperatorum in Deos pietatem*, vel religionem.

Sic certe in Vitellii numis, ab VAILLANTIO, & MEDIOBARBO exhibitis, cernere eſt *Templum Jovis Capitolini*, quod adeo Vitellius non condidit, ut potius illud teſtibus DIONE (β), & SVETONIO (γ) incenderit, vaſtaritque; ſed neque id ſuis, aut publicis inpenſis reſtituere poterat, quippe ſenos modo menſes imperio uſus, atque extemplo poſt ejusdem ædis incendium a victoribus Veſpaſiani militibus contrucidatus. Similiter in Vitellii numiſmatibus cuſa videtur *Aedes Jovis Victoris* in monte Palatino poſita; cujuscemodi numum argenteum refert laudatus mox VAILLANTIVS (δ), atque hujus rationem hanc prodit, nimirum quod feſto ejus Jovis die, Idibus Aprilis Romæ celebrato, Vitellii exercitus victor Othonis copias ad Bebriacum fuderit. En ne γρῦ quidem hic meminit Vir Doctiſſimus ſuper *ſtructura* aut *inſtauratione Templi* hujus!

(α) *Spanh. de Præſt. & Uſ. Numiſm. Antiq. Diſſ. XIII. p.* 5*7.
(β) *Dio Lib. LXV.*
(γ) *Sueton. in Vitell. c.* 15.
(δ) *Vaillant. Numiſm. Præſt. T. II. p.* 81.

In numis Titi, & Domitiani conparet *Templum Pacis*, ut a neutro horum conditum fit; quippe a Vefpafiano proximum foro exftructum atque perfectum. Quid? quod Inl. SPANHEMIVS (α) teftatur, inter Commodi infuper numos fuperbum iftud Pacis Templum ab fe Romæ olim vifum, quum tamen, teftibus HERODIANO (β), & DIONE (γ), id fub eodem Imperatore dirutum incendio fuerit. *Veftæ* itidem *Templum* rotundum, quatuor columnis adornatum, *Capiti Domitiani laureato* in pofteriore numi area junctum exhibet VAILLANTIVS (δ); ubi tamen in conperto eft, Veftæ ædem primum fub Numa ftructam, ac imperante Nerone, funefto hoc urbis incendiario, cum dimidia decem & quatuor regionum, in quas Romà difpefcitur, parte exuftam, demum a Vefpafiano refectam, atque ad faftigium perductam fuiffe.

Mitto, quod aliorum Auguftorum, Auguftarumque Capitibus, feu titulis in poftica paffim refpondet Veftæ Templum, aut Simulacrum, quin ab ipfis de fuo, vel e publico ftructum, reftitutumve fit: potius dixeris cum doctiffimis SPANHEMIO, ac VAILLANTIO, Veftæ Aedem, vel Ico-

(α) *Spanhem. de Præft. etc. Differt. XIII. f.* 648.
(β) *Herodian. I.* 14.
(γ) *Dio LXXIII. in Commod.*
(δ) *Vaillant. Numifm. Rom. Impp. Præft. T. I. p.* 43.

nem, Auguſtorum vultibus additam, ſupremum eorumdem, tamquam Pontificum Maximorum, imperium ac poteſtatem in ipſas quoque Virgines, Veſtæ ſacras, indicare eadem plane ratione, qua in feminis Auguſtis earumdem denotat pudicitiam, cujus ſymbolum, uti præclare ex INL. SPANHEMIO animadvertit VAILLANTIUS (α), eſt Veſta propterea, quod poſt debellatos Titanes optione habita petendi, quod vellet, continuo Virginitatem petierat. Vnde de eadem OVIDIVS: (β)

I, pete virginea, populus, ſuffimen ab ara!
Veſta dabit: Veſtæ munere purus eris.

Alia hic cauſſa ſubit præterea: eccur nempe Veſtæ ſeu Icon, ſeu Aedes toties in Auguſtorum, Auguſtarumque moneta obcurrat. Eadem quippe colebatur tamquam unum ex præcipuis Urbis, ac cumprimus Domus Auguſtæ, Palatiique *Tutelaribus* Numen, adeo ut jam ſub Auguſto in hujus ipſius palatio Veſtæ Templum decreto ſenatus fuerit poſitum: in hoc eodem palatio, domi nempe ſuæ, ædificavit Auguſtus Aedem quoque Apollinis; diſcimus hæc ex NASONE ita canente: (γ)

Cognato

(α) *Vaillant. Num. Præſt. To. II. p.* 289.
(β) *Ovid. Faſt. IV.* 371.
(γ) *Ovid. Faſt. IV. in fine.*

Cognato Vesta recepta est
Limine: sic justi constituere Patres.
Phoebus habet partem, Vestæ pars altera cessit,
Quod superest illis, tertius ipse tenet.
State Palatinæ laurus, prætextaque quercu
Stet domus: æternos tres habet una Deos.

Hinc etiam est, quod *Dea Palatina*, *inter Cæsareos Penates sacrata*, & *Cæsarea Vesta* dicebatur; testis VIRGILIVS (α):

Di Patrii indigetes, & Romule, VESTAQUE MATER,
Quæ Tuscum Tiberim, & Romana PALATIA *servas.*

Atque iterum OVIDIVS: (β)

VESTA*que* CAESAREOS *inter* SACRATA PENATES,
Et cum CAESAREA, *tu Phoebe domestice*, VESTA.

Mitto jam *Templum Jovis Custodis*, quod numi Caracallæ, a VAILLANTIO (γ) laudati, repræsentant, quin tamen unquam hanc ædem condiderit hic Imperator Antoninus, Caracalla cognominatus. Mitto *Templum Vulcani*, ab Romulo conditum, in Valeriani numis conspiciendum, quod ab hoc fabricatum, aut renovatum nemo unus certa autori-

(α) *Virg. Georg. I.* 498.
(β) *Ovid. Met. XV.* 864.
(γ) *Vaillant. Num. Præst. T. I. p.* 122.

tate evicerit. Mitto denique quam multa alia ſeu Templa, ſeu Simulacra, *Providentiæ*, *Pietati*, *Pudicitiæ*, *Fortunæ Virili ac Muliebri*, *Marti*, *Jovi O. M.*, *Jovi Conſervatori*, cujus Templum in plurimis Impp. numis obcurrere tradit SPANHEMIVS (α), & id genus aliis ex infinita Deorum, Dearumque turba inſcripta, atque Auguſtorum, Auguſtarumve imaginibus altera in area adjecta; quæ cuncta (uti ante jam ex Eruditiſſimo SPANHEMIO innui, ac paſſim in dilaudatis VAILLANTII Voluminibus *I.* & *II. Numiſm. Præſtantior.* legere eſt) partim peculiarem, qua ii Principes ejuscemodi Numina proſequebantur, religionem, partim ſingularia, ſperata aut inpetrata eorumdem ope beneficia, partim denique varias titulorum, honorumque prærogativas, atque mutuas Auguſtorum, Auguſtarumque cum Diis, Deabusque conparationes indicabant, prodebantque. Iſthæc ſi tu iis, quæ hoc loco de Templorum fabrica, inſtauratione, atque dedicatione diffuſe differis, addas; næ tum omnes hujus argumenti abſolviſti numeros.

Templa Pacis, & Claudii una cum quibusdam aliis, quæ tu hoc loco adducis, ego non moror, qui ultro & lubens fateor, iis in poſteriore numiſmatis mei area locum non eſſe relictum.

(α) *Spanh. de Præſt. & Uſ. Num. etc. Diſſ. XIII. p.* 645.

Ad Veſtæ Templum redeo; hoc adeo ajo ipſum poſticam Veſpaſiæ numi pleno jure poſſidere: neque tu diffiteris, eidem ſatis belle cum Veſpaſia mea convenire. At mox religio, an pœnitudo? animum ſubit tuum: *Aſt quis neſcit*, exclamas, *rotundum illud fuiſſe?* Ita profecto: rotundum erat Veſtæ templum; num non fors tale meo ſe ſiſtit in numiſmate? anne tu, VIR OPTIME, præjudicatis opinionibus, & falſis imaginibus animum, oculosque ſic geris in numum meum armatos, ut vel in meridie cæcutiant, quo minus videant θολοειδῆ templi in eo repræſentati formam, ſeu rotundum in medio tholum, de quo OVIDIUS (α):

Eſſe diu ſtultus Veſtæ ſimulacra putavi;
Mox didici CVRVO *nulla ſubeſſe* THOLO.

Atqui quaternæ in eo conſpiciuntur columnæ, ſtatuæ item. Ita equidem: ſtatuis ſeu figuris ornatum profert VAILLANTIUS (β) in numis Titi, & Veſpaſiani. Tetraſtylon paulo ante tibi obtuli ex eodem VAILLANTIO. Tale quoque, nempe quatuor columnis inſigne, proponit GRAEVIUS in *Antiq. Rom.* Volumine V., in cujus *pagg. 629.* & *641.* cernere eſt conplures Veſtæ Templi imagines, ei, quam nu-

O 2

(α) *Ovid. Faſt. VI.*
(β) *Vaillant. Num. Præſt. To. II. p.* 98.

mismam meum depictam obsert, examussim respondentes: has consulendi si aut animus tibi, aut otium fuisset, quale demum cumque arietum, in Templi numo meo designati typum ac formam a te libratorum, robur protinus fractum, elumbatumque vidisses. Tetrastylam praeterea Vestæ ædem ex numis antiquis producit Magnus SPANHEMIVS (α), ubi addit: *E gracilitate columnarum agnoscis, ut opinor, ordinis illud, Vestæ Templum, esse Corinthii, de quo nota sunt, quæ tradit* VITRVVIVS (β): *Tertium vero, quod Corinthium dicitur, Virginalis habet gracilitatis imitationem.* Adposite omnino dictum ad Vestæ Virginis Templum. Idem *Dissertatione mox laudata*, non insolitum in variis priscis numis esse adserit, quod exterior solum sacrarum Aedium *Frons* absque interiore *Cella* in iis sit expressa; id quod diversis Templorum antiquorum speciminibus, in medium prolatis, præclare, quod solet, consolidat. Hinc & in Vestæ Templo *Frontem* Tetrastylam ab ejusdem *Cella*, & tholo rotundo ut discrimines, oportet.

Quod de Vestæ Templo, in Juliæ Domnæ numo aureo *Cimelii Austriaci*, prostante cum epigraphe VESTA. subdis, atque ex VAILLANTIO contra me conficere niteris,

(α) *Spanhem. Dissert. XIII. p.* 647.
(β) *Vitruv. IV.* 1.

pro me facere mox advertes. VAILLANTIVS, quum huic geminum profert numifma (*a*), adjungit: *Illud*, Veftæ Templum, *reftauratum fuiffe* VIDETVR *Juliæ munificentia.* Cur hoc? quia *Palladium Veftales in aulam Imperatoris tranftuliffe* narrat HERODIANVS; *quum illud, flamma abfumpto Veftæ templo, nudum confpiceretur.* Verum ecquis, quæfo, (bona pace VAILLANTII, Viri de fupellectile numaria tantopere meriti, id dixero) his ex verbis HERODIANI effecerit, Veftæ Templum a Julia Severi refectum? Quid? quod HERODIANI modo adlata verba ne ulla quidem ratione ad Juliam hanc pertinent? arfit namque, tefte eodem, Veftæ templum cum plurimis aliis ædificiis fub Commodo, atque tum quoque *Palladium* ex eodem in aulam Imperatoris, puta Commodi, translatum erat: qui igitur hæc verba ad Juliam Domnam, Severi Imperatoris, qui Commodo poft Pertinacem, & Didium Julianum fubcefferat, uxorem fecundam referas? Videtur id ipfum fuboluiffe VAILLANTIO; hinc neutiquam aufus eft aperte adfirmare, Veftæ templum ab hac Julia *reftauratum effe*, at *videri* folummodo: nullum equidem teftimonium folidum, aut tutum in promptu habebat, quo ei fententiæ fidem vel autoritatem conciliare effet potis. Quare confeftim eodem loco, filo minime interrupto, aliud fuperiori fimillimum, quod tu dif-

(*a*) *Vaillant. Tom. laud. p.* 238.

ſimulaſti, ex argento ſubjicit numiſma cum Veſtæ pariter templo, in cujus aditu ſacra facit Julia, *ut Veſtam ſibi*, verba ſunt VAILLANTII, *Domuique Auguſtæ propitiam reddat.* Nihil iſthic amplius mentionis de *reſtauratione Templi*, quantumvis licet eadem Dea, Auguſta eadem, eadem epigraphe, idem repræſentetur templum, ſacrificium idem. Profecto poſterior iſthæc VAILLANTII ſententia & veritati propior, & iis, quæ tum ex eodem ipſo, tum ex SPANHEMIO ſupra recitavi, magis videtur conſentanea, ac prior illa, incerto nixa fundamento. Referre hæc placuit, ut iterum videas, Matronarum numis non ea modo inſculpta templa, quæ fors ipſarum munificentia ſint inſtaurata; ſed vel maxime etiam ea, quorum Numen aut peculiari ab ipſis cultu & religione honoratum, aut beneficii cujusdam inpetrandi, inpetrative gratia ſalutatum fuit.

Requiris porro Inſcriptionem in Veſtæ templo, quod numiſmatis mei aream obcupat poſteriorem. Verum, præterquam quod tu ipſe mox adſentiris, abeſſe nonnunquam inſcriptionem: *quia Aedes hæc jam inde a Denariis familiæ Caſſiæ erat notiſſima*; hanc alteram inſuper addere potes cauſſam, videlicet: Veſtæ ædis adeo diverſam a plerisque aliis ejus ætatis templis fuiſſe formam, ſicque obviam & in vulgus cognitam, ut nota indice, aut charagmate cer-

to opus haberet minime. Adcedit, quod & alia templa absque ulla epigraphe in conplurium Auguſtorum numis ſpectanda ſe præbeant.

Neque inconcinna illa eſt ratio, quam poſtremam pro me tibi objectas: *Interiiſſe Hiſtoricos, notum ſatis fuiſſe Templum iis, qui ætate proxima vixerunt; in omnium manibus verſari numos VICTORIA. AVG. inſignes, typo ſolito magno numero ſub diverſis Auguſtis cuſos, quin Gens memoretur, aut Provincia, unde lauri demeſſæ: ſatis nempe notum erat populo Romano, unde triumphales hæ monetæ proficiſcerentur.* Hactenus peroportune ad rem meam. Jam audire lubet, ut hæc evertas: *Notum item ajo*, proſequeris, *ſubjectis Romano orbi Provinciis, nunquam aciei formam, evolutionum caſus, & quæ ad rei geſtæ ampliorem notitiam facere poterant, ut apud nos in chartis, tum in numis depingi in more fuiſſe: aſt ſi de ædificio ſacro ab ædilibus curato res erat, pro ea, qua in publica monumenta, & perpetuam memoriam ferebantur propenſione monetarii, remotiſſimis Romani Imperii populis operis magnificam ideam communicatam volebant, non vaga aliqua Templi cujuscunque, ſed ejusdem, quod ſeu* ERECTVM, *ſeu novo ſplendore* REFECTVM *erat, ut numi ferebat area, orthographia ſummis ſaltem lineis adumbrata.*

Et isthæc perbelle dicta; sed horum nihil quidquam contra mei numi Templum. Jam iis, quæ de Templorum priscorum, in numis conspicuorum, seu *Erectione*, seu *Refectione* præmisi, viam obvallavi. Neque conditum a Vespasia mea, neque instauratum est Vestæ Templum: interim tamen minime vaga Templi cujuscumque, sed ejusdem, quod a Nerone coeptum, & a Pollæ meæ filio minore Vespasiano perfectum constat, Vestæ Templi orthographia meo in numismate adumbrata comparet.

Eodem pacto mihi edisserere fas sit de Templo, quod Vespasiæ numus sistit, quo VAILLANTIO de eadem Vestæ æde, in numis Titi, & Domitiani obvia; hanc Vir iste Eruditissimus adferit, propterea istis insertam numismatibus, unaque Tito, & Domitiano dicatam, quod eadem ab istorum patre Vespasiano ad culmen fuerit perducta. In eamdem fere sententiam loquitur de numismate Caracallæ, in quo Hercules, & Bacchus cum epigraphe DI. PATRII. cernuntur: hos, ait, ideo hacce in moneta exhiberi, patriosque a Caracalla adpellari Deos, quod Severus ejusdem pater iis, summopere ab se cultis, maximum, teste DIONE, Templum ædificasset. Quidni igitur de Vestæ templo germana plane ratione dicam, istud Vespasiæ numismatis posticæ incisum propterea, quod idem ab ejus filio exstructum,

atque

atque ad perfectionem adductum fuerat? Adcedunt insuper bina illa, quæ supra de Vesta, pudicitiæ symbolo, & custode, conservatrice, atque domestica Domus Augustæ, palatiique Dea, jam protuli, non minus congrua argumenta. *Nihil sanctius*, rursus ad propositum oportune VAILLANTIUS (α), *Augustæ habebant, quam ut castæ apud populos existimarentur.* Hinc toties in earumdem numis Vesta exhibetur pro pudicitiæ typo. Idem tradit alibi (β): *Mamæam Augustam*, in numis argenteis, *sub effigie* VESTÆ *repræsentari ad indicandam illius* PUDICITIAM. Imo hæc ipsa, nimirum pudicitia, adtestante rursum eodem (γ), *ut Dea Romæ culta est, & quidem ab omnibus feminis: nam una Patritia, altera Plebeja erat, diversaque habebant templa, unum in foro boario, alterum in vico longo. Nihil enim carius habuisse Augustas quam pudicitiam, testatur sæpius in earum numis repetita ejus epigraphe.*

Quodsi hæc, ut cuique alteri subfectura putem, tibi necdum faciant satis; non tam propter necessitatem, quam copiam, quo delectum facere possis, aliud hic adjicio præterea. Conpertum, atque exploratum habetur ex prisco-

P

(α) *Vaillant. Num. Præst. T. II. p.* 102.
(β) *Vaillant. Ibid. p.* 289.
(γ) *Id. Ib. p.* 318.

rum codicibus, ac monumentis, Templa ipſis quoque ſepulcris fuiſſe inpoſita. Sic propter Ophelti ſepulcrum ædem ſacram, & aram conſpicua fuiſſe tradit PAVSANIAS (α); juxta quocum ſentit & STATIVS (β):

> *Mirum opus acceleraſſe manus; ſtat ſaxea moles,*
> TEMPLVM *ingens*, CINERI.

Similiter Valerii ſepulcrum erat prope Aeſculapii Templum; id quod teſtatum facit ſequens inſcriptio Hiſpanienſis (γ):

OSSA. NOSTRA. POSSE. MELIVS
ADQVIESCERE. QVAM. PROPE. TEMPLVM. AESCVLAPII

Prætermitto conplura id genus teſtimonia alia, uti ad ſcopum præfixum citius, propiusque adtingam. Supra multum ſuperque audiſti ex SVETONIO, conplura Veſpaſiorum familiæ *monumenta* exſtitiſſe. Audiſti pariter in monumentis vel maxime numerari *ſepulcra*; his nunc adeo conperiſti crebro *Templa* fuiſſe adjuncta, aut inpoſita. Quid ſi igitur

(α) *Pauſan. Corinth. p.* 57.
(β) *Stat. Theb. VI.* 242.
(γ) *Nicol. de Sepulcr. II.* 15. 6.

tribuam Veſpaſiæ meæ locum in majorum, familiæque *monumentis*? An non enim proximum vero credam, ipſius cineres ibi quieſcere conditos, ubi avita erant *ſepulcra* & *monumenta* cum vicinis, aut inpoſitis *Templis*? Quid ſi hujus opulentiſſimæ, ac nobiliſſimæ matronæ *ſepulcro ipſi*, aut *proprio*, aut *conlato ære*, de quo ſimiliter plura ſuperius, *Templum* eſſet adjectum, aut ſuperſtructum? Iſtius itaque, vel alterius cujuspiam ex gente Veſpaſiorum, cui Pollæ ſepulcrum contiguum erat, Templi icon numiſmatis mei poſticæ adpingi areæ poterat. Neque opus hic inſcriptione, quum hujus templi forma æque tum viventibus cognita perſpectaque foret, atque alia, de quibus toties, Veſpaſiæ gentis monumenta, quorum tamen diſtincta nulla, neque in SVETONIO, neque alibi obcurrit deſcriptio, vel adumbratio.

Aliud itidem hic conmemoraſſe non injucundum ſit. Meminit PANCIROLLIVS (a) ex RVFO templi Veſpaſiani, in Regione Vrbis octava ſiti; hoc a Tito in honorem patris excitatum numorum ope conprobant VAILLANTIVS, & MEDIOBARBVS: neque id a veritate alienum videri debet, quum Numophilorum neminem lateat, Veſpaſianum a Tito Divorum numero inſertum eſſe, atque adeo & templo honorari debuiſſe, propterea quod tum obtinebat, ut conſe-

P 2

(a) *Panciroll. Comment. de XIV. Vrbis. Reg. Reg. VIII.*

cratis præter honores alios & Templa decernerentur. Numne mihi haud permiſſum ſit dicere, id, quod in numo meo conſpicuum eſt, Templum eſſe Veſpaſiani, modo memoratum? Quid ſi hac obcaſione una adſeram hanc ipſam Veſpaſiæ meæ monetam a Tito nepote eſſe ſignatam? quid enim prohibet, quin dicam? Explorata eſt Titi clementia, & pietas in omnes, & cum primis in patrem, eccur non in hujus matrem? Titum teſtatur Inl. Baro DE LA BASTIE (a), cui & numorum ſubfragatur autoritas, omnium fere Deceſſorum ſuorum reſtituiſſe numiſmata adeo, ut & Othonis, licet Principis tantopere effeminati, memoriam redintegrare non dubitaverit: numiſmata quoque Liviæ; item Agrippinæ, Caji matris, teſte eodem, innovavit. Hic itaque Princeps, qui tot aliorum, ad ſe minus pertinentium, numiſmata reſtituit; qui Othonem mollem, omnibusque infenſum, Agrippinam præterea feminam ambitioſiſſimam, Caligulæ matrem, in ære veluti redivivos præſtitit: hic, inquam, Princeps unam genitoris ſui matrem neglexerit, aut oblitus ſit, a qua & ipſe omnem ſtemmatis materni claritudinem, & pater Veſpaſianus ſuum nomen, primamque nobilitatis laudem ſortiti ſunt? Super Templi Veſpaſiani forma, cave, quid hoc loco objectes: paulo enim poſt præbebitur campus pluribus de Aedium ſacrarum formis diſceptandi. Placuit iſthæc ſuperio-

(a) *La Science des Méd. T. I. p.* 286.

ribus velut cumulum adjicere, quo apertius pericliteris, penum mihi, quum de numiſmatis mei area utravis tuenda, ornandaque agitur, adeo tum non eſſe anguſtam, ut etiam argumentorum, ſententiarumque adfluat varietas, & juxta delectatio.

Decempeda armatus Architectum jam induis; ſed bono tuo, & meo fato perſonam hanc diu non ſuſtines, omnemque paucis ſcenam abſolvis. *Romanos Veſpaſiani, aut vicina filiorum ætate nequaquam meo in numo ſuum aliquod ædificium agnituros fuiſſe,* dicis, *in ſtatuas coronidem prementes ſolum intentus.* Quam ob rem Romani nihil quidquam ſuæ meo in templo agnoſcant artis? *Dimenſionem ſi exigis,* reponis tu, *ſedentium ſtatuarum, coloſſeæ erunt, inferiores ſuperaturæ.* Largiar id tuis, in numiſmatis mei perniciem armatis, oculis ſic videri, aliter dubio procul judicaturis, ubi nudi, & integri ſtatuas, quales ipſis imago, hujus libelli fronti præfixa ſiſtit, examinarint, dimenſique fuerint. Interea ad illud enervandum ecce tibi ex Eruditiſſimo Spanhemio (α) typum alterius ædis ex ævo Flaviano, Templi nimirum *gentis Flaviæ,* ſeu *Minervæ Flavianæ,* a Domitiano, teſte Suetonio (β), excitati, cum ſingulari inſcriptione: AETER-

(α) *Spanhem. Diſſert. XIII. p.* 649.
(β) *Sueton. in Domit. cap.* 5.

NITATI FLAVIORVM. In hujus ingreſſu ternæ viſuntur ſtatuæ pedeſtres, ſeu in pedes erectæ; ipſi autem ejusdem faſtigio inſiſtunt ſingulæ utrinque ſtatuæ equeſtres: haſce tu, cum inferioribus illis conlatas, jure meliori exclamaveris eſſe *coloſſeas.* Verum ut ne effugii locus relinquatur tibi, fors obtenturo, eas equeſtres eſſe ſtatuas; en aliud ex eodem SPANHEMIO, & quidem eodem mox indicato loco, δεῖγμα *Templi Concordiæ*, a Tiberio, Auguſto adhucdum ſuperſtite, dedicati! hujus faſtigium ſuperbit variis pariter condecoratum ſtatuis pedeſtribus, quarum mediæ binas inferiores, in ingreſſu ſtatutas, magnitudine ſin minus ſuperant, at certe exæquant, quemadmodum typum inſpicienti manifeſtum eſt. Et tamen SPANHEMIVS ὁ πάνυ addit: id ipſum Templum inter maxime notabiles Regiæ Gallorum gazæ numos ſpectari.

Silentio prætereo varias Templorum icones, quas ex mei Cimeliarchii numis conſpectui tuo, ſi copioſior eſſe velim, ſiſtere poſſim; in quibus ſtatuæ ſuperiores cum inferioribus non ea, quam tu exigere videris, adcurata ad regulam proportione ſibi reſpondent, quin eapropter vel rei numariæ tironi ſuſpicio ſuper eorum integritate in mentem venire queat. An putas fabros, aut cœlatores monetarios circino uſos in ære incidendo, ſignandoque, quemadmodum ſolent geo-

metræ noſtri, vel architecti in adumbrandis, expingendisque ſuper chartam ædificiorum orthographiis? An credis, monetæ publicæ fabros temporibus Flaviorum in effingendis numis æneis, præſertim iis, in quibus obvia quæpiam fabrica, qualis Veſtæ Templi, repræſentaretur, adeo delicatos, atque religioſos exſtitiſſe? Ubi de eorumdem *negligentia, & frequentibus lapſibus* ipſe adeo doctiſſimus FROELICHIVS tuus (α) conqueri coactus eſt, quibus, ait, *ipſam typorum varietatem & copiam, ſub Veſpaſiano, Tito, ac Domitiano adhibitorum, occaſionem præbuiſſe.*

Acroteria deſideras præterea? Inſpice, quod ſupra ex SPANHEMIO commemoravi, Veſtæ templi formam, & monſtra mihi ibi acroteria, ſi placet! Nullam quoque acroteriorum mentionem facit VAILLANTIVS in ullo, quotquot enarrat Veſtæ templorum, ut horum ſtatuas, & columnas exacte percenſeat numerando. Et certe quamvis in priſcis Templis, cumprimis magnificentioribus, acroteria nonnunquam numis conſignata intueri liceat; tamen in palatiis potiſſimum, ædibusque Veterum profanis acroteria, ſeu faſtigiorum ornamenta obtinebant, teſtante id VITRVVIO, veteris architecturæ Magiſtro (β): *Et ipſarum* AEDIVM

(α) *Froelich. IV. Tentam. p.* 420.
(β) *Vitruv. III.* 2.

ſpecies ſunt baricæ, baricephalæ, humiles, laxæ, ornantque SIGNIS *fictilibus, aut æreis inauratis earum* FASTIGIA.

Umbras tibi denuo movent, luminibusque tuis obſiciunt ſtatuæ *ſellulariæ*, queis ædificii frontem deformari contendis. Sed quid obpones tandem, ſi tibi oſtendero, ipſam fors hujus templi indolem iis ornari flagitaſſe? Ex priſcorum teſtimoniis, numorumque fide exploratum habetur, Deorum ſtatuis ſolemne fuiſſe ac proprium, ut *ſedentes* fingerentur. Ita PLINIVS (α), ubi Trajani moderationem extollit, quod mortalis divinos honores ſibi non adrogaret: *Horum*, inquit, *unum ſi præſtitiſſet alius, jam dudum radiatum caput, & medios inter Deos* SEDENS, *auro ſtaret, aut ebore*. Simili pacto CAPITOLINVS (β) narrat, Macrinum Imperatorem, quum Baſſianum inter Divos referendum curaret, duas quoque *ſtatuas ſedentes* ipſi decreviſſe. Eadem quoque de cauſſa virorum Principum, inter Deos relatorum, figuras & ſimulacra, in Thenſis devecta, *ſedentium* habitu referunt numi. Obvios modo, qui nempe primi mihi obcurrerunt, hic ex VAILLANTII *Numiſm. Præſt. T. II.* ſiſto: profert iſte Eruditiſſimus numariæ ſupellectilis promuſcondus *pag. 99.* numiſma argenteum inpendio rarum

ac

(α) *Plin. Paneg. c. 52.*
(β) *Capitol. in vit. c. 6.*

ac præſtans, Thenſam continens, in qua ſimulacrum *ſedens* Veſpaſiani, inter Divos relati. Alterum aureum præſtantiſſimum exhibet *p. 167.*, ubi viſuntur duo elephantes ducentes Thenſam, in qua *ſedet* Fauſtina, recens Deabus adſcripta, habitu Cereris, d. ſpicas gerentis. Tertium denique pariter aureum, ac ſingularis raritatis adducit *p. 114.*, in quo iterum Thenſa, a binis elephantis vecta, ſupra quam figura Nervæ *ſedentis*. Exiſtimabant videlicet Veteres, Diis ſedendi honorem convenire præprimis; quum ſedendi habitus quoddam veluti æternitatis ſymbolum eſſet, propterea quod *ſecuritatem, & conſtantiam* portendebat. *Fortuna* (α) *ſuper Cylindro ſtans omnibus mala ſignificat, propter baſis ipſius periculoſitatem; ſemper bona eſt* SEDENS, *& reclinata:* SECURITATEM *enim, &* CONSTANTIAM *per ipſam figuram demonſtrat.*

Quid itaque, ſi binæ, quæ fronti Templi mei ſuperſedent *ſellulariæ*, Deorum ſunt ſtatuæ, ut certe ſunt; quum quidem veterum ædificia, præſertim ſacra, idolorum ſcaterent ſimulacris? quid, inquam, tu denuo obcines illud tuum *Stantes hoc loco, aut in humerum, baſi aliqua adjutas, decumbentes ſtatuas eurythmia exigit?* Perinde quaſi ſeu ſtructor templi, ſeu monetæ flator ſecus, ac tum ſimili in obcaſione ſeculi mos aut genius poſtularent, ad inportunæ eurythmiæ

(α) *Artemid. II. 42.*

leges adſtringere ſeſe debuiſſent. De Fronte & Tympano antehac ſat egi. Ad finem jam hujus argumenti delapſus concludis quærendo: *Ubi decor ille, & majeſtas, quæ ex Templo Pacis in Flaviorum moneta elucet?* Tune eamdem reliquis in Templis expoſcere audes majeſtatem, atque venuſtatem, quæ in *operum omnium tota urbe maximo, & pulcerrimo*, quod vocant Templum Pacis, quotquot de eo ſcripſere autores, promicat, & exſplendeſcit? quæ igitur huic præ illis reliqua foret pulcritudinis laus, atque prærogativa?

Cetera tu *in paginis*, hanc proxime præcedentibus, *triceſima ſexta*, *ac quarta* ultro largiris, ab antiquis ſcalptoribus nonnunquam in numis aliqua architectonica bellaria, & ornamenta negligi, atque modo ædificii corpus, vel orthographiam, ſummis ſaltem lineis adumbratam, exhiberi. Et ita ſane in ſtatuis præcipue, & figuris uſuvenire numorum conplura docent exempla. P. PEDRVSIVS ex Societate tua, in veteris monetæ obſicio inſigniter verſatus, *Muſei Parmenſis* exhibet numiſma, cujus aream poſticam explet ante memoratum Pacis Templum, a Veſpaſiano nove excitatum. Eſt id hexaſtylon cum quinis ſtatuis infra poſitis, quarum media altari inſidentis habet ſpeciem; faſtigium quinæ pariter ornant, quarum media volucris, binæ proximæ utrinque equeſtres. Idem exhibet ANGELLONIVS in ſua *Hiſtoria Auguſta*;

at quanta cum figurarum, ſtatuarumque diverſitate? exhibet enim infra ternas ſolummodo figuras, & inſuper quam diſcrepantes maxime ab illis, quas numiſma proponit Parmenſe: ſupra in faſtigii medio ne animata quidem figura, & duæ ex utroque latere proximæ, quæ in Parmenſi equeſtres, in hoc conparent pedeſtres, & haſtatæ præterea.

Verum non tantum modo quoad ſtatuas, & figuras, id quod tibi placet; ſed quoque quoad columnarum formam, & numerum, imo vel quoad faciem ipſam eadem in numis Templa diverſam ſæpe nanciſcuntur imaginem. Sic DIVO JVLIO EX S. C. exſtructum ab Auguſto in foro Templum, quod inter hujus numos hodieque viſitur, Pycnoſtylon, ſive crebris ornatum columnis fuiſſe tradit VITRVVIVS (α). Hoc non obſtante SPANHEMIVS (β) bina adfert numiſmata, quæ hanc Julii Aedem tetraſtylam, ſeu quatuor ſolum columnarum repræſentant cum faciebus inſuper, ſive ædis frontibus, utcumque ab invicem diffidentibus. Similiter VAILLANTIVS (γ) prodit numum argenteum, in quo templum *Minervæ Flavianæ*, a Domitiano in Regione urbis ſeptima excitatum, ſpectandum ſepræbet tetraſtylon, ſeu cum qua-

(α) *Vitruv. III. c.* 2. *p.* 41.
(β) *Spanhem. Diſſert. XIII. p.* 649.
(γ) *Vaillant. T. II. p.* 105.

tuor columnis; quamvis illud loco ante laudato SPANHEMIVS referat hexaſtylon. Hac obcaſione non poſſum, quin denuo novam quampiam pro tuendo numiſmatis mei honore promam ſententiam: nimirum quod in eo viſitur, id ipſum eſſe poſſe templum, cujus nunc adeo memini, *Minervæ*, ſive *gentis Flaviæ* nuncupatum. Aedem tetraſtylam ſiſtit numiſma meum; ejusce quoque modi Flaviana, ut modo cognoviſti, oſtenditur a VAILLANTIO. Ceteroquin ex hactenus dictis abunde conjicere poteras, antiquos ſcalptores non usque eo religioſos exſtitiſſe, quo minus quandoque in numis ſive ſtatuarum formas habitumque, ſive columnarum ordinem numerumque, ſive ipſorum etiam periſtyliorum, & veſtibulorum ſpeciem atque conformationem inmutarent, aut quæpiam plane prætermitterent, in ſummis modo ædificii lineis adumbratis adquieſcentes.

Neque difficultas aliqua in eo obverſari poteſt, quemadmodum Domitianus Aviæ honori ac memoriæ numum decernere potuerit. Idem namque, quod pro Tito ſupra eam in ſententiam adtuli, & pro Domitiano pugnat. Reſtituit hic quoque Deceſſorum ſuorum numos, exemplum Titi fratris confectatus: quin ergo monetam ſignaſſet aviæ, ex qua optime norat, primum, maximumque nobilitatis ſplendorem genti ſuæ, antehac obſcuræ, adfulſiſſe?

Adcedit, quod Princeps iſte, alioquin ultra modum ambitioſus, ſumptuoſiſſimum illud genti Flaviæ erexerit Templum, in quo Principum ex hac gente defunctorum condebantur reliquiæ; quemadmodum quidem de cineribus Juliæ, Titi filiæ, luculenter docet SVETONIVS (α): *Phyllis nutrix reliquias*, cadaveris Domitiani, TEMPLO FLAVIAE GENTIS *clam intulit*, CINERIBVSQUE JVLIAE *Titi Filiæ commiſcuit*. Qui itaque Aedi Flavianæ, ab ſe excitatæ, cineres Juliæ, fratris filiæ, intulit Domitianus, eumdem ſepulturæ honorem negaverit Veſpaſiæ, genitoris ſui matri, ac primo Flaviani ſtemmatis, ſplendorisque fonti? Qui eamdem fratris ſui filiam conpluribus poſt mortem numis, ipſius honori flatis, poſteritati commendavit, is patris ſui matrem, nobiliſſimum Flaviorum decus & ornamentum, in ære redivivam ſiſtere aut timuerit, aut neglexerit? His poſitis, quid facilius, quid convenientius, quam ut dicam, templum fors eſſe Flavianum, quod in Veſpaſiæ numo repræſentatur?

Interea haud quaquam is ſum, qui putem, aut contendam, templum averſæ numiſmatis mei arte, manuque inſignis alicujus ſcalptum eſſe Myronis, quem PETRONIVS tradit in tractando ære ſic fuiſſe exercitatum, egregieque verſatum, ut pene animas hominum, & ferarum in æs transfun-

(α) *Sueton. in Domit. c.* 17.

dendi artem calleret. Ipſius certe juvenca ærea priſcorum conpluribus Poetarum cantus materiem ſubminiſtravit. De hac AVSONII ſequens exſtat Epigramma:

Bucula ſum cœlo genitoris facta Myronis
Aerea: nec factam me puto, ſed genitam.
Sic me taurus init; ſic bucula proxima mugit;
Sic vitulus ſitiens ubera noſtra petit.
Miraris, quod fallo gregem: gregis ipſe magiſter
Inter paſcentes me numerare ſolet.

Ipſe etiam ANACREON meus (α) de eadem feſtive juxta, ac argute, quod ſolet, canit:

Βοΐδιον ἐ χοάνοις τετυπωμένον, ἀλλ'ὑπὸ γήρως
Χαλκωθὲν σφετέρῃ ψεύσατο χειρὶ Μύρων.
Tempore in æs verſam, non flatam ex ære, juvencam
Propriæ opus dextræ finxerat eſſe Myron.

Quod Poeta Gallus ſic convertit:

Non, en moule jamais elle ne fut jettée
Cette Vache; le tems l'a changée en airain;

(α) Ανακρέοντος Επίγραμμα ϛ'.

Et Myron se parant d'une gloire empruntée,
Fit croire qu'elle étoit l'ouvrage de sa main.

Minime, inquam, contendam, templum meo in numismate conspicuum, celeberrimi hujus, aut alterius cujuspiam præstantis sculptoris esse opus; id modo contendo, illius orthographiam, & summas saltem lineas sic esse effictas, ut in antiquarum monetarum numero censeri non minus mereatur, quam conplura alia numismata, vel ex meo Cimelio proferenda, in quibus Templorum insculptorum figura multo rudior, ac vilior conparet, atque in meo, quin tamen ullus eadem eapropter spuriis adcensere ausit. Fors quoque rudius non nihil Templi mei exprimitur χῆμα, propterea quod illius referre debebat formam ædis, ad cujus normam suum adconmodavit Vespasianus ædificium: adconmodasse autem Vespasianus, ejusdem instaurator & restitutor, censendus est fabricam suam ad normam primi Vestæ templi, a Numa conditi, cujus formam, veri videtur simillimum, in ea temporum, rerumque conditione fuisse simplicem, obviam, ac inpolitam.

Ad id jam venis, quod si cetera abessent omnia, solum, contendis, numaria in republica Vespasiam cum tota substructione evertere; idque, ais, *te ultimo loco reservasse doloris*

mei cauſſa: nempe volebas, ut dubia γνησιότης numi, hactenus non viſi, lente quaſi per gradus, qui cogitari poterant, emoriatur. Profiteor primum me tibi obſtrictum pro hac, ut credo, ſincera animi in me propenſi teſtificatione: alterum vero a tua humanitate flagito, ut ne ſubcenſeas mihi, aut tibi ipſi dolorem oboriri patiare, quum ex modo dicendis perſpexeris, hunc, quem putas argumentorum tuorum Achillem, non jam doloris mei gratia, ſed proprio ſuo merito, nimirum ob inbecillitatem, imo inanitatem ſuam poſtremum tenere locum, eumdemque non per gradus, ac pedetentim, ſed una, unoque ictu proſtratum emori. *Tam humilia ſunt omnia, ais, in poſtica, atque vix ex area prominentia, ut ſi ſignum S. C. abeſſet, prima fronte in Hiſpanica, aut Syriaca aliqua Colonia flatum, non percuſſum exiſtimarem, antica non inſpecta, ubi tamen adcuratius in omnem partem verſatus fuit, ne fuſum quidem, ſed ſcalpro miſerum in modum raſum cenſebam potius.*

Itane numus meus raſus videtur oculis nimirum tuis, in eum ante armatis? Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν, præclare ſcribit Marcus Antoninus Imperator (α), πάντα ὁρᾷν δεῖ τὰ ὁρατὰ, καὶ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐςι.

Oculus

(α) Μάρκου Αντωνίνου Αυτοκράτ. τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβ. ι.

Oculus bene constitutus cuncta videre debet, ut se in conspectum dant, & non solum viridium, nempe delectantium, adspectum adpetere: hoc quippe ægrotantis est. Tibi certe, velut oculo per vitrum viride inspectanti, omnia alia, ac reapse sunt, meo in numismate adparent. Hunc in modum ædes, posteriorem illius aream obcupans, rasa tibi videbatur. Verum ad hunc tibi errorem penitus eximendum primo loco testimonium adfero, quod hac quidem in quæstione, de qua nunc agimus, fidem & autoritatem habere debet ut quod maximopere. Est hoc ab ipso, qui numismatis iconem geminam, fronti hujus *Dissertationis* præfixam, in æs inciderat, scalptore profectum *Mansfeldo*; qui, quum myriades seu numorum, seu aliarum figurarum æri hactenus insculpserit, artis hujus peritiam ac usum habeat, necesse est, quam qui egregium. Certe quod nec tironem fugiat, id exercitatus hic artis alumnus non potest, quin norit, videlicet rationem *fusi*, aut *percussi* ab *raso* dignoscendi. Is adeo mihi, quum ex eo quasi aliud agens, & dubitantis in modum scisci tarer, num meum, quod exhibebam, numisma scalpro rasum fors crederet? cum stomacho subridens: næ is, reposuit vernaculo idiomate, qui numum hunc scalpro rasum censeat, ne a limine quidem γλυφικὴν salutasse, neu veterem monetam vel primoribus digitis adtrectasse videtur; mihi certo ne ad primum quidem numi hujus adspectum ea opinio in mentem venire poterat.

Atque profecto, si tu inde, ut videtur, numisma meum rasum efficere velis, quod monetaria aversæ fabrica cum adversæ partis labore minus congruat, quum in illa omnia sint humilia, atque vix ex area promicantia; inmanem numismatum antiquorum turbam rasis adcensere, atque adeo de sua, quam usque huc apud æquos, & peritos peculii veteris æstimatores obtinuere, statione deturbare cogeris.

Permulta sane ejuscemodi numismata vel ex meo Cimeliarchio tibi recensere possem, ni brevitati consulere mavelim; interea nonnulla, ut primis apertis forulis in manus inciderunt, tibi hic sisto. Primi obcurrerunt bini numi Agrippinæ, in quorum uno *Plaustrum* visitur *a mulabus vectum*, valde quam exesum, atque adeo vix ex area promicans; ipsæ notæ S. C. & S. P. Q. R. pene intuentis conspectum fugiunt. His adcessit *Contorniatus* numus Neronis, huic meo quoad metalli formam germanissimus; uti & alter ejusdem Imperatoris, in quo *Portus Ostiensis* tam humilis est, ut vix posteriore ex area promineat. Ita pariter numi, qui Vespasiani *Apotheosin cum quadriga elephantorum* repræsentat, postica nihil prorsus habet exporrecti. Sic *Carpentum* Divæ Juliæ; sic *Templum Jovis*, item *Columna* Trajani in hujus numis; sic *Templum Divi Augusti* restitutum ab

Antonino: ſic in Fauſtinæ, quæ habeo, numiſmatibus *Lectiſternium*, item *Templum Hexaſtylon*; ſic Aurelii *Rogus*, ubi literæ præterea eroſæ, ac *Templum tetraſtylon*; ſic denique in Plautillæ numo græco *Templum octo columnis fultum*: ſingula, inquam, hæc ita ſunt humilia & plana, atque vel ætate detrita, vel ærugine adroſa, ut parum aut nihil foras projecta emineant usque adeo, uti cuncta & ſingula, quæ modo ſtrictim percenſui, numiſmata huic meo ea in parte ſic ſint ſimilia, ut ova ovo; quantumvis eadem quoad cetera ita belle conſervata meo proſtent in Muſeo, ut pauca magis. Num tu ſingula illa pari idcirco, qua meum, ratione dixeris ſcalpro miſerum in modum raſa?

Itane tandem tu nihil quidquam virium & roboris edaci temporis denti tribuis, a quo tamen duriſſima quæque paulatim exedi, erodique conſtat? an neſcis juxta Græcorum adagium: Σίδηρος καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκτρίβονται vel manuum contrectationibus ferrum atque æs deteri? An putas nihil prorſus integro decem & ſeptem continenter ſeculorum intervallo de numiſmate meo abradi, adterique potuiſſe, quo minus eadem omnes in eo figuræ ratione promineant? ut nihil neque ex templi columnis, neque ſtatuis, neque fronte, imo neque ex ipſis literarum apicibus promicantibus adeſum, conroſum, extritumve diſparuerit?

Sane citius tu mihi, faciliusque *Plautini Poenuli ſcenam* verbis tuis explanaris, quam numum meum raſum demonſtraveris.

Finieram argumentum, ni me tantiſper adhucdum morarentur voces illæ tuæ: *Si ſignum* S. C. *abeſſet, prima fronte in Hiſpanica, aut* SYRIACA *aliqua Colonia ſtatum exiſtimarem.* Simile quid jam ſupra de Alexandria Aegypti diſceptavi; in præſens de Antiochia Syriæ Metropoli agam. Putasne tu Romæ modo, non vero alibi, in Græcia, aut *Syria* monetam cum S. C. χαράγματε cuſam? Vt miſſa hic faciam, tum quæ VAILLANTIVS in *Numis Coloniarum*, & præterea *T. I. Numiſmat. Præſtant.* de Æneis, Antiochiæ ſignatis, numis S. C. nota inſignibus, tum quæ ipſe ego ſupra hoc ſuper propoſito adtuli; ea tantummodo addo, quæ alias dilaudatus INL. JOBERTI CONMENTATOR (a) in rem meam de ea *Syriæ* urbe principe conmemorat, & quæ ego, ne multa multis, ſolum latine reddo: *Quum Antiochia Romanis ſe ſubjeciſſet, jus cudendæ monetæ ex earum erat numero prærogativarum, quæ eidem permittebantur; atque veri eſt ſimile, æs, hac in urbe ſignatum, ad ſolvenda adhibitum fuiſſe ſtipendia copiarum, quæ limites tuebantur adverſus Perſas, Arabes, & alios populos, Romanis ibidem Provinciis conterminos.* De-

(a) *La Sci. des Méd. T. II. p.* 221.

hinc, dicit TACITUS (α), *initio ab Suria ad flumen Euphratem, quantum ingenti terrarum sinu ambitur, quatuor legionibus coercita. Cui ergo mirum videatur, ea in urbe, ubi cum pro stipendio militum Romanorum, tum pro mutuo incolarum inter se, ac cum ipsis militibus commercio pecunia signabatur, & Græca, & Latina percussa esse numismata? Nota S. C. indicat potestatem monetæ cudendæ Antiochenis senatus decreto esse concessam.* Idem alibi (β): *Nequaquam imus inficias, ab Imperatoribus æque, atque ab Senatu potuisse Coloniis fieri copiam æris signandi. Hinc quoque est, quod in* NVMIS LATINIS ANTIOCHIAE *ad Orontem* S.C. *usque ad Marci Aurelii tempora, & in aliis Antiochiæ Pisidiæ S. R.* Senatus Romanus ~~insculptum cernatur.~~ *Proconsules ipsi, qui pro senatu Provincias, quas Imperator senatui populoque Romano administrandas permittebat, moderabantur, nonnunquam similem largiebantur facultatem, cujus testimonia præbent numi, in Achajæ, & Africæ urbibus cusi.*

Ex his manifestum fit, non Romæ tantummodo, sed & in aliis Romani Imperii Urbibus, atque Coloniis, secus ac tibi videtur, æs cum S. C. nota signatum fuisse. Hac obcasione & aliud mihi in mentem venit, nimirum Vespasiæ

(α) *Tacit. Ann. IV.* 5.
(β) *La Sci. des Méd. T. I. p.* 210.

meæ monetam fortaſſis in hac ipſa *Syriæ* Metropoli percuſſam eſſe. Ad hoc firmandum, inluſtrandumque primam mihi facem adcendit TACITVS, quum, ubi Veſpaſianum Antiochiæ primo pronuntiatum Imperatorem tradidiſſet, actutum ſubdit (α): *Apud Antiochenſes aurum, argentumque ſignatur.* Idem libro eodem (β) narrat, a Muciano, Veſpaſiani Duce, habita facundiſſima concione milites in verba Veſpaſiani adactos; atque hunc ab iis primum Antiochiæ Imperatorem conſalutatum. Quorſum hæc dicta? ut oſtendam, quam pronum, quamque congruum tum fuerit, ut vel ab Veſpaſiano ipſo, ut cum maxime creato Imperatore, vel ſi mavis, a Muciano in ea pecuniæ ſignatæ multitudine, in fauſtis iis novi Imperatoris adclamationibus, atque exſultantis militis, populique plauſibus, & æneum procuderetur numiſma, quo ad alia, omnibus perſpecta, Veſpaſiani decora atque ornamenta, etiam nobilitatis, tantopere a priſcis quæſitæ & æſtimatæ, ſplendor velut cumulus adcederet.

Erat Veſpaſianus, quod ſuperius jam dictum, obſcuro genere ortus adeo, ut SVETONIVS (γ) perhibeat,

---

(α) *Tacit. Hiſtor. II.* 82.
(β) *Id. Ib.* 80.
(γ) *Suet. in Veſp. c.* 4.

eum ad motum rebellantium Judæorum conprimendum a Nerone potissimum delectum esse: *ut & industriæ expertum, nec metuendum ullo modo ob* Hvmilitatem Generis *ac* Nominis. Quare ad hanc *generis* & *nominis*, puta paterni, *humilitatem*, priscis illis magno habitam despicatui, tantisper elevandam quidni adminiculum maxime congruum peteretur a materni stemmatis, quippe nobilissimi, elatione ac splendore? unde eadem de caussa, uti alias innui, ipsum quoque nomen suum mutuatus videtur Vespasianus. Hujus itaque maternum *genus* ac *nomen* moneta consignari, atque in vulgus conmuni illa lætitia efferri conveniebat valde quam oportune. Id quo minus Mucianus, suprema & Provinciæ Syriæ, & militiæ cum potestate præfectus, præstaret, quid obstabat, quid intercedebat? Effecerat is, ut ante ex Tacito, quo Vespasianus & a militibus, & ab Antiochenis primum salutaretur Imperator. Conpertum præterea ex Spanhemio, Vaillantio, aliisque Rei Numariæ Magistris est, Præsides, Quæstoresque Provinciales, ac Militares, pecuniam pro stipendiis legionum administrasse, unaque & numos ipsos cudendos curasse. Hujus testes agunt numi ipsi, quorum conplures sub Antonio, Julio, & Augusto a Prætoribus & Quæstoribus cum Provincialibus, tum militaribus percussos recensent Mediobarbvs, &

VAILLANTIVS. Hic meminit præterea (a) numi oppido rari, qui ipſos duos Provinciarum Præſides, nempe Tiberium Alexandrum Ægypto, & Licinium Mucianum, de quo hic, Syriæ Præfectum, repræſentat, dextram ſibi porrigentes ad Veſpaſianum ſuarum legionum conſenſu procreandum Imperatorem: de his binis Prætoribus *vid.* SVETONII *in Veſp. c. 6.* Percuſſit igitur Mucianus peroportuna in ea rerum conditione, quum alioquin ingens pecuniæ vis, teſte TACITO ante laudato, tum temporis Antiochiæ ſe curante ſignaretur, & æneum Veſpaſiæ numiſma cum averſo typo Veſtæ templi, Auguſtis feminis alias familiari, ipſarumque capitibus ob rationes ſupra adductas jungi paſſim ſolito; ut hoc pacto clarum Veſpaſiani ſtemma, quale modo maternum erat, mox ſub prima imperii delati initia propalam, plenaque in luce poneretur, atque is non ſolum ob alia, quibus eminebat, decora, ſed & ob Nobilitatis laudem populo conmendaretur.

Sed manum de tabula. Infirmatis hactenus, confutatisque, quoad mihi licuit, tuis, quæ contra numiſma meum *καίρως ἀκαίρως* objectaſti, argumentis, atque juxta conſtabilito cauſſæ meæ robore, quid ſuperat, quam ut *τὸν κολοφῶνα* addam? Addam, ubi tibi paucis etiamnum ad magis

(a) *Vaillant T. II. Num. Præſt. p.* 85.

gis denique firmandam rem meam oſtendero, & notas ac characteres, unde monetis antiquitas, atque integritas ſua conſtat, in Veſpaſiæ meæ reperiri numo. Signa hæc, ſeu notæ propriæ, atque germanæ a monetæ veteris præceptoribus potiſſimum hæ enumerantur: metallum, hujus forma & fabrica, pondus, typorum figuræ, inſcriptionis characteres, ac denique in æneis nobilis illa cruſta, qua non, niſi ab natura, multorum ſeculorum intervallo æs veſtiatur, atque imbuatur.

Jam quod metallum numi adtinet mei, id æs eſſe antiquum, cuique inſpicienti ac exploranti apertum eſt; neque niſi uni illi dubium ſit aut obſcurum, qui æri ab lupinis diſtinguendo non ſit. Formam ejuſdem ac fabricam ſimiliter eſſe partum antiquum, docet adæquata ipſius cum plurimis aliis numophylacii mei numiſmatibus, quorum ſingulorum integerrima eſt autoritas atque antiquitas, ſive quoad duritiem & aſperitatem, ſive quoad facilitatem in tractando, ſive quoad limbi orbem convenientia, ratioque prorſus gemina. Pondus ipſe, præſente erudito Numophilo, adpendi, & par antiquis aliis ejuſdem moduli, ac metalli monetis, imo & harum nonnullis majus reperi. De typis, inſcriptisque literis ſatis, opinor, in ſuperioribus actum. Jam quod ad extremum in rem meam facit plurimum, eſt illa æris facies, ſeu cruſta pulcerrima, indubitata, teſtibus P. JOBERTO, AE-

NEA VICO, aliisque eruditis monetæ antiquæ Cenforibus, antiquitatis nota, quæque a peritis æftimatoribus pluris fit, atque pretiofiffimum metallum propterea, quod nulla ars feu induftria, ut bene advertit P. JOBERTVS (α), five colorem, five fulgorem, five glabritiem atque lævitatem fpectes, eam ea ratione æri inducere, inferereque poffit, qua natura, plurium feculorum labore in eo verfata. Ego certe palam hic declaro, me juxta cum eruditis aliis Numophilis, qui Vefpafiæ meæ numifma æqua & exacta indagine explorarunt, de ejusdem integritate, ac antiquitate fic effe convictum, atque perfuafum, ut prius, quam de hujus, de *Decii numi*, in meo pariter Mufeo adfervati, finceritate, fuper qua tamen tu conplura argumenta in *prima tua* ad me *Epiftola*, luci publicæ conmiffa, congeffifti, dubitare in animum inducerem.

Et profecto, fiquidem, quia rariffimus, quia hactenus non vifus, quia unicus, continuo numus meus in adulterinis cenfendus fit, quid de iis ftatuendum, quorum, necdum vulgatorum editionem te nunc ut cum maxime moliri audio? quid tot aliis fiet, a BANDVRIO, & VAILLANTIO in rarorum, aut rariffimorum cenfu conlocatis, & quorum ego in uno meo Cimeliarchio facile quadringentos & amplius numero? ex iftis

(α) *P. Jobert La Sci. des Méd. T. I. p.* 443.

exempli cauſſa non hic percenſebo, niſi æneos eos, quos Cl. VAILLANTIVS inter *Impp. Rom. Numiſmata Præſtantiora* in *rariſſimorum* loco ponit, ut hac obcaſione eruditis veteris monetæ arbitris, & amatoribus publicum quodpiam numophylacii mei ſpecimen, ac veluti promulſis proponatur. Primum ſiſto numum *primi moduli* cum *capite Tiberii laureato*, & *Epigraphe* CLEMENTIAE. Ab hoc ſecundus ſit ejuſdem Cæſaris numus *primæ* ſimiliter *magnitudinis* cum *inſcriptione* ROM. ET AUG. Tertium obcupet locum moneta cum *capite Caji laureato*, & *Templo*, cui inſcriptum: DIVO AUG. Quartam *ſecundi moduli* monetam ſubpetit *laureatum Neronis caput* cum *Epigraphe*: ANNONA AVGVSTI. Huic ſubcedant terna alia ejuſdem Cæſaris numiſmata: primum *primæ formæ*, cui *inſcriptio* MAC. AVG. Alterum *ſecundæ formæ*, inſcriptum: PORT. OST. AVGVSTI. Tertium *mediæ* pariter *formæ*, cum nota S. C. repræſentans *Arcum ſine epigraphe*, *ſupra quem Quadrigæ cum Victoriolis*.

Hæc ſequitur numiſma *primæ magnitudinis* cum *capite Galbæ laureato*, inſcriptum: ADLOCVTIO. *Ejuſdem* præterea *magnitudinis* alterum iſtius pariter Imp., in quo *Imp. paludatus ſtans manum porrigit Romæ genu flexo ſupplicanti*, *ſ. puerulum gerenti*, c. Epigr. ROM. RESTIT. Tertium item ejuſdem Imp., at *ſecundæ formæ*, cum *Arcu*, *ſupra quem*

Quadrigæ Triumphales; tres figuræ nudæ, manibus post terga revinctis, ad arcum properant, quas figura baculo elato insequitur: Inscript. QUADRAGENS. REMISSAE. Tum consequitur *Primi Moduli* numus *Trajani*, in quo cum nota S. C. exhibetur *Circus Maximus*, *in cujus medio Obeliscus. Ejusdem* quoque *moduli* Numisma c. *capite Plotinæ Augustæ*, Trajani uxoris; aversam ornat *figura muliebris stans d. Spicas. s. canistrum florum & frugum. Epigraphe:* FIDES. AVGVST. *Primi* juxta *moduli* est numus *Hadriani*, cujus area posterior exhibet Imperatorem, *qui figuram muliebrem sublevat capite radiato, s. sceptrum gerentem*; inscriptio: RESTITVTORI ASIAE. Germanus huic quoad *formæ magnitudinem* est alter ejusdem *Hadriani*, in cujus postica *Imperator paludatus stans in subgesto adloquitur cohortes* cum Epigr. EXERC. BRITANNICVS. Hos excipiat numus *Antonini Pii*, quem *mediæ formæ* nedum *rarissimum*, sed & *singularem* adpellat VAILLANTIVS: repræsentatur in ejus aversa *Rogus* cum Epigr. CONSECRATIO. Numus item Commodi, in cujus area posteriore visitur *Navis cum duobus velis expansis*, *Epigr.* PROVID. AVG. P. M. TR. P. COS. V. P. P.

Jam in censum veniant bina *Didii Juliani* numismata, utrumque *formæ mediæ*: in alterius aversa cernere est *figuram*

muliebrem, *utraque manu signum militare*, c. Epigr. CONCORD. MILIT.; in alterius postica conparet *figura muliebris d. Temonem globo inpositum f. Cornucopiæ*, cum Epigr. P. M. TR. P. COS. His proxima bina pariter numismata, alterum *Manliæ Scantillæ*, Juliani uxoris, *formæ mediæ*, alterum *Didiæ Claræ*, ejusdem filiæ, *formæ primæ*: in primi aversa conspicitur *figura muliebris stans d. pateram*, *f. hastam puram*, *pro pedibus pavo*; Epigr. JVNO. REGINA.; in secundi area secunda *figura muliebris stolata stans d. palmam oblongam*, *f. Cornucopiæ.* c. Epigr. HILAR. TEMPOR. Jam agmen, ne longius vager, claudat *Alexandri Severi* numus *primæ magnitudinis*, elegantissimus, & rarissimus a VAILLANTIO nuncupatus. Aversa conspectui sistit *Templum pulcerrimum porticibus ornatum*, in cujus medio *Jupiter sedens d. fulmen*, *f. hastam* c. Epigr. JOVI. VLTORI. P. M. TR. III. COS. II. P. P. Supersedeo hic recensendis conpluribus aliis, puta *Caracallæ*, ejusdem *Alexandri Severi* ante memorati, *Gordianorum*, *Balbini*, *Philippi senioris*, & aliorum, qui non inferioris, ac priores illi, pollent venustatis & raritatis laude.

Horum omnium, & singulorum, a VAILLANTIO inter *æneorum rarissimos* scriptorum numorum, eo confidentius hic mentionem intuli, contractam licet ac parcam,

quod memoriæ hodieque inpreſſum teneo, te ipſum, VIR mihi AMICISSIME, quum numophylacium meum, quantum eſt, perluſtrares, eos non inſpexiſſe modo; ſed quoque non absque luculentis, quæ prodidiſti, admirationis indiciis ſuſpexiſſe, atque deprædicaſſe. *

Ad finem properans, ex deſtinato hic diſſimulo ſilens numerum haud mediocrem numorum aliorum *omnis formæ*, qui juxta meum ornant Muſeum, quamquam neque in ANGELLONIO, MEDIOBARBO, VAILLANTIO, BANDURIO, neque in ullo alio Antiquariorum notorum, Muſeorumve

(*) *Mihi quoque, qui præſentem Diſſertationem nomine & auſpiciis Perinluſtris Equitis & Conſiliarii* HAVERI *elucubratus ſum, non ſingula modo, quæ hic ſupra enumerantur, verum & alia omnia, quotquot nimirum Muſeum* HAVERIANVM, *a numaria ſupellectile inſtructiſſimum, omnibusque abſolutum numeris, in univerſum complectitur, Numiſmata iterum atque iterum* πρόσω κὴ ὀπίσω *luſtrare, converſareque conceſſum fuit. Unde hoc loco adfirmare quoque auſim, me hanc Apologiſtæ provinciam nunquam fuiſſe ſuſcepturum, niſi in iis Veſpaſiæ Numiſma, ſuis quam exacte a me ante examinatum ponderibus, omnino ſincerum, atque ab omni* νοθείας *ſuſpicione eximium deprehendiſſem. Quare mirari ſatis non poſſum, qua ratione Literatiſſimus alias* KHELLIVS *induci ſe paſſus ſit ad laudatum ante Inluſtrem ejusdem Poſſeſſorem eapropter ſeu erroris, ſeu fraudis inſimulandum; quippe quem perbene norat, ſumptibus ac ſtudiis, multorum continenter annorum ſpatio in Veterum peculio conlocatis, eam iſtius tractandi peritiam nactum eſſe atque dexteritatem, quam vel adeo ipſe laudatus* KHELLIVS *non raro, adportatis ſecum variis commatis antiqui numis, in ſubſidium ſibi & conſilium vocandam duxerat.*

vulgatorum reperire eosdem licet; quique adeo nedum in *rarissimorum*, verum & in ἀνεκδότων coetu locum sibi vendicant.

Quod si ad extremum ex me perconteris, cur Vespasiæ meæ numus adeo rarus, imo unicus sit? primum ego ex te quoque quæro, eccur numismata ænea tum *Plotinæ* Trajani uxoris, tum *Marcianæ* ejusdem Imperatoris sororis, rarissima sint? id quod ipsum & eruditissimo VAILLANTIO mirum videtur, in Plotina potissimum, eo quod ista tota in decus & gloriam Trajani cesserit, bonoque Reipubl. Romanæ nata fuerit. Deinde ex te contor, eccur argenteus *Anniæ Faustinæ* numus, qui in Museo *D. Abb. de* ROTHELIN reperitur, testibus VAILLANTIO, & Inl. JOBERTI CONMENTATORE, unicus ad id tempus fuerit, & etiamnum sit? Quot non numos ἀνεκδότους, in terræ visceribus hodieque consepultos, ventura deteget ætas? quot non inde fors eruet eruditus juxta, ac inprobus ACADEMICORVM HERCVLANENSIVM labor? cui tot faustis hactenus subcessibus coronato, novissime præmium, imo thesaurus adcessit ingens in detecto, effossoque pene integro *Isidis Templo* una cum victimarum ossibus & cineribus, variaque vasorum, in sacrificiis illis adhibitorum, supellectile; quemadmodum hujus, quo isthæc scribo, diei referunt Ephemerides Vindobonenses.

At quidquid demum horum fit, modo certa conftet numifmati fides atque vetuftas, quam quidem ego prolatis usque huc argumentis meo adfatim adferuiffe mihi videor, adeo *raritas*, & *unici* prærogativa eidem non obfunt, ut potius ingens inde & pretium, & exiftimatio peritos apud Numophilos ei adcedat, pretiumque eo adcedat majus, quo rarior eft numus. Hinc quum numifma Vefpafiæ meæ non tantummodo *rariffimum*, fed fingulare & *unicum* fit, atque præterea ejusdem integritas, ac vetuftas eo fint argumentorum robore in publicum ftabilita, quo nullius fors alterius ex Cimeliarchiis notis; relinquitur neceffario, illud pretii effe omnium maximi, & uni mihi arbitrarii.

Animadvertis tu inde, opinor, quanto, quamque jufto mihi dolori fuerit Minoa tua feveritas, qua levibus dumtaxat, quæ tibi prima fronte obcurrerunt, argumentis adductus, an feductus? pretiofiffimum Numophylacii mei ocellum profcripfifti, atque adeo de ipfius Mufei mei pretio, quantum per te ftetit, inminuifti; crevit dolor hoc amplius, quod tu ipfe eodem anno, quo damnatoriam tuam in numum meum epiftolam emififti, publicis in pofitionibus typo inpreffis, quas te Præfide, atque me præfente, Inluftriffimus Comes BANFFIVS in Conlegio Therefiano coram nobiliffimorum Auditorum confeffu tuitus erat, quæftionem

de

de numiſmatis mei integritate propoſueris tamquam dubii, & in utramque partem probabilis argumenti.

Huic proin juſto dolori tribue, ſi fors acrius, ſi nervoſius per præſentis *Diſſertationis* decurſum pro Veſpaſiæ meæ honore, & Cimelii mei pupilla dimicatum ſit. Veritatis quoque id tribue amori, quo animante, quidquid adhuc, ſcriptum eſt. Dolori ſpero te meo, ob veteris noſtræ conjunctionis neceſſitudinem; veritati autem manus daturum ob germanum, quo polles, animi candorem, mentisque ſagacitatem non vulgarem. Ita neque te tua in Republica Numaria vulgatiſſima laus, neque me, meumque muſeum præcipua gemma defecerit. Hac obcaſione Tibi, ORNATISSIME KHELLI, una ex animo gratulor ſingularem illum honorem, quo novum meritis tuis ſplendorem nuper decrevit ACADEMIA HETRVSCA CORTONENSIS, quum te Inluſtri Sociorum ſuorum cœtui adlegeret: honor hic, & auguror, & precor, ut prodromus ſit aliorum, qui certo ſubſequentur, dum tua iis modeſtia aditum ne præcluſerit.

